

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ
Metelkova 2
1000 Ljubljana

STRATEŠKI NAČRT
SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA
ZA OBDOBJE 2017–2021

Dr. Tanja Roženberger,
direktorica

Ljubljana, 10. junij 2017

Spremna beseda direktorice

Slovenski etnografski muzej (SEM), ustanovljen leta 1923, je javni zavod državnega pomena in je eden izmed dvanajstih slovenskih nacionalnih muzejev. Zbiranje, ohranjanje, dokumentiranje, preučevanje, razstavljanje in vsestransko komuniciranje premične in nesnovne kulturne dediščine v slovenskem etničnem prostoru, med Slovenci po svetu in zunaj Evrope mu dajejo značaj dobro poznanega slovenskega nacionalnega in v evropskem prostoru uveljavljenega etnološkega muzeja. Muzej utemeljuje svoje poslanstvo na podlagi zbirk s področij kulture gospodarskih načinov, prometa in transporta, obrti in trgovine, bivalne kulture, oblačilne kulture in tekstila, družbene in duhovne kulture, likovnega obzorja, kulture slovenskih izseljencev, zamejcev, pripadnikov narodnih manjšin in drugih etničnih skupin v Sloveniji in zunajevropskih kultur. Muzej ima obsežen in dragocen fond fotografskega gradiva in se odlikuje z delom pri varstvu nesnovne kulturne dediščine.

Strateški načrt SEM 2017–2021 temelji na dosedanjem razvoju muzeja in njegovih dosežkih, predhodnih strateških načrtih,¹ zakonodaji in nacionalni strategiji na področju kulturne dediščine in kulture,² vključuje vodila temeljnih mednarodnih konvencij in priporočil, ki usmerjajo razvoj na področju muzejev in kulturne dediščine³ ter Icomov kodeks muzejske etike. Dokument je oprt na nekatere interne akte – pravilnike, navodila in načrte,⁴ različne interne evalvacijske in strateške dokumente. Osrednjo vsebino sestavljajo strategije oddelkov muzeja.⁵

Strateški načrt SEM za leta 2017–2021 obsega programske usmeritve in predviden obseg programa, organizacijske usmeritve, kadrovske načrte in opredelitev investicij in investicijskega vzdrževanja.

Zadnji desetletji delovanja Slovenskega etnografskega muzeja so označili pomembni mejniki: leta 1997 se je muzej preselil v nove prostore na Metelkovi ulici v Ljubljani in prvič v svoji zgodovini dobil primerne fizične možnosti za predstavitve gradiva in primerno hranjenje (varovanje) zbirk v novih sodobnih depojskih prostorih. V obnovljeni razstavni hiši je bila leta 2006 odprta nova in prva stalna razstava SEM *Med naravo in kulturo*, dve

¹ Strateški načrt Slovenskega etnografskega muzeja 2005–2010, avtorica dr. Bojana Rogelj Škafar, Strateški načrt Slovenskega etnografskega muzeja 2010–2015, avtorica dr. Bojana Rogelj Škafar.

² ZUJIK, Nacionalni program za kulturo RS 2014–2017. Pod okriljem Direktorata za kulturno dediščino RS je v pripravi *Strategija kulturne dediščine za obdobje 2017–2025*. Temelji na treh stebrih: družba, razvoj in znanje. Prav tako poteka nacionalna *Evalvacija stanja dokumentacije in digitalizacije v slovenskih muzejih – Vprašalnik 2016/17*, ki ga vodi Služba za muzeje in premično kulturno dediščino pri Narodnem muzeju Slovenije. IZHODIŠČA za Prenovo kulturnega modela – Modernizacijo kulturne politike oz. Spremembe družbenega podsistema kultura (delovni osnutek), januar 2017.

³ Unescova Konvencija o nesnovni kulturni dediščini (2003), Unescovo priporočilo za razvoj muzejskih zbirk in njihovo diverzitetno in vlogo v družbi (2015), European Cultural Heritage Strategy for the 21st Century (2016), Svet Evrope, ICOM's Strategic Objectives 2016–2022.

⁴ Navodilo o popisu muzejskih predmetov, Depojski pravilnik, Pravilnik o uporabi muzejskega gradiva in prostorov, Načrt preventivne konservacije, Zbiralna politika SEM, Strategija sprejemanja predmetov, Metodologija vrednotenja muzejskih predmetov v SEM.

⁵ Projekt strategije kustodiatov je vodila mag. Polona Sketelj, vodja Oddelka kustodiatov.

leti pozneje ji je sledila še druga *Jaz, mi in drugi: Podobe mojega sveta*. Decembra 2009 je muzej tako sklenil celostno stavbno, prostorsko in vsebinsko prenovu.

Leta 2011 je SEM prevzel službo nacionalnega Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine na podlagi izvajanja Unescove *Konvencije o nesnovni kulturni dediščini* (2003), ki jo je Republika Slovenija ratificirala leta 2008. Na podlagi te nove naloge se SEM še intenzivneje posveča nematerialnim, neopredmetenim oz. nesnovnim razsežnostim razumevanja kulturne dediščine, s stalno navzočnostjo na terenu pa se povezuje z njenimi nosilci in ustvarjalci.

Leta 2013 je SEM kot vodilni parter začel nacionalni projekt *Dostopnost do kulturne dediščine ranljivim skupinam*, ki sta ga gmotno podprla Evropski socialni sklad in Ministrstvo za kulturo RS. Projekt, ki je hkrati pomemben prispevek k oblikovanju nacionalne strategije dostopnosti kulturne dediščine ranljivim osebam v Sloveniji, je bil konec leta 2015 uspešno končan, SEM pa je na tej podlagi dopolnil dostopnost muzeja za različne ranljive skupine. Tudi v obravnavanem strateškem načrtu sta ustvarjanje celostne in stalne ponudbe ranljivim skupinam pomembna prednostna naloga in cilj. Med te skupine vključujemo tudi manjšinske etnične skupnosti v Sloveniji.

Predloženi strateški načrt izhaja iz stanja po dvajsetletnem delovanju muzeja v novih prostorih, desetletni ponudbi razstavne hiše in razvoju programov. Pridobljeni rezultati evalvacije so osnovne smernice za programske usmeritve in obseg programa, za strategijo razvoja občinstva,⁶ nadgraditev razstavne opreme in investicijsko vzdrževanje s tehnično prenovu (prenova avdio-vizualne opreme in osvetlitve, pritličja razstavne hiše s prenovu recepcije in muzejske trgovine). Razvoju in spremembam sledi tudi prenova celostne grafične podobe, ki bo poleg tradicije poudarila sodobnost SEM in vizualno ustvarjala prepoznavnost in identiteto muzeja.

Nov pomemben mejnik v zgodovini muzeja bo leto 2023, ko bo muzej praznoval stoletnico ustanovitve. Pričakujemo, da bomo za ta jubilej načrtovane naloge uresničili že s tem strateškim načrtom.

Vizija dela SEM vključuje nove težnje, ki jim sledijo sodobni etnološki muzeji, in nove naloge, ki jih pred muzejske ustanove postavljata sodobna družba in čas. Poglavitne med njimi so družbena vključenost muzeja v okolje, angažiranost, soustvarjanje kulturne krajine in dediščinskih skupnosti, inovativnost, trajnostno razumevanje muzejskega gradiva, mobilnost ljudi in zbirk ter fizična in virtualna dostopnost kulturne dediščine. Takšni pristopi spodbujajo aktivno vključevanje muzeja in posledično krepijo njegov družbi položaj in moč. Sodobni etnografski (etnološki, antropološki) muzeji, kot muzeji o človeku in njegovih kulturnih značilnostih, se povezujejo z idejami, posamezniki, skupnostmi, lokalnim prostorom, znanji... z družbo. Ponujajo izvirnost, kakovost in unikatnost, gradijo na avtentičnosti, kulturi, umetnosti, ustvarjalnosti, inovativnosti in učenju.

Temu sledi tudi Slovenski etnografski muzej.

⁶ Evalvacija je potekala v letu 2016 in 2017, projekt je vodil mag. Borut Rovšnik.

Vsebina

PROGRAMSKE USMERITVE IN PREDVIDEN OBSEG PROGRAMA

- I. PODATKI O JAVNEM ZAVODU, prednostne naloge in vizije javne službe**
- II. KAZALNIKI CILJEV NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO**
- III. TRAJNOSTNI RAZVOJ ZBIRK IN GRADIVA, ZBIRALNA POLITIKA**
- IV. RAZSTAVNA DEJAVNOST, KOMUNICIRANJE IN RAZVOJ OBČINSTVA**

ORGANIZACIJSKE USMERITVE

- I. ORGANIGRAM (Služba za javne programe in komuniciranje, Oddelek kustodiatov, Oddelek za muzejsko pedagogiko in andragogiko, Oddelek za dokumentacijo, Oddelek za konserviranje in restavriranje, Knjižnica SEM, Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine)**
- II. ODDELEK KUSTODIATOV**
- III. KOORDINATOR VARSTVA NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE**
- IV. ODDELEK ZA DOKUMENTACIJO (IN FOTOGRAFIJO)**
- V. ODDELEK ZA KONSERVACIJO IN RESTAVRACIJO**
- VI. KNJIŽNICA SEM**

OPREDELITEV INVESTICIJ IN INVESTICIJSKEGA VZDRŽEVANJA

PODLAGE ZA KADROVSKI NAČRT

- I. IZHODIŠČA**
- II. NAČRTOVANE SPREMEMBE IN UKREPI IN PODLAGE KADROVSKEGA NAČRTA**

URESNIČEVANJE PROGRAMSKIH NALOG IN CILJEV MUZEJA PO LETIH

PROGRAMSKE USMERITVE IN PREDVIDEN OBSEG PROGRAMA

I. PODATKI O JAVNEM ZAVODU, PREDNOSTNE NALOGE IN VIZIJE JAVNE SLUŽBE

1. Ustanovitveni akt, lokacije, na katerih deluje muzej

Slovenski etnografski muzej (SEM) je državni javni zavod, ki ga je ustanovilo Ministrstvo za prosveto Kraljevine Jugoslavije, Pokrajinska uprava za Slovenijo, 17. 7. 1923 na temelju etnografskih zbirk Kranjskega deželnege muzeja (ust. 1821). Drugi ustanovitveni akt, *Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski etnografski muzej*, je sprejela Vlada RS 12. 12. 1996, tretjega pa prav tako Vlada RS 23. 6. 2003 (UL RS 60/03). 13. 2. 2009 je bil sprejet *Sklep o spremembah in dopolnitvah Sklepa o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski etnografski muzej* (UL RS 11/2009). Ustanovitvena akta definirata njegovo delovanje, usklajeno s krovnim *Zakonom o varstvu kulturne dediščine* (UL RS 16/2008), drugo zakonodajo s področja javnega sektorja ter podrejenimi normativnimi akti in akti organizacijskih struktur. Muzej upravlja z upravno in razstavno hišo ter z depoji na Metelkovi 2 Ljubljani, od leta 2008 ima v najemu dodatne depojske prostore v Zalogu pri Ljubljani.

2. Poslanstvo

Slovenski etnografski muzej kot osrednji etnološki muzej s slovenskimi in zunajevropskimi zbirkami s področja materialne, socialne in duhovne kulture skrbi za njihovo ohranjanje, preučevanje, spoznavanje in razumevanje.

Prek letnega cikla razstav in drugih prireditev – slovenskih (zamejskih, izseljenskih), drugih evropskih in zunajevropskih, bogatih izobraževalnih programov in publikacij predstavlja in sporoča védenja o tradicijski kulturi na Slovenskem in o kulturah nekaterih drugih ljudstev sveta; o materialni kulturni dediščini vsakdanjih in prazničnih načinov življenja ter o nesnovni dediščini znanj, vrednotenj, tehnik, modrosti in ustvarjalnosti v slovenskem etničnem prostoru, v diaspori in drugod.

3. Organi javnega zavoda (Direktor, Svet javnega zavoda, Strokovni svet)

SEM je 15. 9. 2015 dobil novo vodstvo. Za petletni mandat direktorice (15. 9. 2015– 14. 9. 2020) je bila izbrana dr. Tanja Roženberger, univ. dipl. etnologinja in antropologinja in sociologinja. Tanja Roženberger že 27 let strokovno deluje na področju premične kulturne dediščine. Kot kustosinja in direktorica je bila zaposlena v Muzeju novejšje zgodovine Celje, nekaj let pa je bila sekretarka na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije za področje premične kulturne dediščine.

Za čas njenega mandata je bila za pomočnico direktorice za poslovno dejavnost leta 2016 imenovana mag. poslovnih ved Alenka Dušak. Njeno področje dela obsega predvsem dva sklopa nalog:

1. upravljanje kadrov (plače, varstvo pri delu, socialno varstvo, pravno-formalna pravilnost ravnanja z zaposlenimi) in

2. upravljanje stavb in opreme ter s tem zagotavljanje ustreznih razmer za obratovanje muzeja (vzdrževanje, nadzor zunanjih izvajalcev, nadzor izpolnjevanja pogodbenih obveznosti, optimalna poraba).

Predpisi na teh področjih se hitro spreminjajo, zato je treba znanje nenehno dopolnjevati in preverjati ustreznost postopkov. Na ta način lahko delo optimiziramo in pokažemo še boljše rezultate.

Organa, ki spremljata in nadzorujeta delovanje SEM, sta Svet muzeja in Strokovni svet.

Člani Sveta muzeja so (od 18. 11. 2013 do 18. 11. 2017): predsednica dr. Ingrid Slavec Gradišnik, podpredsednica Ana Železnik in člani Tannja Berčon, mag. Gregor Ilaš, mag. Zora Torkar. V obravnavanem času bo članom Sveta muzeja mandat potekel, zato bo treba izpeljati nove volitve.

Člani Strokovnega sveta so (od 26. 5. 2016 do 26. 5. 2020): predsednica mag. Alenka Černelič Krošelj, podpredsednica dr. Saša Poljak Istenič in člani dr. Marko Frelih, dr. Jože Hudales, dr. Karla Oder, mag. Anja Serec Hodžar in dr. Nena Židov.

Članice in člani svetov se sestajajo v skladu z zakonskimi obveznostmi in sprotnimi potrebami, njuno delo urejata Poslovnik Sveta muzeja in Poslovnik Strokovnega sveta.

V organizacijski shemi muzeja so pomembni tudi vodje Oddelkov, imenovani za čas mandata direktorice.

4. Javna služba

Temelj muzejskega dela je varovanje premične etnološke in nesnovne kulturne dediščine. Naloge javne službe obsegajo evidentiranje, zbiranje, preučevanje, dokumentiranje, hranjenje, raziskovanje in predstavljanje etnološke in nesnovne kulturne dediščine.

V času Strateškega načrta 2017–2021 sta cilja javne službe strokovno, kontinuirano, kakovostno in odmevno delo in uresničevanje matičnosti osrednje etnološke muzejske ustanove v državi. Ta v svojem poslanstvu teritorialno pokriva vse slovensko etnično ozemlje, vključuje manjšinske etnične skupnosti v Sloveniji in območja, kjer živijo slovenski izseljenci.

Terensko delo in evidenca terena se v tem strateškem obdobju nadaljujeta skladno z načrtovanimi raziskavami in premišljeno zbiralno politiko. Delo dopolnjujemo s ciklom in konceptom razstav *Na obisku doma* (1–2x letno) in novim modulom *Etnoloških pripravnic*. Te vključujejo tematsko terensko raziskavo, izbrano po merilih odgovornega kustosa, in v sodelovanju s študentkami in študenti Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Dokumentacija muzejskega gradiva poteka v Oddelku za dokumentacijo in v kustodiatih. Prednostne naloge do leta 2021 so inventura treh muzejskih zbirk, za katere še ni bila izvedena, redna inventura leta 2019, inventarizacija še neinventariziranega gradiva, posebna pozornost je namenjena fotografskemu gradivu, njegovi digitalizaciji in prezentaciji, in dostopnosti KD, tudi ranljivim skupinam. Načrtujemo novo stalno postavitve izbranih obrtnih delavnic.

Pri izvajanju javne službe je **poudarjeno sodelovanje** in povezovanje z dediščinskimi institucijami (**nacionalni muzeji, regionalni muzeji, Zavod za varstvo kulturne dediščine RS, Arhiv Republike Slovenije**) in drugimi izobraževalno-raziskovalnimi ustanovami (predvsem **Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF Univerze v Ljubljani in osrednja raziskovalna inštituta (ISN in GNI ZRC SAZU)**), posamezniki, nevladnimi zavodi, v lokalnem, nacionalnem in mednarodnem prostoru. Pomembno je delo na področju nesnovne kulturne dediščine (koordinator varstva nesnovne KD) in njegovo povezovanje z delom muzejskih oddelkov. Tak pristop k uresničevanju javne službe odpira različne vsebinske sklope preučevanj in predstavitev, tako iz historičnega vidika kot tudi iz vidika sodobnih refleksij. Prav tako pomembna je mednarodna kontekstualizacija gradiva in vsebin ter redno vključevanje v evropske projekte.

Prednostne naloge in cilji

1. **Dosledno uresničevanje poslanstva in matičnosti: evidentiranje gradiva na terenu v sodelovanju z muzeji in etnološkimi oddelki muzejev, ustanovami, skupnostmi in posamezniki (nadaljevanje projekta *Na obisku doma*, etnološke pripravnice, evidenca gradiva med izseljenci z obnovitvijo Kustodiata za slovenske izseljence, zamejce in pripadnike narodnih manjšin in drugih etničnih skupin v Sloveniji).**
2. **Urejena dokumentacija in digitalizacija muzejskega gradiva, v celoti izvedena inventura muzejskega gradiva in njegovo vrednotenje, v celoti izvedena inventarizacija, višji odstotek digitaliziranega gradiva s posebnim poudarkom na fototeki.**
3. **Razvoj Oddelkov in služb SEM (znanstvenoraziskovalna, publicistična in vzgojno-izobraževalna dejavnost, komuniciranje z javnostjo). Obnovitev Kustodiata za slovenske izseljence, zamejce in pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij v Sloveniji. Razširitev službe Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine.**
4. **Zagotavljanje dostopnosti, mobilnosti in komunikativnosti muzejskega gradiva (tudi ranljivim skupinam).**
5. **Nadgrajevanje stalnih razstav in tehnična prenova razstavnih prostorov. Dopolnitev stalne razstave s predstavitvijo izbranih obrtnih ambientov (Krbavčičeva svečarska in medicarska delavnica, Fotografski atelje K. Holynski in Plečnikova Lectarija).**
6. **Nadgrajevanje komunikacijskih programov in druge muzejske dejavnosti, razširitev ponudbe in povečanje števila obiskovalcev (tudi med tujimi obiskovalci).**
7. **Urejeni in ustrezno opremljeni kabinetni prostori, depojski prostori in prostori za konservacijo in restavriranje gradiva.**
8. **Povezovanje med oddelki in službami muzeja, oblikovanje prepoznavnosti in identitete muzeja (nova celostna grafična podoba).**
9. **Partnersko sodelovanje z dediščinskimi institucijami (nacionalni muzeji, regionalni muzeji, Zavod za varstvo kulturne dediščine RS, Arhiv RS idr.) in drugimi izobraževalno-raziskovalnimi ustanovami (predvsem Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF v Ljubljani in osrednja raziskovalna**

inštituta (ISN in GNI ZRC SAZU), posamezniki, nevladnimi zavodi, v lokalnem, nacionalnem in mednarodnem prostoru, mednarodna kontekstualizacija in vključevanje v evropske projekte.

Vizija

- 1. Kredibilen in prepoznaven muzej v slovenskem in mednarodnem okolju.**
- 2. Komuniciranje in delovanje muzeja z vključevanjem novih tehnologij.**
- 3. Kakovostna rast znanstvenoraziskovalnega in strokovnega dela v muzeju, muzejske ponudbe in večanje števila obiskovalcev.**
- 4. Obnovitev Kustodiata za slovenske izseljence, zamejce in pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij v Sloveniji.**

II. KAZALNIKI ZA CILJE NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO

1. Kakovostno ohranjena ter sodobno prezentirana kulturna dediščina za večje število obiskovalcev in večjo prepoznavnost dediščine.

Kazalniki SEM	2017	2018	2019	2020	2021
število obiskovalcev v muzeju (z izdanimi vstopnicami) 24.370 (2016)	25.000	25.600	26.200	26.800	10 % 27.500
število obiskov pedagoških programov 5.043 (2016)	5500	5600	5700	5850	10 % 6050
število registriranih in ovrednotenih enot nesnovne kulturne dediščine 56 (2016)	65	69	73	77	80
število prireditev, projektov, in publikacij s področja nesnovne dediščine	6	6	6	6	6
število projektov aktivnih nosilcev nesnovne dediščine, ki jih finančno podpira MK	(v domeni MK, SEM projektov nosilcev finančno ne podpira neposredno)				
spletna stran, namenjena posamičnim skupinam senzorno oviranih oseb (nadgrajevanje posebne spletne strani postavljene v projektu <i>Dostopnost</i>)	1 vsebinska enota	1 vsebinska enota	1 vsebinska enota	1 vsebinska enota	1 vsebinska enota
število novih pedagoških in andragoških programov (izvedba 10 novih programov v muzeju na letni ravni)	10	10	10	10	10

2. Dejavna in atraktivna mreža slovenskih muzejev, galerij in zavodov.

Kazalniki SEM	2017	2018	2019	2020	2021
delež digitaliziranih zbirk v državnih muzejih (80 %)	76 %	79 %	82 %	85 %	88 %
število na spletu dostopnih enot dediščine (povečanje števila novih enot za ž 10 % letno)	29.010	31.911	32.230	32.552	32.878
število uporabnikov digitalnih vsebin državnih muzejev na spletu (povečanje števila uporabnikov za 5 % letno)	133.232	139.893	146.888	154.232	155.774
število konservatorsko-restavratorskih del na poškodovanih predmetih (10 % rast) 2016: 423	470	520	572	630	693

3. Oblikovanje ciljev, proizvodov in storitev kulturnega turizma za večjo prepoznavnost kulturne dediščine in prispevek h gospodarskemu razvoju območij.

Kazalniki SEM	2017	2018	2019	2020	2021
razvijanje kulturnega turizma in s tem prepoznavnih turističnih krajev, proizvodov in storitev za izrabo razvojnih potencialov kulturne dediščine in njeno aktivno vključevanje v lokalni in	30 programov	30 programov	30 programov	30 programov	30 programov

trajnostni razvoj (večina pedagoških programov SEM sledi temu cilju)					
---	--	--	--	--	--

4. Večja vloga kulturne dediščine Republike Slovenije v mednarodnem prostoru.

Kazalniki SEM	2017	2018	2019	2020	2021
število nominacij za vpise na Unescov seznam svetovne kulturne in naravne dediščine in Rezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva in v druge programe, projekte in iniciative v okviru Unesca, SE in EU	2 na Rezentativnem seznamu NKD človeštva	1	1	1	1
število mednarodnih in regionalnih programov in projektov s področja ohranjanja kulturne dediščine z aktivno slovensko udeležbo ali podporo	3 (1 EU projekt 1 reg. projekt 1 neformalno povezovanje v evropski mreži etnografskih muzejev)	3	3	3	3

III. TRAJNOSTNI RAZVOJ ZBIRK IN GRADIVA, ZBIRALNA POLITIKA

1. Stanje in obseg zbirk SEM (inventarizirani muzejski predmeti)⁷

•	31. 12. 2013	26.756 predmetov
•	jesen 2014 – ob inventuri	26.845
•	31. 12. 014	27.004 (od tega 1 brez ingerence)
•	31. 12. 2015	27.174 (od tega 31 brez ingerence)
•	31. 12. 2016	27.365 (od tega 38 brez ingerence)
•	31.12.2021	30.401 (10 % rast muzejskega gradiva)

Stanje v kustodiatih

Kustodiat za kulturo gospodarskih načinov in prometa

•	31. 12. 2013	1100
•	jesen 2014 – ob inventuri	1100
•	31. 12. konec 2014	1107
•	31. 12. konec 2015	1110
•	31. 12. konec 2016	1121 (+ 6 brez vpisane ingerence)

Kustodiat za oblačilno kulturo in tekstil

•	31. 12. 2013	8989
•	jesen 2014 – ob inventuri	9006
•	31. 12. konec 2014	9104
•	31. 12. konec 2015	9214
•	31. 12. konec 2016	9271

Kustodiat za obrt in trgovino

•	31. 12. 2013	5071
•	jesen 2014 – ob inventuri	5103
•	31. 12. konec 2014	5156
•	31. 12. konec 2015	5167
•	31. 12. konec 2016	5238

Kustodiat za ljudsko likovno umetnost in slikovne vire

•	31. 12. 2013	3781
•	jesen 2014 – ob inventuri	po dogovoru inventura ni bila izvedena

⁷ Številke so seštevek vseh predmetov po vseh kustodiatih, poleg tega je za vsa leta vpisano 23 enot (Alenka Simikič) in 10 predmetov (Mojca Račič) – to so predmeti, ki so jih nekdanj vpisovali v bazo (vitrine, merila, stare tiske ipd., česar še nismo uspeli postopkovno odpisati oz. prenesti drugam). Gradivo je pripravila Janja Žagar Grgič.

•	31. 12. konec 2014	3781
•	31. 12. konec 2015	3781
•	31. 12. konec 2016	3786

Kustodiat za stavbarstvo, notranjo opremo in bivalno kulturo

•	31. 12. 2013	2236
•	jesen 2014 – ob inventuri	po dogovoru inventura fazno izvedena
•	31. 12. konec 2014	2236
•	31. 12. konec 2015	2237 (+ 30 brez vpisane ingerence)
•	31. 12. konec 2016	2237 (+ 30 brez vpisane ingerence)

Kustodiat za duhovno kulturo

•	31. 12. 2013	645
•	jesen 2014 – ob inventuri	654
•	31. 12. konec 2014	653
•	31. 12. konec 2015	655
•	31. 12. konec 2016	659

Kustodiat za družbeno kulturo

•	31. 12. 2013	2532
•	jesen 2014 – ob inventuri	2536
•	31. 12. konec 2014	2536
•	31. 12. konec 2015	2540
•	31. 12. konec 2016	2554

Kustodiat za izvenevropske zbirke – Azija in Avstralija

•	31. 12. 2013	482
•	jesen 2014 – ob inventuri	po dogovoru inventura ni bila izvedena
•	31. 12. konec 2014	492 (+ 1 brez vpisane ingerence)
•	31. 12. konec 2015	492 (+ 1 brez vpisane ingerence)
•	31. 12. konec 2016	492 (+ 1 brez vpisane ingerence)

Kustodiat za izvenevropske zbirke – Afrika in Amerika

•	31. 12. 2013	1489
•	jesen 2014 – ob inventuri	1506
•	31. 12. konec 2014	1507
•	31. 12. konec 2015	1516
•	31. 12. konec 2016	1538 (+ 1 brez vpisane ingerence)

Kustodiat za slovenske izseljence, zamejce, pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij (do leta 2013)

•	31. 12. 2013	398
•	jesen 2014 – ob inventuri	398

• 31. 12. konec 2014	398
• 31. 12. konec 2015	398
• 31. 12. konec 2016	398

Kustodiat za etnografski film

• vse enote	1589 enot
• status muzealije	544 enot (90 digitaliziranih - 16,5 %)
• enote dokumentacije muzejskih dogodkov	214
• enote tuje produkcije, pridobljene ob organizaciji Etnovideo maratona/festivala DEF	231
• enote, pridobljene za razstave	145
• enote, pridobljene z izmenjavami	359

2. Vrednosti muzejskega fonda SEM

Predpriprave na inventuro in vrednotenje zbirk so potekale leta 2013 in 2014, dokumenti za računovodstvo so bili oddani jeseni 2014 kot osnova za popisne liste. Inventura predmetnih zbirk je potekala jeseni 2014 (zaradi obnove depojskih prostorov v Zalogu in drugih primarnih delovnih zadolžitvah v treh od desetih kustodiatov inventura ni bila izvedena). Vrednost muzejskega gradiva je bila opredeljena po sprejeti Metodologiji vrednotenja muzejskih predmetov v SEM:

- zbirka za obrt in trgovino,
- zunajevropske zbirke – Afrika in Ameriki,
- zbirka za slovenske izseljence, zamejce, pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij,
- zbirka za duhovno kulturo,
- zbirka gospodarskih načinov in prometa,
- zbirka za oblačilno kulturo in tekstil,
- zbirka za družbeno kulturo.

3. Strategija zbiranja gradiva v SEM, trajnostni razvoj zbirk, problematika deakcesije

Strategija zbiranja gradiva v SEM temelji na določenih in standardiziranih merilih in vključuje nova in aktualna izhodišča na področju muzejskih zbirk in zbiranja. Aktualni so problemi prenatrpanih muzejskih depojev in nedostopnosti zbirk, vprašanja o muzejski etiki zbiranja gradiva, oblikovanju meril za zbiranje predmetov sodobne družbe in deakcesiji oz. izločanju predmetov iz zbirk. Občutljiva tema deakcesije se v sodobni muzeologiji razume kot del aktivne zbiralne strategije, zamenjave in izmenjave muzejskega gradiva, ki lahko omogočajo dvig kakovosti zbirke. V nekaterih evropskih državah so že sprejeli natančna navodila za njeno izvajanje.⁸ Tej problematiki se bomo posebej posvečali tudi v SEM, ob upoštevanju vseh pravilnikov in zakonov o varovanju premične kulturne dediščine, ki od nas zahtevajo premišljeno ravnanje.

⁸ Npr. *Netherlands Guidelines for the Deaccessing of Museum Objects*.

Sodobna muzeologija odpira tudi vprašanja demistifikacije muzejskih predmetov oz. demistifikacije procesa zbiranja gradiva. Pristopi, ki ljudem samim prepuščajo (iz)biranje gradiva in posledično dokumentiranje spominov po njihovi presoji, ustvarjajo nove koncepte muzealizacije, s katerimi lahko posamezniki in skupine sami izbirajo »kulturno dediščino« oz. odločajo, kaj bo kot kulturna dediščina muzealizirano in institucionalizirano. Nova metoda zbiranja muzejskega gradiva, t. i. zbiranje s soudeležbo, opredeljuje dejavno vlogo posameznikov, da sami izbirajo in določajo predmete, ki označujejo njihovo sedanost in njihovo preteklost. Aktualno je problematiziranje pomena dozrajšnih zbirk, njihove nove postavitve v čas in prostor, uporabe zbirk, njihovega trajnostnega razvoja in dinamike.

Zbiralna politika muzeja SEM vključuje nove pristope in sledi poslanstvu muzeja ter načrtovanim strategijam vsakega od kustodiatov. Z novimi pridobitvami sistematično dopolnjujemo zbirke, izbor temelji na študiju zbirk, terenskih in drugih raziskavah. Upoštevana so merila družbenega in časovnega izvira predmetov, razširjenosti (splošnosti) predmetov, redkosti (posebnosti). V zbirke vključujemo gradivo z ustreznimi podatki o izviru, uporabi, lastnikih, povezano s preteklim in sodobnim vsakdanjim in prazničnim življenjem vseh družbenih plasti iz ruralnega in urbanega okolja. Pri raziskovanju in zbiranju gradiva je pomemben biografski pristop, ki poudarja širšo kontekstualizacijo gradiva. Tako dokumentiramo in hranimo tudi podatke o interakciji in odnosih do predmeta, z njim povezano nematerialno dediščina, gradivo pa je postavljeno v časovni, geografski in širši kulturni kontekst (determinante časa, prostora, družbe).

Poleg klasičnega predmetnega gradiva je zbiralna politika usmerjena v zbiranje dokumentarnega arhivskega in slikovnega gradiva (fotografije, risbe) ter dokumentov, pričevanj (Galerija pripovedovalcev), že nekaj desetletij tudi v avdiovizualno dokumentiranje postopkov in načinov, predvsem za dokumentarno raziskovalne namene in za potrebe izvajanja javnih programov, uresničevanje učečega se muzeja in oblikovanja razstavne ponudbe.

4. Merila zbiralne politike

V zadnjih dveh desetletjih smo zbiralna merila (posebej za predmete iz 2. polovice 20. in iz 21. stoletja) dopolnili z vidiki, ki narekujejo tudi nove interpretacije starejših zbirk:

- večravninska in spremenljiva namembnost in pomen predmetov;
- razvojnost (oblik, sestave, materialov, krašenja, pomenov) kot merilo sorodnih predmetnih skupin;
- kontekstualna sporočilnost predmetov – ilustrativnost oz. dokumentarnost za pomembne družbene pojave/procese;
- pri dopolnjevanju obstoječih zbirk so merilo tudi drugačne povezave med predmeti;
- merilo geografskega izvira je v razmerah globalne trgovine in porabe drugačno: med virom izdelave in prostori rabe ni več enačaja;
- poudarek sodobnega zbiranja so predmeti kot nosilci nevidno »vtisnjenih« zgodb (konkretnih dogodkov, izkušenj in pomenov njihovih uporabnikov).

5. Merila za izbor v zbirko

- nacionalni in širši pomen in kontekst;

- poznan kontekst: izvir, lastništvo;
- tradicija na obravnavanem območju;
- razširjenost (splošna uporaba, upoštevajoč krajevne, družbene in časovne značilnosti);
- redkost / tipičen značaj / enkratnost;
- raznovrstnost;
- ohranjenost;
- razvojnost (navezujoč na sodobne predmete);
- pričevalnost ob upoštevanju pomena predmeta za njegove uporabnike (spominski predmeti, predmeti s posebnim dodanim kontekstom ipd.);
- odnos do drugih predmetov v zbirki (dopolnjevanje zbirk).

Predmeti kustodiatov so raznovrstni v krajevnem, družbenem in časovnem pogledu.

Pri izbiri predmetov upoštevamo vsebinsko zasnovo zbirke, z novimi pridobitvami sistematično dopolnjujemo predmete v zbirkah. Zbiralna politika kustodiatov vključuje tudi sodobne predmete in posega v mestno okolje, kar je bilo v preteklosti zelo redko.

Poleg popolnoma ohranjenih predmetov zbirke dopolnjujemo s posamičnimi študijskimi kosi. Ob predmetih so zbrane fotografije ambientov, risbe in različno dokumentarno gradivo. Predmeti so zbrani ob poglobljenem raziskovalnem in terenskem delu. Večina predmetov je v zbirko vključena kot dar.

Posebno področje zbiranja gradiva obsega **nesnovno kulturno dediščino**, saj je SEM Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine. Merila za obravnavo in s tem vpis v nacionalni register NKD sledijo Unescovi konvenciji. Po Unescovi Konvenciji o varovanju nesnovne kulturne dediščine nesnovna kulturna dediščina »pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine. Skupnosti in skupine nesnovno kulturno dediščino, preneseno iz roda v rod, nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino, in zagotavlja občutek za identiteto in neprekinjenost s prejšnjimi generacijami, s čimer spodbuja spoštovanje do kulturne raznolikosti in človeške ustvarjalnosti«.

Strategijo zbiranja predmetov povezujemo s strategijo sprejemanja predmetov, predvsem v smislu ponujenih donacij ali predmetov. V tem primeru so glavna merila vsebinska opredelitev, določljiv izvir, zagotovljeni zadostni in ustrezni pogoji hranjenja ter spoštovanje lcomovega kodeksa muzejske etike.

V strateškem obdobju bomo dokončali obsežnejši projekt *Načrt zbirk in zbiranja v SEM*, ki odpira različne aspekte zbirk v muzeju, njihove dostopnosti, komunikativnosti, trajnosti, etične dileme razstavljanja in celotnega upravljanja zbiranja. V prvi fazi projekta bomo izvedli izobraževalno delavnico o upravljanju zbirk, ki jo bo vodila Freda Matasso, priznana strokovnjakinja na tem področju in avtorica knjige *Museum Collection Management*.

Cilji v strateškem obdobju za III. poglavje TRAJNOSTNI RAZVOJ ZBIRK IN GRADIVA, ZBIRALNA POLITIKA

1. redna inventura zbirk kustodiatov do leta 2019, ob njej natančnejši pregled vrednotenja cele zbirke;
2. inventura treh zbirk, pri katerih inventura še ni bila dokončno izvedena;
3. Inventarizacija muzejskih predmetov v obsegu 100 % za predmete, za katere je mogoče ugotoviti njihov izvor;
4. za tretjino znižati delež predmetov v zbirki, ki je nepopolno dokumentirana (na ravni vhoda in akcesije);
5. sistematično fotografiranje še ne fotografiranih predmetov;
6. zvišanje dostopnosti zbirk za 10 %;
7. rast muzejskega gradiva za 10 %;
8. kontekstualizacija zbirk v evropskem okviru – iskanje vzporednic v evropskih muzejih;
9. zaključen projekt Načrt zbirk in zbiranja v SEM.

IV. RAZSTAVNA DEJAVNOST, KOMUNICIRANJE IN RAZVOJ OBČINSTVA

1. Evalvacija stalne razstave

Leta 2016 je bila izvedena evalvacija stalnih razstav na podlagi štirih meril: **udobnost, privlačnost, spodbujanje/vključevanje in smiselnost**. Občutek udobnosti in dobrega fizičnega in psihičnega počutja je za obiskovalca zelo pomemben. Obiskovalec, ki se dobro počuti, je odprt tudi za druge pozitivne izkušnje. Privlačna razstava obiskovalca pritegne. Spodbudi ga k večji pozornosti, kar je prvi korak k spoznavanju smiselnosti in pomena razstave. Odlična razstava daje obiskovalcu obilo priložnosti, da sledi razstavi in se počuti intelektualno vključen. Smiselna razstava ponuja obiskovalcu osebno izkušnjo in spodbudi, potrdi ali celo spremeni njegove sprejete poglede, nazore, vrednote, ravnanje in navade.

Na podlagi evalvacije načrtujemo izboljšave v celostni muzejski ponudbi, prioriteto v segmentih:

- zunanje in notranje muzejske komunikacije in orientacije,
- tehnične prenove obeh stalnih postavitvev (AV in osvetlitev),
- vsebinske nadgradnje stalnih postavitvev (dodatne ilustrativne predstavitve abstraktnih vsebin, ki jih na ta način bolj približamo osebnim izkušnjam obiskovalcev),
- analize izbora eksponatov,
- oblikovanje dodatne muzejske izkušnje na interaktiven način (z dotikalnimi predmeti, vonjalnimi elementi, didaktičnimi pomagali itn.), še posebej za mlajšo muzejsko publiko.

2. Glavne značilnosti in vodila razstav v SEM – razstava kot izkušnja (socialna, intelektualna, čustvena, duhovna) in doživetje

- Razstave ne temeljijo le na materialni kulturi oz. predmetih, temveč se **predstavljene muzejske zgodbe** opirajo na izsledke ustne zgodovine in nesovne kulturne dediščine. Prav ustni viri in ujet spominom iz življenjskih in avtobiografskih zgodb v sodobnih (muzejskih) raziskavah postajajo vse pomembnejši. Povezovanje s Koordinatorjem za NKD.
- **Poudarjanje človeka** oz. človeške biti in sodelovalno postavljanje razstav. Ciklus osebnih razstav obiskovalcev **Moje življenje, moj svet: osebne razstave obiskovalcev** (od leta 2010), predstavitev zasebnih zbirk - v obliki osebnih razstav **Moja zbirka: zasebne zbirke obiskovalcev**. Razstave so programsko nadaljevanje stalnih razstav SEM in stalna dopolnilna dejavnost muzeja – vključevanje obiskovalcev kot posameznikov ali članov skupin. Dopolnjujejo jih dodatne pedagoško-andragoške vsebine oz. programi, ki poudarjajo katero od pomembnih družbenih vprašanj.

- **Ambientalno-scenske postavitve**, dopolnjene z različnimi demonstracijskimi programi, ki na obiskovalca delujejo kot celostno doživetje oz. mu ponujajo možnost, da določene vsebine spozna z lastno izkušnjo.
- **Mednarodne interdisciplinarne evropske razstave.**
- Interpretiranje muzejskih zbirk v **umetnosti**.
- Tematsko zasnovane razstave, v katere se vključujejo **avtorji različnih kustodiatov**, vključevanje gradiva registra nesnovne dediščine.
- **Razstave atrakcij** – zakladi zbirk, razstave najdragocenejših predmetov, najstarejših, najlepših ipd.
- Razstavljanje **zunaj muzejskih zidov** in oblikovanje javnega prostora, angažirane vsebine.
- **Povezovanje z muzeji evropskega prostora** (Mucem – Francija, Muzej evropskih kultur Berlin, Etnografski muzej Zagreb) v skupnih evropskih projektih.
- Razstave so prilagojene gibalno in senzorno oviranim osebam.
- **Mobilnost razstav.**

3. Večji razstavní projekti

Nestalnost stalne razstave - dopolnitve stalne razstave ob njeni desetletnici. Stalna razstava *Med naravo in kulturo* je bila odprta leta 2006, zato smo ob 10. obletnici dodatno pozornost namenili njeni evalvaciji, tj. razstavljenim vsebinam, javnim programom, obiskanosti in odzivom. Evalvacija in njena analiza sta prva faza projekta »nestalnosti stalne razstave«. V letu 2017 smo nadaljevali evalvacijo v fokusnih skupinah in na podlagi dobljenih rezultatov oblikovali načrt dopolnjevanja, vsebinskih in tehničnih sprememb. Najnujnejše je treba odpraviti pomanjkljivo notranjo in zunanjo komunikacijo, zato bo muzej začel s projektom novih usmerjevalnih oznak pred in v razstavní hiši ter s pripravo osnovnega popularizacijskega in predstavitvenega materiala (predstavitvena zgibanka muzeja); to je tudi zastavek za projekt nove celostne grafične podobe.

2016–2017 **Avtorski razstavní projekt Afganistan – slovenski pogledi**

Prvi del projekta predstavlja zbornik z istim naslovom. V njem so zbrana pričevanja Slovencev, ki imajo različne izkušnje s to oddaljeno deželo. Temu vodilu sledi tudi razstava, na kateri so predstavljena njihova pričevanja in osebne izkušnje ter predmeti, ki so jih za razstavo darovali oz. posodili soustvarjalci projekta. Razstava predstavlja različne aspekte afganistanske kulture, stike Slovencev z Afganistanom v zadnjih sto letih, sodobni Afganistan: vlogo žensk, otrok, nevladnih organizacij, razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, problematiko afganistanskih beguncev in njihovo reintegracijo. O prihodnosti Afganistana razstava spregovori s pomočjo intervjujev z Afganistanci, Afganistankami in afganistanskimi begunci v Evropi. Namen razstave je odsev objektivnejše podobe kulturnega bogastva, vplivov islama in etničnih kontrastov v tej izjemni in za naš prostor še vedno neznani in pristransko, le prekdnevnoinformativnih medijev prikazane osrednje azijske države. Razstava interpretira temo *Migracije skozi*

kulturno krajino, ki je bila osrednja tema komuniciranja muzeja v letu 2016. Sodelovanje z Muzejem Azije in Pacifika, Varšava.

2018 Nova stalna postavitvev (ambientalna) – Obrtna delavnica Foto K. Holynski, Medičarska in svečarska delavnica Krbavčič, Plečnikova Lectarija

2018 Mednarodna občasna razstava (Moje) otroštvo

2019 Avtorska občasna razstava Obuvala kot del identitete/in Smučiči, krplice in sani – prometna in transportna sredstva, namenjena premikanju po snegu

2020/2021 Slikovni in likovni viri / in Sveti konji – nebeški jezdec: mitološki in simbolni pomen konjev v sredozemskih in afriških kulturah... / in Telo – izkušnja sveta (še v obravnavi).

2021 Postavitvev stalne spominske sobe o ustanovitelju SEM, svetovljanu iz Gribelj, dr. Niku Zupaniču/ in razstava Dom – med javnim in zasebnim prostorom.

4. Občinstvo SEM, javni programi in celostna ponudba

Muzej ima razvejeno ponudbo za različne starostne in interesne skupine. Programi za otroke, šole, mlade, družine in odrasle sledijo motiviranosti in ciljem posamične skupine, program je organiziran v obliki različnih modulov. Program v sodelovanju z avtorji pripravlja **Oddelek za pedagoško in andragoško dejavnost** in **Služba za javne programe in komuniciranje**.

Programi za otroke dopolnjujemo vsako leto, cilji so krepitev spoznanja o pomenu dediščine in njenemu bogastvu, oblikovanje vrednot, učenje in zabava. S programi se otroci seznanjajo tudi z občutljivimi področji, kakršna so strpnost, medgeneracijski dialog, podobnost in raznolikost, identitete. Vsi programi so pripravljene tako, da so otroci dejavni in ustvarjalni (interaktivni program za osnovnošolce, sobotne in popoldanske dejavnosti, natečaji, praznovanja rojstnega dne). V SEM se zavedamo pomena dostopnosti, zato v programe vključujemo tudi otroke iz ranljivih in socialno šibkejših skupin (SEM postane tudi Varna hiša za otroke).

Srednješolci so zelo raznovrstna družbena skupina, ki išče svojo vlogo v sodobnem svetu. Teme programov zbujejo njihovo zanimanje (identiteta, glasba, stereotipi, simboli ipd.), razvijajo kritično mnenje o določenih temah, sprejemanju, vrednotenju mnenj in stališč drugih, osebnostno in medosebnostno oblikovanje ter oblikovanju lastnega odnosa do sveta. Vsebine se povezujejo s stalnimi razstavami SEM. Moduli obsegajo pogovore, okrogle mize, ogleda filmov, socialne igre.

Programi za **študente** oblikujemo skupaj z njimi, tudi kot del skupnih projektov s fakultetami. SEM omogoča izvedbo dela univerzitetnega izobraževalnega procesa fakultete v naših prostorih, muzejsko gradivo je medij in vsebina za ustvarjalen študijski proces, spoznavanje, umetniško interpretacijo.

Posebno pozornost namenjamo **odraslim, tujim gostom, turistom, skupinam, skupinam univerze za tretje življenjsko obdobje, skupini prostovoljcev**. Različne oblike komuniciranja – osebne razstave obiskovalcev ob stalni razstavi *Jaz mi in drugi*, kot povezovalna posebnost SEM, ki s posamezniki ali skupinami pod vodstvom kustosov na manjših razstavah predstavijo svoje življenje, svoj svet.

V dopolnjevalnem programu k stalnima razstavama in javnem programu SEM obravnavamo številne interdisciplinarne, poučne, izobraževalne, ustvarjalne vsebine in vsebinske sklope z vključevalno in sodelovalno paradigmo. Ob tem se povezujemo z drugimi muzejskimi ustanovami na Metelkovi in širše, skupnostmi, posamezniki.

Vsebinske novosti in prioritete javnih programov

- Nadgraditev že zastavljenih programov in modulov.
- Razstave in programi zunaj stavbe – sooblikovanje Muzejske ploščadi kot sodobnega urbanega javnega kulturnega prostora.
- **Povezovanje vsebin na Metelkovi** – ponovno bo v ospredju skupen mesečni tematski program treh muzejev na Metelkovi z naslovom FORUM, Poletna muzejska noč treh muzejev na Metelkovi.
- **Muzejske poti do znanja za študente** – povezovalni, večinstitucionalni, meddisciplinarni in interdisciplinarni študijski programi: trije novi programi za univerzitetne študente s slovenskimi fakultetami, na podlagi dogovora (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete, Fakulteta za dizajn Trzin: oblikovalski koncepti za izdelavo izdelkov za muzejsko trgovino SEM; Fakulteta za narvoslovje in tehnologijo, Oddelek za oblikovanje tekstilij – projekt Ročne tehnologije in sodobne interpretacije oblačilne/tekstilne dediščine kot del več letne študijske usmeritve v t. i. trajnostno modo):
 - program *Družabnice* (forum pogovorov in razprav z vabljenimi strokovnjaki);
 - program *Muzeološke pripravnice* (oblikovanje skupnih razstav);
 - program *Etnološke pripravnice* (študentsko terensko delo).
- **Mednarodni tridnevni seminar za etnobotaniko** o tradicionalnih znanjih in sodobni rabi rastlin (2017–2020).
- **Program Kavarne SEM** – nova serija mesečnih večerov *Pripovedovanja* (z glasbo) v Kavarni SEM.

5. Oglaševanje in uporaba novih medijev

Ob obsežni in kakovostni muzejski, galerijski in drugi ponudbi in veliki konkurenci na tržišču je tudi v muzejski dejavnosti oglaševanje nujen in nepogrešljiv del marketinškega komuniciranja SEM. V ta okvir sodijo brezplačni načini promocije, kakršni so obveščanje, informiranje prek različnih neplačljivih medijev, v glavnem elektronskih medijev in socialnih omrežij, letakov, brošur, vabil (izdelanih v SEM, izjema so večji projekti). Kljub temu so nujno potrebne (vsaj) občasne plačljive oglaševalske akcije (plakatiranje, ulični transparenti, radijski oglasi, občasni oglasi v časopisih).

Sodoben digitalni čas postavlja SEM pred zahtevo, da nujno posodobi in uvede nove mobilne aplikacije, virtualne platforme, elektronske večjezične vodiče, tehnološke aplikacije in povezave na razstavah, informacijske zaslone v recepciji razstavne hiše, na zunanji fasadi razstavne hiše in na strani Kavarne SEM.

Strategija v obravnavanem obdobju sledi izhodiščem, zapisanih v priročniku *Marketing v muzejih*, ki opredeljuje marketinško komuniciranje v muzejski dejavnosti. Med te vsebine sodi tudi znamčenje muzeja in posamičnih poznanih muzejskih projektov. Področje vodi Služba za javne programe in komuniciranje.

Ukrepi in cilji za poglavje IV. RAZSTAVNA DEJAVNOST, KOMUNICIRANJE IN RAZVOJ OBČINSTVA

Kratkoročni ukrepi :

1. oznake za učinkovitejšo orientacijo v razstavni hiši in v razstavnih prostorih;
2. stalna razstava - pregled podnapisov k predmetom in slikam – poenotenje in izboljšave;
3. stalna razstava - udobnejša mesta za počitek (udobnejši stoli);
4. vsebinske dopolnitve stalnih razstav: vsebinski poudarki in vzpostavitev interaktivnih točk z dodatnimi informacijami za različne starostne skupine obiskovalcev;
5. določiti in izbrati točke/vsebine razstave, ki so bolj poudarjene in opaznejše.

Dolgoročni ukrepi:

1. tehnična prenova razstavne hiše;
2. ureditev ustreznih klimatskih razmer.

Cilji in prioritete

1. skrb za razvoj občinstva; zvišanje števila obiskovalcev za 10 %; zvišanje števila tujih obiskovalcev za 10 %;
2. urejena prodaja vstopnic in elektronsko štetje obiskovalcev;
3. dvig števila plačanih vstopnic;
4. urejena in sprotno ažurirana adrema uporabnikov vsebin SEM;
5. urejen projekt Strategija dogodkov v SEM (avtorski, gostujoči, zunanji);
6. analiza vizualne pojavnosti in nova celostna grafična podoba;
7. redna navzočnost v medijih – enkrat mesečno opaznejše oglaševanje;
8. obuditev Sklada Muzejski čebelnjak in vzpostavitev Liste vlagateljev;
9. rast Oddelka za pedagogiko in andragogiko in Službe za javne programe in komuniciranje – projektni manager in manager za dogodke;
10. dvig oblikovne in tehnične ravni razstav (uporaba novih tehnologij);
11. razvoj muzejske trgovine in oblikovanje blagovne znamke izdelkov SEM.

ORGANIZACIJSKE USMERITVE

I. ORGANIGRAM

Slovenski etnografski muzej sestavljajo tri osrednje organizacijske enote: Uprava in administrativna služba, Oddelki muzeja in Služba za komuniciranje in javne programe.⁹ Posebno področje dela med Oddelki muzeja izvajata Koordinator nesnovne kulturne dediščine in Oddelek za muzejsko pedagogiko in andragogiko, ki je povezovalni člen s Službo za komuniciranje in javne programe. V tem strateškem obdobju je smislen razmislek o preimenovanju Službe za muzejsko pedagogiko in andragogiko, vendar spremembe poimenovanja Oddelka do leta 2021 še ne načrtujemo. Poimenovanje namreč ponazarja tudi določene vsebinska preoblikovanja.

Organizacijske enote ostajajo v tem strateškem obdobju nespremenjene, organigram je preverjen in optimalen. Poslanstva, obseg dela, cilji in druge naloge posamičnih enot so razložene v nadaljevanju in drugih poglavjih, ki se vsebinsko prepletajo z njihovim delom (Oddelek za muzejsko pedagogiko in andragogiko, Služba za javne programe in komuniciranje - poglavje IV. Razstavna dejavnost, komuniciranje in razvoj občinstva) ter predvsem v poglavju Podlage za kadrovske načrt. V tem poglavju so podrobneje razloženi tudi poudarki za okrepitev posamičnih enot. Predlagane spremembe so posledica spremenjenega načina in obsega dela ter spremenjene vloge muzeja v družbi.

Organizacijske enote:

Uprava in finančna služba - v obeh službah so zaposlene le štiri osebe (direktorica, vodja finančne službebe (hkrati pomočnica direktorice), finančnica in poslovna sekretarka).

Vzdrževalno-tehnična služba (dva zaposlena).

Oddelki:

- **Služba za javne programe in komuniciranje** (4 zaposleni)
- **osrednji Oddelek kustodiatov** (10 zaposlenih)
- **Oddelek za muzejsko pedagogiko in andragogiko** (2 zaposlena)
- **Oddelek za dokumentacijo** (1 zaposlen)
- **Oddelek za konserviranje in restavriranje** (4 zaposleni)
- **Knjižnica SEM** (2 zaposlena)
- **Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine** (1 zaposlen)

⁹ O organizacijski usmeritvi SEM gl. tudi v *Marketing muzejev, Teorija in praksa v slovenskih muzejih. Priložnik*. Ur. Nina Zdravič Polič in Mihael Kline. Ljubljana; SEM, 2013, in tam objavljen prispevek Nine Zdravič Polič, Uporaba načel marketinga in marketinškega komuniciranja v muzejih.

II. ODDELEK KUSTODIATOV

KUSTODIAT ZA GOSPODARSKE NAČINE, PROMET IN TRANSPORT

1. Poslanstvo

Zbirke Kustodiata za gospodarske načine, promet in transport določajo temeljne dejavnosti kmečkega gospodarstva oziroma hišne ali družinske ekonomije in v njih zaporedje delovnih procesov. V kustodiatu tako zbiramo, preučujemo in populariziramo gospodarske dejavnosti, ki se izvajajo v naravnih in v gojenih ekosistemih: nabiralništvu, lovu in ribolovu, orodja in naprave pri poljedelstvu v širšem pomenu in pri poljedelstvu v ožjem pomenu – pri vrtnarstvu, sadjarstvu, vinogradništvu, oljkarstvu in hmeljarstvu; pri živinoreji – reji živine in malih živali; pri čebelarstvu in gozdarstvu. V zbirki kustodiata so tudi raznovrstna prometna in transportna sredstva.

Raziskave so vedno primerjalne, saj ob raziskavah preteklih načinov (kjer je to mogoče), izviramo iz današnje človekove izkušnje, kar velja tudi za tradicijske prežitke ali vključevanje starih znanj v sodobne načine kmetovanja in siceršnje vzdržno rabo ekosistemov.

2. Historiat

Redki predmeti iz zbirke in njihovo preučevanje ter razstavljanje so že iz časa, ko so bili ti še del zbirke Kranjskega deželnega muzeja, čeprav o sistematičnosti zbiranja tedaj še ne moremo govoriti.

Oblikovanje zbirk, intenziviranje raziskav, objave in pridobivanje novih predmetov sodijo v čas ravnateljstva dr. Borisa Orla v dveh desetletjih po drugi svetovni vojni. V času skupinskih in individualnih terenskih raziskav se je lotil dokumentiranja materialne kulturne dediščine o nekdanjih gospodarskih načinih v najširšem obsegu, s posebno pozornostjo do oral, jarmov in bloških smučí. Te zbirke so pomembne in pričevalne ne le v slovenskem, temveč tudi v širšem evropskem okviru.

S podobnim pristopom so kustosi v kustodiatu nadaljevali tudi po njegovem odhodu in tako preučevali gozdarstvo, splavarstvo, ptičji lov, morski ribolov, požigalništvo in številne druge dejavnosti, v katerih odsevajo pretekli načini življenja in pričevanja tudi v današnji čas.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Novi predmeti prihajajo v zbirko ob terenskem delu in raziskovanju posamičnih tem, neredko pa nam te v odkup ali dar ponudijo posamezniki sami.

Narava nekaterih predmetov ni taka, da bi bilo primerno od lastnikov pričakovati doniranje dragocenih predmetov, pri katerih so za izdelavo ali restavriranje vložili dosti časa ali denarja. Ob tem, da želimo začeti sistematičneje zbirati predmete s področja prometa in transporta, bi si v prihodnje želeli zagotovila, da bo to tudi podprto s finančnimi sredstvi, saj se brez tega z lastniki ne moremo pogovarjati o pridobitvi takšnih predmetov. V skladu z zbiralno politiko kustodiata nameravamo zbirko v naslednjih petih letih povečati za približno sto predmetov.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejskih zbirkah (usklajevanje zbiralne politike muzejskih zbirk, spremljanje pravnih podlag za področje zbirk, analiza, posredovanje);
- varovanje (ocena tveganj) in vrednotenje muzejskih zbirk;
- skrb za ustrezno hranjenje gradiva v depojih;
- izvajanje matičnosti: oblikovanje strateških podlag za izvajanje javne službe na nacionalnem območju in skrb za sodelovanje z ustanovami (muzeji/muzejske zbirke, lokalne skupnosti) in posamezniki (zbiralci, sodelavci) na terenu;
- koordinacija, sodelovanje z drugimi muzejskimi oddelki v povezavi z dokumentacijo, konserviranjem in restavriranjem gradiva.

Kazalniki

- izvajanje analiz muzejskega gradiva;
- razstavnimi programi: lastna avtorska razstava: smučiči, krpelj in sani – prometna in transportna sredstva, namenjena premikanju po snegu v letu 2019;
- informatizacija muzejskega gradiva kot predpogoj za dostopnost muzejskega gradiva – koordinacija z Oddelkom za dokumentacijo (10 %);
- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva (rast za 10 %).

5. Naloge in cilji

Delo s predmeti v zbirki

- inventarizacija predmetov, ki so v akcesiji ali v fazi vhoda;
- iskanje izgubljenih povezav med predmeti in njihovo dokumentacijo;
- razstava smučiči, krpelj in sani – prometnih in transportnih sredstev, ki so bili namenjeni premikanju po snegu, v letu 2019;
- katalog predmetov (smučiči, krpelj in sani – prometnih in transportnih sredstev) s strokovnim uvodom v knjižni zbirki Knjižnica SEM.

Terensko delo in pridobivanje predmetov

S preučevanjem nekdanjih načinov gospodarjenja, prometa in transporta na terenu, zlasti pri starejših posameznikih, ki so tak način življenja, dela in izvajanj še osebno doživeli ter raziskovanje prežitkov, uporabljenih v sodobnih načinih gospodarjenja z zemljišči in živalmi; to zajema dokumentiranje pričevanj in zbiranje tako predmetnega kot dokumentarnega gradiva:

- vrtnarstvo;
- pridelava »pozabljenih« poljščin;
- dokumentiranje in zbiranje orodij, ki so jih nadomestili stroji, ter predmetov, ki so znova v rabi (vetrnik, žrmlje idr.);
- lovski predmeti in z njimi povezani konteksti ter način življenja lovcev nekdanj in danes;
- dopolnjevanje zbirke vinogradništva s posebnim poudarkom na zastopanosti vseh regij;
- transport:
 - o prežitki bloškega smučanja in replike smučiči, njihova dediščinska vloga danes;
 - o pridobivanje vozov, vozičkov in drugih vlečnih in transportnih sredstev, ki jih slovenski muzeji še nimajo v svojih zbirka

KUSTODIAT ZA OBLAČILNO KULTURO IN TEKSTIL

1. Poslanstvo

Zbirka oblačil in tekstilij SEM je po obsegu in pomenu ena glavnih zbirk v Sloveniji. Njena sestava in dokumentarnost omogočata pogled v raznolike segmente oblačilne in tekstilne dediščine pri nas - od tehnik izdelave in krašenja do funkcionalnih in simbolnih pomenov izbire, rabe in hranjenja. V smislu preučeniosti je zbirka (p)ostala dokumentarno in ilustrativno opredmetenje evidentiranih, dokumentiranih in raziskanih – starih in novih – družbenih procesov, ki sodoločajo vrednotenje, izbiro, uporabo in izrabo vsega, kar tvori osebni videz ljudi. Pri tem so upoštevane splošnosti, specifičnosti in individualni vidiki, ki jih je mogoče opazovati za sodobnost in pretekla obdobja, na globalni, (inter)nacionalni, lokalni ali individualno-telesni ravni.

V strateškem obdobju je poslanstvo kustodiata strnjeno v dve osrednji teoretskoraziskovalni smeri, ki narekujeta tudi pogled na zbirke in njihovo notranjo strukturo, zbiralno politiko in interpretacijske smeri:

- a. osebni videz: izbira in komunikacija,
- b. sodobne interpretacije oblačilne / tekstilne dediščine.

2. Historiat

Zbirka oblačil in tekstilij drugih namembnosti je ena najstarejših zbirk, saj je nastajala že v času skupnega Kranjskega deželnege muzeja, v precejšnji meri se je ob ustanovitvi Etnografskega muzeja (1923) prenesla v fond današnjega SEM, nato pa se je obseg zbirke nepretrgano širil. Zbirka je v samostojnem kustodiatu z odgovornim kustosom od začetka 60. let 20. stoletja do danes (Marija Makarovič do leta 1989, Janja Žagar od leta 1989) zrasla v teoretsko utemeljeno in notranje smiselno strukturirano enoto, ki nenehno preprašuje svoja teoretska vodila, zbiralna merila in se skladno z njimi tudi notranje reorganizira.¹⁰

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Način pridobivanja gradiva

Prevladujejo naključne donacije, ki dopolnjujejo trenutno strukturo zbirk, v nekaj manjši meri pa opredmetijo nekatera sodobna vprašanja/pojave. Nakupi so redki (le, če gre za redko ali starejše gradivo, ki lahko pomembno dopolni fond kustodiata). Osrednjega pomena bi bilo izvajanje načrtnega evidentiranja in zbiranja predmetov novejšega izvira, verjetno s pomočjo novih metod: npr.: ob pripravi tematskih razstav z javnim povabilom (cilj: pridobivanje predmetov z zgodbo, ki utemeljuje nesnovno podobo preteklih načinov rabe in pripisanih pomenov – takšen je bil npr. poziv *Moja čipka*), ob ozko usmerjenem terenskem delu ali v interaktivnem delu s skupino obiskovalcem (npr. po vzoru študijskih skupin).

Merila za izbor v zbirko

¹⁰ Več o historiati, teoretskih izhodiščih in strukturi zbirke/kustodiata gl.: Makarovič, Marija: Tekstilna zbirka. Slovenski etnograf 32, str. 69-86; Žagar, Janja: Tekstilna zbirka SEM. Kaj je, kaj ni in kaj naj bi (p)ostala. Etnolog 13/2003, str. 165-179; Žagar, Janja: Zbiralna vodila nekega kustodiata. Argo 55/2012, št.2, str. 66-70.

Zbirka je raznovrstna glede na krajevni, družbeni in časovni izvir predmetov.

Starejši del zbirke odseva večinsko kmečko kulturo 19. in začetka 20. stoletja; merila za zbiranje so bila estetska in regionalno-tipološka, nekoliko pozneje narodno- in po drugi strani krajevno-tipološka. Poznejše dopolnitve zbirke so poudarile merilo družbene provenience (ne le meščansko-kmečko-delavsko, temveč tudi poklicno in premoženjsko) in funkcionalno opredeljenost oblačil, še vedno pa je močno poudarjena geografska provenienca.

V zadnjih dveh desetletjih so zbiralna merila (posebej za predmete iz druge polovice 20. in iz 21. stoletja) dopolnjena z nekaterimi vidiki, ki narekujejo tudi nove interpretacije starejših zbirk:

- večrazsežna in spremenljiva namembnost in pomenskost predmetov;
- razvojnost (oblik, sestave, materialov, krašenja, pomenov...) kot kriterij sorodnih predmetnih skupin
- kontekstualna sporočilnost predmetov – ilustrativnost oz. dokumentarnost pomembnih družbenih pojavov/procesov;
- pri dopolnjevanju zbirk je merilo tudi drugačna povezanost med predmeti;
- merilo geografske provenience je v razmerah globalne trgovine in porabe deljen – med izdelavo in rabo ni več enačaja; slednja je za etnološki vidik oblačilnih zbirk pomembnejša, prva pa le v primeru, da dograjuje pomen predmeta;
- poudarek sodobnega zbiranja so predmeti kot nosilci nevidno »vtisnjenih« zgodb (konkretnih dogodkov, izkušenj in pomenov njihovih uporabnikov).

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejski zbirki: varovanje, preventivna konservacija, urejanje in (re)organiziranje v depojskih prostorih, inventura vsakih pet let; vključitev novih pridobitev; izposoja predmetov;
- depojska in kustodiatska dokumentacija, fotografiranje, vrednotenje;
- skrb za ustrezno varovanje gradiva tudi v razstavnih prostorih in vitrinah;
- analiza gradiva in preučevanje z gradivom povezanih tematik, posredovanje podatkov, ugotovitev in predmetnega gradiva (v skladu z internim *Pravilnikom o uporabi gradiva*);
- izvajanje javne službe in matičnosti na tematskem področju oblačilne kulture, zgodovine tekstilnih tehnik in rabe tekstilij različnih namenov: sodelovanje z ustanovami in posameznimi strokovnjaki v matični vedi (etnologija/kulturna antropologija), v muzejski mreži in z meddisciplinarnimi primerjavami;
- evidentiranje sodobnih pojavov in pomenov skozi zasebne uporabne, simbolne ali spominske predmete in refleksije njihovih uporabnikov.

Kazalniki in ukrepi

- urejenost, obseg in ažuriranje sprememb/dopolnitev v dokumentaciji zbirke;
- analize muzejskega gradiva (povezano z načrtovano raziskavo, razstavo, predavanji in drugimi javnimi programe oz. za potrebe javne in matične službe);
- dostopnost muzejskega gradiva v drugih medijih – priprava informacij in ustreznih kataloških enot za dotikalne ekrane in muzejske spletne strani;
- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu z internim *Pravilnikom o uporabi gradiva*;

- pregled nad sorodnimi zbirkami, razstavami, muzejskimi oddelki v nacionalnem in mednarodnem okviru, medsebojno sodelovanje, izmenjava gradiva, informacij in dobrih praks;
- razstavnimi programi (dopolnjevanje stalnih razstav, izvajanje obrazstavnih programov, tematske občasne razstave v SEM, razstave obiskovalcev; sodelovanje pri pripravi skupnih razstav);
- priprava in izvedba andragoških programov, povezanih z izbranimi vsebinami stalnih razstav, zbirk kustodiatov ali raziskav oz. priprav razstav.

5. Naloge in cilji

Inventura zbirk

Cilj je izvedba redne inventure zbirk kustodiata leta 2019. Ob njej bo natančneje pregledano vrednotenje cele zbirke (izdelava analitskega dokumenta za računovodstvo).

Dokumentiranje

Cilji

Nadaljevanje dela s dokumentacijo kustodiata in fotografiranjem predmetov (intenzivneje poleti in v decembru): sprotna inventarizacija in vrednotenje novih pridobitev na letni ravni, dopolnilna inventarizacija in sistematično fotografiranje zbirk, ki so v prednostni obdelavi, fotografiranje za potrebe razstav in zunanjih strank itn. Dokumentacija zbirke (vhod, akcesija, inventarizacija, fotografiranje predmetov) poteka v kustodiatu. Temeljni podatki o muzealijah se (v okviru baze podatkov Galis) hranijo tudi centralno v Dokumentaciji SEM. Poglobljeni podatki, analize gradiva, ilustrativno sekundarno gradivo, tudi fototeka predmetne zbirke pa se hranijo le v dokumentaciji kustodiata.

Za tretjino znižati delež predmetov v zbirki, ki je nepopolno dokumentirana (na ravni vhoda in akcesije).

Oblikovati odločitev o usodi nekaj prek 40 inventariziranih enot kustodiata (historične rekonstrukcije kmečkih oblačil po upodobitvah v Valvasorjevi *Slavi vojvodine Kranjske*; ta so kot dislocirana razstava SEM razstavljena v Zavodu Grad Bogenšperk pri Litiji od začetka 90. let). Vodenje posebne zbirke južnoslovanskih noš in drugih tekstilij kot posebne zbirke: v kustodiatu je zbirka ok. 500 predmetov, ki jih hranimo posebej (podatkovni, organizacijski in konservatorski vzroki); za to zbirko je bila že pred mnogimi leti sprejeta odločitev, da se ne dopolnjuje, saj je geografsko in tudi konceptualno izjema med zbirkami.

Obsežno in raznovrstno delo s strankami

Cilji

Posredovanje informacij/vedenja o predmetnem, slikovnem in podatkovnem gradivu, ki je v pristojnosti kustodiata (in ne Oddelka za dokumentacijo SEM).

Posredovanja gradiva in vedenja o njem zunanjim strankam v okviru javne službe: kustodiat je v tem smislu (konstantno) izredno obremenjen, zato se rasti na tem področju ne načrtujemo, prav tako ne upadanja (ocena po večletni evidenci strank in njihovih potreb).

Dostopnost gradiva

Za večjo javno dostopnost gradiva v kustodiatu in znanje o njem se zdi smiselna obdelava gradiva za dotikalne ekrane (povečanega obsega predmetnega in slikovnega gradiva, dopoljenega z informacijami historičnih in sodobnih, geografskih in družbenih ugotovitev/primerjav kot »permanentna« oblika dopolnjevanja prve stalne razstave *Med naravo in kulturo*). Zamisel je bila predvidena že ob konceptualni zasnovi in postavitvi razstave. Če bomo to obliko uvrstili tudi v petletni program – skupaj z nujno obnovo AV opreme na razstavi – bo to imenitna možnost in osmišljanje internega dela v razmerah

varčevalnih programskih shem. V kustodiatu bi bilo na tak način mogoče pripraviti nekatere zbirke – kakor npr. ob in po razstavi *Čipkaste vezi* – vsebine tega pa bodo na dotikalnem ekranu dostopne v trajni obliki).

Dostopnost do zbirke je smiselno povečevati še s tematskimi predavanji in predstavitevami.

Matičnost in terensko delo

Povezovanje s kustodiatu s sorodnimi zbirkami (ne le etnološkimi) drugih muzejev vsaj v Sloveniji, po možnosti tudi širše. Pregled nad sorodnimi zbirkami, razstavami, projekti; svetovanje, izmenjava strokovnih mnenj in muzealskih izkušenj; izmenjava predmetov za razstave oz. snovanje sodelovanja v tematsko sorodnih projektih (raziskovalnih, razstavnih...).

Klasično terensko delo na izbranem geografskem območju bo izvedeno, če bo v SEM organizirano delo v terenskih ekipah; tudi v tem primeru bo vezano na teme načrtovanih razstav. Kot učinkovita metoda dela z informatorji se je pokazala metoda vodenih pogovorov/interaktivnega dela s posamezniki, vključenimi v (ne)formalne interesne skupine (društva, krožki, študijske skupine ipd.).

Razstavn in andragoški program

- 2017 priprave na razstavo o obuvalih in obujanju leta 2018 / tematski cikel predavanj in vodenih pogovorov;
- 2019 *Obuvala – obujanje* (razstava);
- 2020 priprave na razstavo leta *Telo – izkušnja sveta* leta 2020/2021 / tematski cikel predavanj in vodenih pogovorov;
- 2020 ali 2021: *Telo – izkušnja sveta* (razstava).

Druge razstave

- skupna razstava z naslovom *Otroštvo: sodelovanje z izborom predmetov*, po potrebi tudi drugače;
- osebne razstave obiskovalcev so del obrazstavnega programa stalnih razstav, ki temelji na vključevalnem muzejskem delu,
- intervencija v dislocirano razstavo SEM *Slovenske kmečke noše po upodobitvah v Valvasorjevi Slavi* (Zavod Grad Bogenšperk pri Litiji, od začetka 90. let; razstava je v neustreznem fizičnem stanju in z neurejenim pogodbenim statusom).

KUSTODIAT ZA OBRT IN TRGOVINO

1. Poslanstvo

Kustodiat za obrt in trgovino je po številu muzealij, ki jih hrani drugi (za kustodiatom za oblačilno kulturo in tekstil) največji kustodiat SEM. Zbirke obrtnega orodja, polizdelkov in izdelkov ter arhivskih pisnih in slikovnih dokumentov zastopajo najbolj razširjene in tudi specifične obrtne dejavnosti in v različnih strokovnih pogledih reprezentirajo obrtno dejavnost kmečkega in mestnega prebivalstva na celotnem slovenskem etničnem prostoru. Poslanstvo kustodiata je zato usmerjeno v dopolnjevanje obrtnih zbirk, njihovo raziskovanje, predstavljanje in tudi posredovanje informacij o obrtni dediščini zainteresirani javnosti v najrazličnejših oblikah, značilnih za muzejsko in raziskovalno delo.

2. Historiat

Muzealije kustodiata segajo v čas skupnega Kranjskega deželnega muzeja, po ustanovitvi samostojnega Etnografskega muzeja in prenosu določenih zbirk vanj pa se je raznovrstnost in število muzealij nenehno povečevalo. Veliko obrtnemu kustodiatu pripisanega gradiva je prišlo v muzej že med obema svetovnima vojnama. Po drugi svetovni vojni so število predmetov kustodiata oplajale terenske ekipe SEM, zlasti pa se je njihovo število začelo povečevati ob prihodu kustosinje Milke Bras v 60. letih prejšnjega stoletja. (za podrobnejše podatke gl. Ljudmila Bras, Zbirke obrti. SE 32, 27 sl.). Po letu 1991 (kustos A. Dular) so se zbirke še dopolnjevale, v muzej pa so prišli tudi predmeti drugih obrti, ki dotlej v zbirkah povečini niso bile zastopane, npr. vrvarstvo, krojaštvo, modistovska obrt in klobučarstvo, urarstvo, svečarstvo, lectarstvo, slikopleskarstvo, ščetarstvo, brivstvo in frizerstvo, mesarstvo in trgovska obrt ter tudi druge obrti. Depo v Škofji Loki je omogočil sistematično urejanje predmetnega gradiva kustodiata, s preselitvijo depoja v Ljubljano in v Zalog pri Ljubljani poleti 2017 pa se to sistematično delo nadaljuje.

Danes obsegajo zbirke obrtnega kustodiata SEM muzealije, ki predstavljajo 34 obrtnih dejavnosti domače obrti in tudi uradnih obrtnih strok in industrije. Število predmetov se je od začetka 80. let prejšnjega stoletja do danes podvojilo. Prišteti je treba še predmete obrtne provenience, ki so vodeni v evidenci t. i. Grebenčeve zbirke.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Način pridobivanja gradiva

V starejših obdobjih je bilo gradivo kustodiata pridobljeno povečini z odkupi in manj z donacijami. V zadnjih dveh desetletjih je bilo nekaj gradiva sicer pridobljenega z odkupi, a je večina gradiva prišla v muzej z donacijami. Zaradi zmanjšanih sredstev za odkup v zadnjih letih pa si bo kustodiat kakor doslej še naprej prizadeval pridobivati muzealije z donacijami in volili. Predmete pa smo in jih bomo tudi v prihodnje pridobivali ob muzejskih projektih, pripravi razstav in ob raziskovalnem delu.

Kakor doslej bo tudi v bodoče posvečena posebna skrb dokumentaciji muzealij, zlasti sproti letni inventarizaciji in pridobivanju arhivskega gradiva na terenu. To bo uveljavljeno z izvajanjem dokumentacijskih postopkov, kot so vhod, akcesija in inventarizacija gradiva; pisanje številčk na muzealije in njihova zaščita, fotografiranje in sistematično urejanje predmetov v depou. Ob tem je treba poudariti, da je posebna skrb kustodiata namenjena tudi čiščenju in konserviranju muzealij in za spremljanje njihovega stanja v depou.

Merila za izbor

Načrtno dopolnjevanje zbirk in zbiranje reprezentativnih/povednih predmetov obrti, ki še niso ustrezno zastopane v muzejskem fondu, je tudi za prihodnje rdeča nit zbiralnega načrta kustodiata. Pri tem bodo upoštevana socialne, poklicne, časovne in prostorske tipičnosti/značilnosti in tudi splošnosti/posebnosti. Glede zbiralne politike je kustodiat usmerjen tako v pojavne oblike obrti v preteklosti in sodobnosti, zbira pa tudi predmete industrijske izdelave.

Poleg klasičnega predmetnega gradiva je zbiralna politika kustodiata usmerjena v zbiranje dokumentarno arhivskega in slikovnega gradiva ter dokumentov, že nekaj desetletij tudi v avdiovizualno dokumentiranje obrtnih postopkov in načinov, predvsem za dokumentarno-raziskovalne namene, za potrebe pedagoškega dela muzeja in za razstavne potrebe. Gradivo in tudi končne izdelke avdiovizualnega gradiva, ki ga nastaja v kustodiatu ob raziskovalnem delu, hrani kustodiat za etnografski film SEM.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejskih zbirkah: skrb za ustrezno hranjenje in varovanje muzealij v depoju, skrb za konserviranje in po potrebi restavriranje predmetov (permanentno sodelovanje z muzejsko konservatorsko-restavratorsko službo), sistematično razvrščanje in vključevanje novega gradiva v depo; poseben nadzor klimatskih razmer v depoju in stanja muzealij (zaradi neustrezne klime) – povezovanje s tehnično-vzdrževalno službo;
- nadzor nad predmeti v stalnih in občasnih razstavah SEM in s tem povezana dokumentacija;
- skrb za vračanje izposojenih predmetov v kustodiat (reverzi);
- posredovanje informacij o muzealijah strokovnjakom in zainteresirani javnosti (javna služba);
- sodelovanje z muzejskimi, pedagoškimi in drugimi ustanovami, povezanimi z obrtnimi dejavnostmi (npr. Obrtna zbornica Slovenije) in terensko delo (posamezniki in lokalne skupnosti) – evidentiranje in pridobivanje novih predmetov;
- preučevanje muzealij in obrtnih dejavnosti nasploh, publiciranje izsledkov,
- sprotne (vsakoletne) inventarizacije novo pridobljenega gradiva in s tem povezane dokumentiranje in seznanjanje javnosti o novostih.

Kazalniki in ukrepi

Kazalniki in ukrepi, ki sledijo prioritetam in ciljem, so:

- sistematično in sprotno urejanje in dokumentiranje novo pridobljenega gradiva, pa tudi urejanje zaostankov;
- analiziranje in preučevanje gradiva in njegovo publiciranje (v Etnologu) in občasne razstave (npr. vsakoletne nove pridobitve muzealij);
- posredovanje informacij o gradivu uporabnikom (po e-pošti ali neposredno);
- objave v dnevnem časopisu in predavanji za strokovno in laično javnost;

- avdio-vizualno in fotografsko dokumentiranje za znanstvene in pedagoške potrebe muzeja;
- preučevanje drugih zbirk in gradiva v sorodnih muzejskih in drugih institucijah;
- inventurni pregled muzealij kustodiata, ki je bil opravljen v več zaporednih letih (gl. spodaj);
- urejanje registra muzealij in njihovo vrednotenje (opravljeno v preteklem letu).

5. Naloge in cilji

Zbirke

- **Historiat:** Leta 2007 je bila v mesecu juliju opravljena selitev obrtnih zbirk iz Škofje Loke v novozgrajene depojske prostore na Metelkovi 2 v Ljubljani. Predmeti so bili postavljeni v tri velike dvorane po temeljni sistematiki (vrsti obrti, materialih in tipih predmetov, podrobnejši tipologiji namembnost in vrsti/funkciji predmeta). Selitev iz Škofje Loke v Ljubljano se je nadaljevala tudi v letu 2008, večji predmeti so bili shranjeni v depo v Zalogu. Prvega oktobra 2008 je prišlo do poplave v depojskih prostorih obrtnega kustodiata na Metelkovi ulici. Že urejen depo je bilo treba popolnoma izprazniti, sanacija prostorov pa je trajala leto dni. V tem času je potekala inventura muzealij (skladno z zahtevami ministrstva za kulturo), kar je bilo zelo oteženo zaradi »razseljenih« predmetov po različnih prostorih. V aprilu 2009 je bila očiščena in fotografirana celotna lončarska zbirka, razseljeni predmeti pa so v tem letu spet dobili mesto v obrtnem depoju, kjer so bili ustrezno razvrščeni na police. Evidentiranje predmetov se je nadaljevalo do konca junija 2010 in nato postopno vse do septembra 2014, ko je bila opravljena zadnja inventura predmetov.
- Zbirke kustodiata so drugi največji fond muzealij v muzeju, zato jim bo tudi v nadaljnjih letih posvečena posebna skrb za ohranjanje, varovanje in prezentacijo, kakor tudi za dopolnjevanje z novimi predmeti. Ob koncu leta 2015 je bilo na stalnih razstavah SEM razstavljenih 882 muzealij ali 17 % predmetnega fonda kustodiata. V digitalni obliki so javnosti predstavljene tudi nekatere posamične zbirke (modeli za modrotisk, žimnata sita in modeli za slaščičarstvo), predmeti pa so javnosti predstavljeni tudi na občasnih razstavah SEM in občasnih razstavah drugih muzejskih ustanov, v slikovni obliki pa so na voljo tudi za potrebe strokovnjakov in drugih uporabnikov muzejskega gradiva.
- **Pregled gradiva v depoju v Zalogu:** del predmetnega gradiva (posebno veliki predmeti) je shranjen tudi v depoju v Zalogu. V naslednjih letih ga bo treba ob pomoči restavratorske službe ponovno pregledati in ga po potrebi očistiti, zaščititi in restavrirati ter sistematično urediti na policah, kar je delno že narejeno. Posebna skrb mora biti kot doslej namenjena tudi največjemu predmetu kustodiata – mongi – ki je kot zunanji muzejski predmet razstavljen ob vhodu v zavarovano območje depoja v Zalogu (letni pregled in potrebna zaščita pred zunanjimi vplivi). Ta muzealija je bila zamišljena kot začetni, temeljni predmet bodočega odprtega oglednega depoja v Zalogu.
- Posebno pomembna pa je za zbirke kustodiata skrb za klimatsko ustrezne razmere v depoju pod razstavno muzejsko hišo. Zaradi tehnično neustrezno izvedene klime je nujen vsakodnevni nadzor temperature in vlage in ukrepanje ob

morebitnih odstopanjih. Dnevne meritve in zapis temperature in vlage so pomembne tudi zaradi morebitne poznejše prenove klimatskega sistema.

Dostopnost in publiciranje gradiva

- Kot doslej je dostopnost gradiva kustodiata skladna s Pravilnikom o uporabi gradiva, namenjena zlasti zainteresirani strokovni javnosti in v okviru javne službe. Kustodiat se ukvarja tudi s posredovanjem informacij o obrtnih dejavnostih nasploh.
- Dostopnost gradiva kustodiat povečuje z objavljanjem gradiva v *Etnologu*, strokovnih in znanstvenih publikacijah, časopisju, na spletnih straneh muzeja in npr. časopisne hiše Delo.
- Gradivo kustodiata različnih obrti je dostopno tudi na stalnih in občasnih razstavah SEM ter v strokovnih publikacijah (katalog, vodnik, monografija); slikovno gradivo o obrtnih dejavnostih je dostopno na spletni strani muzeja.
- Avdiovizualne vsebine so dostopne po pravilniku o dostopnosti in uporabi tega gradiva SEM.

Raziskovalno delo

Skladno s programom muzeja se bo kustodiat za obrt in trgovino tudi v naslednjih petih letih posvečal raziskovanju posamičnih obrtnih strok, zlasti tistih, ki doslej še niso deležne zaznavnejšega zanimanja etnološke in drugih ved. To sta v prvi vrsti slikopleskarstvo in ščetarstvo. O teh so bila po Sloveniji že opravljena določena terenska sondiranja in arhivske raziskave, ki jih bo treba še dopolniti. O obeh obrteh je bilo za muzej doslej pridobljenih tudi precej predmetov in fotografij.

Naloge kustodiata:

- dodatne raziskave omenjenih in drugih obrti in zbiranje materiala za muzej, pisanje člankov o obrteh za znanstveno periodično publikacijo *Etnolog* in druge strokovne publikacije;
- delo kustodiata bo kot doslej vpeto v delo celotnega muzeja pri pripravah občasnih razstav (delo z muzealijami, ki jih hrani kustodiat za obrt in trgovino), pri postavitvah manjših občasnih razstav novo pridobljenega gradiva v kustodiatu (kot doslej) in pomoč zainteresirani javnosti;
- načrtujemo tudi postavitev svečarske in medicarske delavnice in trgovine (t. i. Krbavčičeva zbirka) v okviru stalnih razstav SEM;
- delo kustodiata bo še naprej osredinjeno na pridobivanje predmetov obrtnih strok, ki so v zbirki slabo zastopane.

KUSTODIAT ZA LJUDSKO LIKOVNO UMETNOST IN SLIKOVNE VIRE

1. Poslanstvo

V kustodiatu za ljudsko likovno umetnost in slikovne vire raziskujemo, dopolnjujemo in predstavljamo zbirke in predmete iz zbirk, ki so bile zasnovane v drugi polovici 19. stoletja v Kranjskem deželnem muzeju in katerih današnja struktura je izraz zbiralne politike kustodiata od 60. let 20. stoletja.

Slednja temelji na pojmovanju ljudske likovne umetnosti kot posebnega, z družbenimi razmerami določenega in razločljivega likovnega oblikovanja izdelkov, pri katerem je z zavestnim estetskim ustvarjanjem presežena in tudi že ločena njihova zgolj uporabna funkcija. Ljudska likovna umetnost je nastajala v kulturi depriviegiranih družbenih plasti od druge polovice 18. stoletja do začetka 20. stoletja. Glavnina takšnega likovnega oblikovanja, ki se je razvilo v celoto z bolj ali manj dosledno uveljavljenimi oblikovnimi načeli, je nastajala na kmetijah in za kmetije v 19. stoletju. Ljudska umetnost, ki ni kaka posebna slogovna, nezgodovinska in nespremenljiva umetnostna zvrst, je pomemben del celotne slovenske umetnostne ustvarjalnosti in ena od zgodovinskih podob duhovne kulture slovenskega, predvsem kmečkega, prebivalstva.

Z vidika sodobnejših etnoloških pogledov je naloga kustodiata predstavitev likovnega obzorja kot odnosa do likovne umetnosti in likovnega oblikovanja pri družbenih skupinah ali pri posameznikih ter interpretacija poznavanja, sprejemanja, odklanjanja ali neopredeljenosti do likovnih zvrsti, slogov in posamičnih del likovne umetnosti in likovnega oblikovanja tako rekoč od prazgodovine do danes. V ta kontekst sodijo evidentiranje, zbiranje, študij in predstavljanje elementov kmečke kulture kot ideološko uporabljenih/izrabljenih likovnih simbolov tako v konkretnih družbenih okoljih kot tudi v različnih muzejskih praksah.

Z vidika aktualnih trendov v muzejskih praksah so za raziskovanje in interpretacijo izziv sodobna pojmovanja ljudskega in ljudske umetnosti z vidikov stroke, umetnikov in javnosti.

V kustodiatu so shranjeni številni slikovni viri (zlasti slike in risbe), ki so podpora interpretaciji raznovrstnih etnoloških tem.

Predmeti iz zbirk so na stalni razstavi *Med naravo in kulturo* ter *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*.

Zbirke kustodiata so: poslikane panjske končnice, slike na steklu, obodne škatle, skrinjice in pušice, preslice in vretena, komatni glavniki, palice, pipe, trniči in pisave za trniče, modeli za mali kruhek, plastika, podobice, razpela, znamenja, votivi, votivne slike. Pod ingerenco kustodiata sodita tudi zbirki Zapuščina družine Šantl in modeli (arhitektura, orodja).

2. Historiat

Historiat zbirke do 80. let 20. stoletja je objavljen v SE 32/1980-1982, Ljubljana 1983: G. Makarovič: Zbirka ljudske umetnosti, s.87-112. Temeljna dela za zadevne zbirke so: G. Makarovič, *Slovenska ljudska umetnost* (1981), *Votivi* (1991); G. Makarovič in B. Rogelj Škafar, *Poslikane panjske končnice* (2000); slednji v zbirki Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja.

Zbirka slovenske ljudske umetnosti v SEM je največja in najprezentativnejša te vrste. Njen razvoj je tesno povezan z v času veljavnimi teoretičnimi izhodišči muzealstva in historičnih disciplin.

Temeljni premislek o strukturi zbirk in njihovi interpretaciji na začetku prvega desetletja 21. stoletja je spodbudilo snovanje stalne razstave. Glede na njen koncept, ki je želel poudariti zbirke muzeja, je bila najbolj smiselna odločitev za petdelno strukturo predstavitve izbranih predmetov iz zbirk kot pričevalcev njihovega pojavljanja oziroma funkcije zunaj in v okviru kmetij kot temeljnih nosilcev kmečkega gospodarstva do 2. svetovne vojne.

Današnji premislek naj velja tako preteklim pogledom, na podlagi katerih so bile oblikovane zbirke, kakor tudi vidikom, iz katerih se velja ozreti nanje in jih nadgraditi danes. Predpogoj za to je inventura, ki poteka.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Način pridobivanja gradiva: donacije, občasni odkupi.

Merila za izbor v zbirko

- provenienca / izvor, lastništvo,
- asociacija oz. kontekst,
- redkost / tipičen značaj / enkratnost,
- raznovrstnost,
- tradicija v obravnavanem območju,
- razširjenost,
- ohranjenost,
- razvojnost (navezujoč na sodobne predmete),
- odnos do drugih predmetov v zbirki.

Navedena merila so uporabna za vse zbirke, njihovo zaporedje pa je določeno pri vsaki zbirki posebej.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejskih zbirkah (usklajevanje zbiralne politike muzejskih zbirk, spremljanje pravnih podlag za področje zbirk, analiza, posredovanje);
- inventura in študij zbirk;
- varovanje (ocena tveganj) in vrednotenje muzejskih zbirk;
- skrb za ustrezno hranjenje gradiva v depojih;
- izvajanje matičnosti: oblikovanje strateških podlag za izvajanje javne službe na nacionalnem področju ter skrb za sodelovanje z ustanovami (muzeji/muzejske zbirke, lokalne skupnosti) in posamezniki (zbiralci, sodelavci) na terenu;
- koordinacija, sodelovanje z drugimi oddelki muzeja (dokumentacija, konserviranje in restavriranje gradiva).

Kazalniki

- izvajanje analiz muzejskega gradiva;
- razstavni programi;
- informatizacija muzejskega gradiva kot predpogoj za dostopnost muzejskega gradiva – koordinacija z Oddelkom za dokumentacijo;

- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva (porast za 10 %).

Ukrepi

- usklajevanje raziskovalnega dela na področju muzejskih zbirk/gradiva;
- omogočiti dostopnost do kulturne dediščine širokemu občinstvu (splet) in posredovanje muzejskega gradiva skladno s cenikom in pogoji za posredovanje muzejskega gradiva (pogodbe o posredovanju muzejskega gradiva);
- sprotno vrednotenje muzejskih zbirk v skladu s Pravilnikom, redni letni inventurni pregledi muzejskega gradiva;
- nacionalna matičnost: vodenje evidence razstav in pregled nad muzejskim gradivom zunaj muzeja.

5. Naloge in cilji

- inventura zbirk;
- vrednotenje zbirk;
- ureditev depoja (razmestitev predmetov, označevanje lokacij predmetov);
- digitalizacija zbirk;
- revizija zapisov v bazi Galis;
- inventarizacija (s poudarkom za zbirke slik, risb in devocionalij);
- interpretacija (tematska/e razstava/e, publiciranje, predstavitev, predavanja);
- ureditev zbirk: zapuščina družine Šantl, zbirke keramike Marjana in Bogice Pogačnik, zbirke Pucihar in zbirke Maležič;
- dopolnjevanje zbirk z donacijami in morebitnimi odkupi;
- razstave:
 - o 2017 eksperimentalna razstava v okviru projekta SWICH (z M. Frelihom, A. Pukl, A. Koren, T. Palaić);
 - o 2018 ali 2019 *Družinska zgodba – družina Ercigoj* (s Sonjo Kogej Rus);
 - o 2020 *Slikovni in likovni viri*. V kolikor se pogovori nadaljujejo uspešno tudi *Ljudska likovna umetnost vs sodobna Folk Art* (zbirka NSK).
- objava zbirke slik na steklo (Knjižnica SEM).

KUSTODIAT ZA DUHOVNO KULTURO

1. Poslanstvo

Poslanstvo Kustodiata za duhovno kulturo je usklajeno s poslanstvom SEM. Kustodiat za duhovno kulturo skrbi za ohranjanje, dokumentiranje, evidentiranje, preučevanje in raziskovanje duhovne kulture s področja pustnih šeg, vraževerja in verovanja, glasbe in slovenskih blagovnih znamk.

2. Historiat

Začetki kustodiata za duhovno kulturo segajo v Slovenskem etnografskem muzeju v zgodnja sedemdeseta leta 20. stoletja (takrat je bil to Kustodiat za družbeno kulturo), ko se je začelo tudi sistematičnejše delo. Za zbirke duhovne in socialne kulture je skrbela kustosinja Tanja Tomažič v Kustodiata za družbeno kulturo. Po njeni upokojitvi leta 2001 je bilo delo v kustodiatu reorganizirano tako, da je večino zbirk socialne kulture prevzela dr. Nena Židov, večino zbirk duhovne kulture pa mag. Igor Cvetko. Po odhodu mag. Cvetka leta 2008, je zbirke kustodiata za duhovno kulturo prevzela mag. Adela Pukl.

Predmeti kustodiata za duhovno kulturo so na ogled na stalni razstavi *Med naravo in kulturo*, v *Etnoabecedažu* in na gradu Bogenšperk, kjer so leta 1985 postavili razstavo o vraževerju na Slovenskem.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

V kustodiat za duhovno kulturo bodo glede na razpoložljiva finančna sredstva za nakupe predmetov predmeti skladno z merili za izbor odkupljeni, v nasprotnem bodo del zbirk postali le podarjeni predmeti.

Merila za izbor v muzejsko zbirko

Pri predmetih o pustnih šegah, vraževerju, verovanju in glasbi bomo sledili naslednjim merilom:

- tradicionalnost, razširjenost in prepoznavnost predmeta v primarnem okolju,
- provenienca / izvor in lastništvo,
- kontekst in zgodba,
- redkost,
- raznovrstnost,
- ohranjenost,
- razvojnost (navezujoč na sodobne predmete),
- odnos do drugih predmetov v zbirki: dopolnjevanje obstoječih zbirk.

Pri predmetih zbirke slovenskih blagovnih znamk bomo sledili naslednjim merilom (nekateri so povzeti po SAMDOK):

- pogostost in prepoznavnost (najpogostejši in najbolj poznani predmeti);
- postopnost oblik (predmeti, ki kažejo na razvoj – oblikovno in razvojno);
- reprezentativnost (predmeti, ki simbolizirajo ideje, misli itn.);
- domena / torišče (predmeti splošne ali osebne rabe, npr. embalaža alkoholnih in brezalkoholnih pijač, oblačila);
- privlačnosti (predmeti z močno afektivno in ritualno vrednostjo);
- uvrščenost med slovenske blagovne znamke (tj. tiste, ki so nastale na območju današnje Slovenije).

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejskih zbirkah (usklajevanje zbiralne politike muzejskih zbirk, spremljanje pravnih podlag za področje zbirk, analiza, digitalna obdelava gradiva, prepisi iz starih inventarnih knjig v računalniški program Galis, dopolnjevanje predmetov v bazi Galis s fotografijami, posredovanje gradiva za raziskovalne in študijske namene);
- vrednotenje muzejskih zbirk;
- skrb za ustrezno hranjenje gradiva v depojih;
- sodelovanje z institucijami (muzeji/muzejske zbirke, lokalne skupnosti) in posamezniki (zbiralci) na terenu;
- sodelovanje z drugimi oddelki muzeja (dokumentacija, oddelek za konserviranje in restavriranje gradiva, tehnična služba).

Kazalniki

- analize muzejskega gradiva;
- razstavnimi programi, skladni s programom muzeja;
- informatizacija muzejskega gradiva kot predpogoj za dostopnost muzejskega gradiva – objava muzejskih predmetov v zaključenih sklopih na spletni strani SEM;
- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva (porast za 10 %).

Ukrepi

- usklajevanje raziskovanja o muzejskih zbirk/gradiva;
- omogočiti dostopnost do kulturne dediščine širokemu občinstvu(splet) in posredovanje muzejskega gradiva v skladu s cenikom in pogoji za posredovanje muzejskega gradiva (pogodbe o posredovanju muzejskega gradiva);
- sprotno vrednotenje muzejskih zbirk v skladu s Pravilnikom, redni letni inventurni pregledi muzejskega gradiva.

5. Naloge in cilji

- inventura zbirk;
- vrednotenje zbirk;
- ureditev depoja;
- inventarizacija predmetov in zbirk;
- evidentiranje predmetov in zbirk na terenu;
- interpretacija (tematska/e razstava/e, publiciranje, predstavitve, predavanja ipd.);
- dopolnjevanje zbirk z donacijami in morebitnimi odkupi;
- dopolnjevanje zbirke slovenskih blagovnih znamk (Cockta, Šumi, Radenska, Union idr.) s sistematičnim povezovanjem z gospodarskimi družbami (Union, Laško, Žito, Droga Kolinska idr.).

KUSTODIAT ZA DRUŽBENO KULTURO

1. Poslanstvo

Poslanstvo Kustodiata za družbeno kulturo se vključuje v poslanstvo SEM. Vsebinsko pokriva predvsem tematike, povezane z različnimi družbenimi skupinami, nego, vzgojo in izobraževanjem otrok, šegami, navadami in prazniki, ljudskim pravom, gostilniškim življenjem in zdravilstvom. Med večjimi predmetnimi zbirkami velja omeniti otroške igrače in opremo, gostilniško opremo, pirhe, cvetnonedeljske butarice, jaslice, pecivo, rovaše ter mere in merila.

2. Historiat

Kustodiat za družbeno kulturo je nastal v 70. letih 20. stoletja glede na nekatere predhodne tematske raziskave in zbrane predmete. Začetki sistematičnejšega dela na področju družbene kulture segajo v sredo 20. stoletja in so povezani s terenskimi ekipami SEM. Med poznejšimi projekti, povezani z nastajanjem kustodiata, so še raziskovanje življenja idrijskih rudarjev (konec 60. let 20. stoletja), raziskovanje gostiln z vidika njihove družbene vloge (konec 70. let 20. stoletja) in raziskave družbene vloge mode (80. leta 20. stoletja). V kustodiatu za družbeno kulturo so bile do leta 2001, ko je bil osnovan Kustodiat za duhovno kulturo, tudi zbirke mask, glasbil in vraževerja.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Način pridobivanja gradiva

V kustodiatu za družbeno kulturo smo doslej predmete pridobivali z nakupi in kot darove, vendar kaže, da bomo v bodoče lahko pridobivali predmete le še kot darove, saj namenskih sredstev za odkupe predmetov ni.

Merila za izbor v zbirko

Pri predmetih, ki jih vključujemo v zbirke kustodiata za družbeno kulturo, upoštevamo naslednja merila:

- predmeti so iz ruralnega in urbanega okolja;
- predmeti so povezani z vsakdanjim in prazničnim življenjem vseh družbenih plasti;
- predmeti, ki so najbolj pričevalni za življenje posameznikov in skupnosti na območju slovenskega etničnega ozemlja;
- predmeti, ki se pojavljalo v življenju ljudi kot novosti ali v novih funkcijah;
- predmeti, ki so nosilci močnih osebnih zgodb;
- predmeti, s katerimi smiselno dopolnujemo zbirke;
- predmeti, povezani z načrtovanimi razstavami.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- skrb za ustrezno hranjenje gradiva v depojih;
- skrb za dopolnjevanje podatkov o predmetih v bazi Galis in postopno fotografiranje predmetov, ki so že inventarizirani v bazi, a brez fotografij;
- urejanje zbirk in njihova objava na muzejski spletni strani;
- letno vrednotenje muzejskih zbirk;
- raziskovanje in dokumentiranje ter pridobivanje novih predmetov na terenu;
- sprotna inventarizacija;
- raziskovanje vsebin, povezanih s predmetnimi zbirkami;

- predstavitev vsebin in zbirk v člankih, publikacijah, na razstavah, predavanj ipd.;
- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v študijske namene.

Kazalniki

- število na novo evidentiranih predmetov;
- število na novo pridobljenih in inventariziranih predmetov;
- število predmetov in odgovarjajočih vsebin, dostopnih javnosti (spletne zbirke, razstave, objave itn.);
- število predmetov na razstavah SEM in v drugih muzejih;
- muzejsko gradivo, posredovano zunanjim uporabnikom.

Ukrepi

- usklajevanje raziskovalnega dela na področju muzejskih zbirk/gradiva;
- omogočiti dostopnost do kulturne dediščine širokemu občinstvu (splet) in posredovanje muzejskega gradiva v skladu s cenikom in pogoji za posredovanje muzejskega gradiva (pogodbe o posredovanju muzejskega gradiva);
- sprotno vrednotenje muzejskih zbirk v skladu s Pravilnikom, redni letni inventurni pregledi muzejskega gradiva;
- nacionalna matičnost: vodenje evidence razstav in pregled nad muzejskim gradivom zunaj muzeja.

5. Naloge in cilji

- dopolnjevanje inventure zbirk in vsakoletnega vrednotenja;
- dopolnjevanje zbirk;
- vzdrževanje urejenega depoja;
- inventarizacija predmetov in zbirk;
- dopolnjevanje podatkov o premetih v bazi Galis in dodajanje fotografij predmetov;
- evidentiranje predmetov in zbirk na terenu ter dokumentiranje kontekstov predmetov;
- interpretacija in popularizacija zbirk s pomočjo razstav, objav, predavanj, izjav za medije ipd.
- sodelovanje pri projektih in razstavah z aktualno družbeno tematiko;
- sodelovanje pri projektih in razstavah, povezanih s povečanjem dostopnosti do kulturne dediščine;
- obdelava ene ob zbirk in priprava publikacije v Knjižni zbirki SEM.

KUSTODIAT ZA STAVBARSTVO, NOTRANJO OPREMO IN BIVALNO KULTURO

1. Poslanstvo

Poslanstvo kustodiata za stavbarstvo, notranjo opremo in bivalno kulturo je raziskovanje, evidentiranje, zbiranje, interpretacija in predstavljanje premične kulturne dediščine stavbarstva, notranje opreme in bivalne kulture na celotnem slovenskem etničnem ozemlju. Zbirke kustodiata so ene od temeljnih tovrstnih zbirk v Sloveniji.

Zbirke po zasnovi sledijo temeljnim idejam bivanja v družini kot skupnosti in domu kot njenem življenjskem prostoru. Raziskovalna pozornost je usmerjena v ugotavljanje splošnosti in upoštevanje individualnih razlik pri izbiri in oblikovanju doma kot temeljnega življenjskega prostora in njegovega prostorskega in simbolnega členjenja. Raziskovalno se delo v kustodiatu dotika tako snovnega kot nesnovnega ter dejavnikov, ki vplivajo na izbiro in načine oblikovanja doma kot temeljnega življenjskega prostora posameznika in njegove družine. Raziskovanje je strukturalno genetično, saj sodobne načine bivanja primerja s preteklimi. V ospredje postavlja človeka in njegov odnos do sveta, ki se izraža s predmeti v zbirki.

V naslednjih letih bo delo v kustodiatu, ki mu bo sledila tudi zbiralna politika, osredinjeno na sodobne oblike prostorskega in simbolnega členjena bivanja s poudarkom na opazovanju oblikovanja doma kot zasebnega prostora posameznika in družine, a hkrati prostora komunikacije s širšo skupnostjo. Med idejami bivanja bo poudarjena kultura spanja. Zbiralna politika in raziskovalna pozornost bosta usmerjeni na predmete, ki jim ljudje sami pripisujejo posebno spominsko izpovednost (moč spomina).

2. Historiat

Začetki zbirke sodijo v čas nastanka Kranjskega deželnega muzeja. Tedaj so bili zbrani posamični predmeti notranje opreme, predvsem z vidika ljudske umetnosti. Bolj sistematično je bila zbirka dopolnjena v času t. i. Orlovih terenskih ekip v 50. in 60. letih 20. stoletja. Predmete tega obdobja dopolnjujejo obsežni terenski zapiski tedanjih kustosov, risbe in terenske fotografije. Zadnje so pomembne predvsem za študij stavbarstva po posameznih območjih Slovenije.

Sistematično zbiranje predmetov so nadaljevale kustosinje Fanči Šarf, Irena Keršič in Polona Sketelj. Nastajale so pomembne zaokrožene zbirke predmetov v sklopu obsežnejših raziskav (svetil, stavbnega pohištva idr.), pridobljeni so bili celotni interierji notranje opreme pripadnikov različnih družbenih plasti in kosi pohištva, ki so pomembno dopolnili zbirke. Od 70. let 20. stoletja se je v zbirkah povečevalo število predmetov mestnega okolja, od 90. let pa tudi število sodobnih predmetov. Sprva je bila zbirka predmetov kustodiata shranjena v depoju v Škofji Loki. Leta 2007 je bil del zbirke notranje opreme preseljen iz Škofje Loke v sodobno opremljene depojske prostore na Metelkovi ulici 2. Leta 2008 je muzej pridobil depojske prostore v Zalogu, kamor je bilo preseljeno veliko število predmetov notranje opreme; to so bili predvsem veliki predmeti in predmeti, ki niso zahtevali posebnih klimatskih razmer. Predmeti kustodiata so na ogled na stalnih razstavah SEM *Med naravo in kulturo* in *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*. Med večjimi avtorskimi razstavami velja omeniti razstavo *Udomačena svetloba: etnološki pogled na svetila in pripomočke zanje* (1996), avtorice mag. Irene Keršič (Murkova listina 1997), *Skrinje, skrinje, skrinjice* (2006), avtoric mag. Inje Smerdel, mag. Polone Sketelj in

razstava *Vrata: prostorski in simbolni prehodi življenja* (2013), avtorice: mag. Polone Sketelj (Murkova nagrada za leto 2014, Valvasorjevo priznanje za leto 2014).

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Način pridobivanja gradiva

Zbiralna politika sledi poslanstvu kustodiata: zbiranje, raziskovanje in predstavljanje bivalne kulture prebivalcev različnih družbenih skupin v preteklosti in sodobnosti na celotnem slovenskem etničnem ozemlju. Predmeti kustodiata so raznovrstni v krajevnem, družbenem in časovnem pogledu. Združujejo jih temeljne ideje bivanja, da bi celovito, zaokroženo predstavili kulturo bivanja v širših in družbeno zaokroženih okoljih. Pri izboru predmetov je upoštevana vsebinsko zasnova zbirke, nove pridobitve sistematično dopolnjujejo zbirke. Tako zbiralna politika kustodiata vključuje tudi sodobne predmete (60., 70., 80. leta) in posega v mestno okolje, kar je bilo v preteklosti redko.

Sledimo merilom razširjenosti (splošnosti) predmetov, redkosti (posebnosti) in ob tem upoštevamo družbeno in prostorsko merilo. Posebna pozornost je pri zbiranju predmetov osredinjena na predmete, ki so nosilci spomina in so pomembni za ohranjanje občutkov pripadnosti.

V zbirke so vključeni le predmeti z ustreznimi podatki o izviru, uporabi, lastnikih. Poleg popolnoma ohranjenih predmetov zbirko dopolnjujejo tudi posamični študijski kosi.

Ob predmetih so zbrane fotografije ambientov, risbe in različno dokumentarno gradivo, ki kaže slogovne smernice določenega časa, na splošno in individualno pri izbiri notranje opreme doma oziroma širše kontekste bivalne kulture. Predmeti so zbrani s poglobljenim raziskovalnim in terenskim delom. Večina predmetov je v zbirko vključena kot dar.

V naslednjih letih bi želeli zbirko povečati vsaj za 100 predmetov, vendar zaradi omejenih finančnih sredstev ne moremo realno oceniti možnosti za povečanje zbirke.

Merila za izbor v zbirko

- razširjenost (splošna uporaba, upoštevajoč krajevni, družbeni in časovni kriterij);
- redkost, enkratnost;
- poznan kontekst: izvir, lastništvo;
- pričevalnost ob upoštevanju pomena predmeta za njegove uporabnike (spominski predmeti, predmeti s posebnim dodanim kontekstom ipd.);
- ohranjenost;
- razvojnost (navezujoč na sodobne predmete);
- odnos do drugih predmetov v zbirki (dopolnjevanje že obstoječih zbirke).

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejskih zbirkah:
 - o zbiranje predmetov v skladu z načrtano zbiralno politiko muzeja in raziskovalnim delom;
 - o varovanje predmetov (fizično in vsebinsko);
 - o sprotne ocene tveganja v depozu in v razstavnih prostorih;

- inventura in vrednotenje zbirke;
- urejanje dokumentacije o predmetih (fotografije predmetov, dopolnjene z ustreznimi podatki);
- urejanje depojev (pregledovanje, uvrščanje novih pridobitev);
- izposoja predmetov v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva;
- študij zbirk (posredovanje izsledkov javnosti-objave, razstave);
- izvajanje, matičnost in javna služba:
 - sodelovanje s sorodnimi kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami (državni in pooblašteni muzeji, muzeji na prostem, fakultete), lokalnimi skupnostmi in posamezniki na terenu (zasebne zbirke);
 - posredovanje podatkov o zbirkah v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva;
- sodelovanje z drugimi oddelki muzeja (oddelki za dokumentacijo, za muzejsko pedagogiko in andragogiko, za konserviranje in restavriranje);
- sistematično evidentiranje snovne in nesnovne dediščine stavbarstva na celotnem slovenskem etničnem ozemlju:
 - evidentiranje sodobnih pojavnih oblik;
 - evidentiranje snovne dediščine preteklih obdobj.

Kazalniki

- število novo evidentiranih predmetov;
- število novo pridobljenih in inventariziranih predmetov;
- število predmetov in odgovarjajočih vsebin, dostopnih javnosti (spletne zbirke, razstave, objave itn.);
- število predmetov na razstavah SEM in v drugih muzejih;
- muzejsko gradivo, posredovano zunanjim uporabnikom.

Ukrepi

- usklajevanje raziskovalnega dela na področju muzejskih zbirk/gradiva;
- omogočiti dostopnost do kulturne dediščine širokemu občinstvu (splet) in posredovanje muzejskega gradiva v skladu s cenikom in pogoji za posredovanje muzejskega gradiva (pogodbe o posredovanju muzejskega gradiva);
- sprotno vrednotenje muzejskih zbirk v skladu s Pravilnikom, redni letni inventurni pregledi muzejskega gradiva;
- nacionalna matičnost: vodenje evidence razstav in pregled nad muzejskim gradivom zunaj muzeja.

Kazalniki in ukrepi kustodiata

- urejenost zbirke (rekonstrukcija podatkov tudi za pretekla obdobja, sprotno ažuriranje zbirke, skrb za interno dokumentacijo kustodiata in ohranjanje snovnega in nesnovnega dela predmetov);
- študij gradiva;
- zagotavljanje dostopnosti zbirk prek različnih medijev (tudi dotikalni ekrani) in neposredno uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva;
- pregled zbirk notranje opreme v muzejskih in zasebnih zbirkah na celotnem slovenskem etničnem ozemlju in v tujini, evidentiranje sorodnih raziskav in razstav;
- izobraževanje s področja matične vede in muzeologije (spremljanje dobrih praks in sodobnih teženj);
- razstave (dopolnjevanje stalnih razstav za področje notranje opreme, družine in doma, tematske občasne razstave v SEM in drugod, priprava skupnih razstav več kustosov/avtorjev, sodelovanje pri pripravi razstav v drugih muzejih);

- sodelovanje v izobraževalnih procesih (mentorstvo študentom, svetovanje skrbnikom zasebnih zbirk predmetov, ekomuzejev in muzejev na prostem);
- sodelovanje v pedagoško-andragoškem procesu.

5. Naloge in cilji

Delo s predmeti v zbirki in urejanje depoja

- Urejanje depoja
Leta 2007 je bil del zbirke notranje opreme preseljen iz Škofje Loke v depojske prostore na Metelkovi ulici 2. Kustosinja je z restavraciji razvrstila muzejske predmete v depojske prostore. Predmeti so bili razvrščeni po tipologiji, glede na njihovo funkcijo in materiale. Pri razvrščanju je bila v ospredju tipologija predmetov. Sledilo je urejanje depojskih prostorov z označevanjem omar in polic. Leta 2008 je muzej pridobil depojske prostore v Zalogu, kamor je bilo preseljeno veliko predmetov notranje opreme, in sicer so bili to predvsem veliki predmeti in predmeti, ki niso zahtevali posebnih klimatskih razmer. Oktobra 2008 je bil poplavljen depo kustodiata za stavbarstvo, notranjo opremo in bivalno kulturo pod muzejsko stavbo na Metelkovi ulici. Poplava je zahtevala velik poseg v prostor in odstranitev večjega dela predmetov. Sledil je popis predmetov (inventura), fotografiranje predmetov (zbirke skrinj, stolov, zibelk, postelj, omar, miz in številni drugi pomembnejši predmeti drugih zbirk notranje opreme). Po opravljeni sanaciji prostorov in zagotovitvi ustreznih klimatskih razmer smo jih shranili v depojske prostore. Do leta 2014 je bilo opravljeno evidentiranje vseh predmetov v depoju na Metelkovi ulici. Leta 2010 se je začelo čiščenje in razvrščanje predmetov na police v depoju v Zalogu.
- Inventura, vrednotenje
V obravnavanem obdobju bo sledilo evidentiranje predmetov (inventura, vrednotenje) v depoju v Zalogu, za kar bo potrebna pomoč Oddelka za konserviranje in restavriranje, zlasti pri rokovanju z velikimi predmeti. Izvedli bomo redno inventuro in vrednotenje vseh zbirk kustodiata v skladu s strategijo muzeja.
- Dokumentiranje
 - o V skladu s temeljnim muzejskim delom bo potekala sprotna inventarizacija, vnašanje podatkov o predmetih v računalniški program Galis in uvrščanje novih pridobitev v depojske prostore.
 - o Nadaljevali bomo z inventarizacijo predmetov na vhodu in akcesiji, ki so jih pridobili prejšnji kustosi. Potrebno bo poglobljeno in sistematično delo pri iskanju povezav med predmeti in njihovo dokumentacijo. Cilj: zmanjšati število predmetov z nepopolnimi podatki.
 - o Prav tako bomo nadaljevali s fotografiranjem predmetov za interno muzejsko dokumentacijo kot tudi za potrebe opravljanja javne matične službe.

Javna matična služba

- Delo s strankami
Stalno posredovanje podatkov in znanja o predmetih/muzealijah, evidentiranje potreb na terenu. Kustodiat posreduje tudi znanje in podatke o bivalni kulturi in stavbarstvu nasploh. Velik delež povpraševanj prihaja s strani skrbnikov zasebnih zbirk predmetov in muzejev na prostem. Kustodiat predvideva sistematično sodelovanje z njimi tudi v prihodnje;
- Dostopnost gradiva

Dostopnost gradiva bomo zagotovili z rednimi objavami strokovnih in znanstvenih člankov, s predavanji, povečevanjem števila predmetov na občasnih razstavah ter v skladu s strategijo muzeja pripravo gradiva za dotikalne ekrane, ki bi jih lahko uvrstili na stalnih razstavah muzeja in na njih prikazali zaokrožene zbirke kustodiata (zibelke, skrinje, vrata, žličnike idr.).

- Sodelovanje z drugimi slovenskimi in evropskimi muzeji in strokovnjaki.
- Sodelovanje v izobraževalnem procesu s fakultetami (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani idr.). V okviru muzeoloških pripravnic kustosinja Polona Sketelj že drugo leto sodeluje z Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pri izvajanju rednih vaj študentov drugega letnika. Tako opravlja mentorsko delo in študentom posreduje svoje znanje in izkušnje ter jih vodi pri pripravi avtorske razstave. Tudi v prihodnjih letih se bo to delo nadaljevalo.

Raziskovalno delo in terensko delo

- Terensko raziskovalno delo bo potekalo ob pridobivanju predmetov in gradiva (ogledi muzealij), pri evidentiranju predmetov in gradiva s področja stavbarstva in notranje opreme ter načrtno ob raziskovalnem delu.
- Metoda terenskega dela bo opazovanje z udeležbo, podatki bodo zbrani v vodenih pogovorih. Terensko delo bo vključevalo zbiranje ustnih in pisnih virov (tudi arhivskih) ter fotografsko evidentiranje na terenu, in sicer sistematično po posamičnih območjih slovenskega etničnega ozemlja. Leta 2019 načrtujemo mentorsko delo na terenu za študente Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- V obravnavanem obdobju bodo opravljene raziskave:
 - o stavbarstva (tudi veščin in znanj v povezavi z njim) in notranje opreme v zvezi s sodobnimi načini bivanja v domu;
 - o opredmetenega spomina v povezavi s prehajanjem spomina iz roda v rod ter v povezavi z ohranjanjem družinske, lokalne, narodne identitete in občutkov pripadnosti;
 - o kulture spanja na Slovenskem (upoštevajoč zbirke SEM in drugih muzejev), objava v knjižni zbirki Knjižnica SEM.
 - o »Prostorsko in simbolno členjenje bivanja«.

Razstavnin in andragoški program

- 2017 Na obisku doma, Ribiška dediščina Babčevih, Moji zaključki (s študenti Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani);
- 2018 Otroštvo (skupna avtorska razstava);
- 2021 razstava *Dom – med javnim in zasebnim prostorom*.

Predavanja, redna strokovna vodstva po stalnih in občasnih razstavah.

KUSTODIAT ZA AZIJO, AVSTRALIJO IN OCEANIJO

1. Poslanstvo

Temeljno poslanstvo kustodiata za Azijo, Avstralijo in Oceanij¹¹ je zbiranje, dokumentiranje, ohranjanje, preučevanje in posredovanje materialne in nematerialne kulturne dediščine vsakdanjih in prazničnih načinov življenja v Aziji, Avstraliji in Oceaniji, v pa Sloveniji v kontekstu stikov Slovencev s kulturami omenjenih celin in tamkajšnjih priseljencev v Slovenijo. Skrbi za oblikovanje pozitivnega odnosa Slovenk in Slovencev do kulturne dediščine z omenjenih kontinentov, do medkulturnega dialoga ter razkriva slovenski odnos do omenjenih kultur. Poslanstvo utemeljuje na podlagi zbirk materialne in nematerialne kulturne dediščine (materialna, socialna in duhovna kultura). Zbirke dopolnjuje na osnovi zbiralne politike.

2. Historiat

Po ukinitvi Muzeja neevropskih kultur v gradu Goričane pri Medvodah (2001), ki je deloval kot samostojna enota SEM od leta 1964, smo vse neevropske zbirke preselili najprej v depoje SEM v Škofji Loki, pozneje pa v Ljubljano na Metelkovo 2. V muzeju sta bila ustanovljena dva kustodiata: za Afriko in Ameriki in za Azijo, Avstralijo in Oceanijo.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

68 predmetov razstavljenih na stalni razstavi.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- inventarizacija zbirk;
- inventura zbirk;
- delo v muzejskih zbirkah (usklajevanje zbiralne politike muzejskih zbirk, spremljanje pravnih podlag za področje zbirk, analiza, posredovanje);
- varovanje (ocena tveganj) in vrednotenje muzejskih zbirk;
- skrb za ustrezno hranjenje gradiva v depojih
- izvajanje matičnosti: oblikovanje strateških podlag za izvajanje javne službe na nacionalnem področju ter skrb za sodelovanje z ustanovami (muzeji/muzejske zbirke, lokalne skupnosti) in posamezniki (zbiralci, sodelavci) na terenu;
- koordinacija, sodelovanje z oddelki.

Kazalniki

- izvajanje analiz muzejskega gradiva;
- razstavni programi;
- informatizacija muzejskega gradiva kot predpogoj za dostopnost muzejskega gradiva – koordinacija z Oddelkom za dokumentacijo;
- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva.

Ukrepi (splošni za Oddelek kustodiatov)

- usklajevanje raziskovalnega dela na področju muzejskih zbirk/gradiva;
- omogočiti dostopnost do kulturne dediščine širokemu občinstvu (splet) in posredovanje muzejskega gradiva v skladu s cenikom in pogoji za posredovanje muzejskega gradiva (pogodbe o posredovanju muzejskega gradiva);

¹¹ Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski etnografski muzej, 3. člen (Ur. List RS št. 60/2003).

- sprotno vrednotenje muzejskih zbirk v skladu s Pravilnikom, redni letni inventurni pregledi muzejskega gradiva;
- nacionalna matičnost: vodenje evidence razstav in pregled nad muzejskim gradivom zunaj muzeja.

5. Naloge in cilji

- 2017 Razstava *Afganistan – slovenski pogledi*.
- 2018 Razstava *Slovenci med 1. svetovno vojno na Kitajskem* (z dokumentalistom M. Špičkom) v okviru državnega projekta Republike Slovenije ob 100-letnici 1. svetovne vojne.
- 2020 Razstava otroških risb iz iraškega Kurdistanu (Silva Karim iz Ajdovščine); razstava bo opozorila na bogato kulturo Kurdov in njihovo tragično usodo.
- 2020 Dokončana inventarizacija, reinventarizacija, interpretacija, reinterpreteracija in digitalizacija predmetov kustoskiata za Azijo, Avstralijo in Oceanijo.

KUSTODIAT ZA AFRIŠKE IN AMERIŠKE ZBIRKE

1. Poslanstvo

Kustodiat za afriške in ameriške zbirke sistematično zbira, hrani in raziskuje predmete iz Afrike, iz Južne, Srednje in Severne Amerike. Muzej je predmete pridobil na različne načine, največ od slovenskih zbirateljev, ki so svoje zbirke podarili ali prodali muzeju. Kot odgovorna oseba že od leta 2004 znanstveno preučujem širši kulturno-zgodovinski kontekst posamičnih zbirk in svoje raziskave predstavljam širši domači in tuji javnosti v različnih oblikah. Znanstveno-raziskovalni normativi so jasni in visoko postavljeni, saj so osnova za javne predstavitve na razstavah, v publikacijah, na predavanjih, javnih vodstev in muzejskih delavnicah. Dosedanji rezultati dela se izražajo predvsem v pripravi kakovostnih razstav doma in v tujini, v knjižnih objavah, objavah znanstvenih prispevkov in člankov za širšo javnost. Poslanstvo kustodiata bo še naprej usmerjeno predvsem v raziskave in predstavitve stikov Slovencev z drugimi kulturami. Ob tem so še posebej poudarjeni načini, kako so posamezniki predstavljali tujo kulturo svojim rojakom.¹²

Zelo pomembno poslanstvo kustodiata je usmerjeno v izobraževanje mladih, kar uresničujemo z rednimi predavanji na posamičnih oddelkih na univerzi v Ljubljani in v Kopru. Delo z mladimi se je razširilo tudi na program Erasmus z aktivnim delom kandidatke iz Prage (2015–2016) v samem kustodiatu; tako spremljamo slovenske študente v omenjenem programu (študijske prakse v Londonu in v Lizboni). V obeh primerih bo delo v tujini povezano s preučevanjem gradiva iz SEM.

Leta 2008 sem predlagal, da se v kustodiatu za afriške in ameriške zbirke aktivira tudi posebna raziskovalna enota, ki se bo raziskovalno osredinila na Egipt, hkrati pa bo pokrila širši sredozemski prostor. Ustanovljen je bil Center za egiptologijo in medkulturne povezave v Sredozemlju. Center deluje kot formalna podlaga za izvedbo potencialnih raziskav v povezavi s Sredozemljem oz. Egiptom. Vsebinska izhodišča izhajajo iz dokumentacijske baze in zasebnega fotografskega arhiva egiptologa prof. dr. Güntherja Hölbla (Dunaj). Leto 2016 je namenjeno pripravam za postavitve posebne spletne predstavitve v SEM. Vzporedno nastaja tudi strategija za aktivno sodelovanje z osnovnimi in srednjimi šolami, tematsko pa bo gradivo iz podatkovnih in slikovnih baz Centra za egiptologijo in medkulturne povezave v Sredozemlju predvsem aktualno v študijskem procesu na fakultetah, kjer se študentje na različnih oddelkih srečujejo z dediščino Sredozemlja.

2. Historiat

Historiat kustodiata ima podlago v Muzeju neevropskih kultur, ki je kot posebna enota SEM deloval v Goričanah pri Medvodah. S selitvijo zbirk v Ljubljano, v nove prostore SEM na Metelkovi 2, se je kustodiat profiliral pod vodstvom kustosinje dr. Mojce Terčelj, ki je zaradi svoje specializacije postavila v ospredje ameriške kulture, predvsem z območja Srednje Amerike. Kustosinja je ovrednotila pomen osrednje neevropske zbirke, tj. Baragove zbirke predmetov z območja Velikih jezer iz leta 1837.

¹² Dosedanje raziskave so razdeljene na tri tematske sklope: 1. Tuje kulture na Slovenskem v 19. stoletju; 2. Misijonski muzeji na Slovenskem med obema vojnama; 3. Afriška fascinacija med zbiratelji in muzeji v obdobju jugoslovanske politike neuvrčenosti (1961–1991).

Leta 2004 so potekale priprave na stalno razstavo v novi razstavnici hiši. Istočasno je SEM selil predmete iz začasnega depoja v Škofji loki (Uršulinski samostan). Zbirka afriških in ameriških predmetov je dobila nove prostore na podstrehi v razstavnici hiši, toda zaradi pogostih težav s klimo je bilo treba zbirko nujno preseliti v kletne prostore. Zaradi zelo slabe dokumentacije veliko gradiva še ni bilo obdelanega in inventariziranega. To se je pokazalo tudi za arhivsko fotografsko gradivo iz zbirke Antona Codellija in Lea Poljanca. Fotografije so bile takoj inventarizirane in pripravljene za razstavi in publikacijo *Togo album* (junij 2007).

Revizija zbirke poteka postopoma, leta 2009 je bila prvič kompleksno obdelana najstarejša afriška zbirka v SEM – zbirka dr. Ignacija Knoblarja, ki jo je iz južnega Sudana prinesel v Ljubljano leta 1850. Rezultat je bila razstava *Sudanska misija 1848–1858* s spremno monografsko publikacijo (junij 2009). Leta 2010 je SEM odkupil zasebno zbirko ok. 350 predmetov, fotografij in knjig, ki sodijo v tematski sklop kulture Dogonov in Bambarov iz Malija v zahodni Afriki. Istega leta sem sodeloval z Muzejem krščanstva na Slovenskem, skupaj smo pripravili razstavo in publikacijo *Spomin Velikih jezer*. Tri leta pozneje je sodelovanje z istim muzejem prineslo še eno razstavo in publikacijo, *Terra Sancta 1910*, o največjem slovenskem romanju v Sveto deželo. Leta 2014 je bilo delo kustodiata osredinjeno na predstavitev egipčanske zapuščine na Slovenskem.

Kustodiat za afriške in ameriške zbirke SEM je bil v zadnjih letih s kakovostnimi razstavami in znanstvenimi publikacijami deležen odmeva tudi v tujini. Sodelovanje s tujimi strokovnjaki in ustanovami je nujno, saj tako promoviramo muzejske zbirke in pridobivamo povratne informacije, ki bogatijo vsebine našega gradiva.

Leta 2015 je bil SEM povabljen kot partner v mednarodni muzejski projekt SWICH. Pri projektu je težišče sodobna interpretacija muzejskih zbirke, SEM je v ospredje postavil posamične afriške vsebine iz kustodiata.

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Način pridobivanja gradiva: nakup, donacija, zapuščina.

Merila za izbor v zbirko

- provenienca / izvir, lastništvo,
- asociacija oz. kontekst,
- redkost / tipičen značaj / enkratnost,
- raznovrstnost,
- tradicija v obravnavanem območju,
- razširjenost,
- ohranjenost,
- razvojnost (navezujoč na sodobne predmete),
- odnos do drugih predmetov v zbirki.

Zaporedje meril je določeno za vsako zbirko posebej.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- znanstveno preučevanje muzejskih zbirke;
- priprava muzejskih zbirke za razstave;
- kataloška objava muzejskih zbirke v tiskani in digitalni obliki;

- popularizacija muzejskih zbirk skozi različne medije in družabna omrežja;
- delo v muzejskih zbirkah;
- varovanje (ocena tveganj) in vrednotenje muzejskih zbirk);
- skrb za ustrezno hranjenje gradiva v depojih;
- izvajanje matičnosti: oblikovanje strateških podlag za izvajanje javne službe na nacionalnem področju ter skrb za sodelovanje z ustanovami (muzeji/muzejske zbirke, lokalne skupnosti) in posamezniki (zbiralci, sodelavci) na terenu;
- koordinacija in sodelovanje z drugimi oddelki SEM (

Kazalniki

- izvajanje analiz muzejskega gradiva;
- razstavnimi programi;
- informatizacija muzejskega gradiva kot predpogoj za dostopnost muzejskega gradiva – koordinacija z Oddelkom za dokumentacijo;
- posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva ;

Ukrepi

- usklajevanje raziskovalnega dela na področju muzejskih zbirk/gradiva;
- omogočiti dostopnost do kulturne dediščine širokemu občinstvu (splet) in posredovanje muzejskega gradiva v skladu s cenikom in pogoji za posredovanje muzejskega gradiva (pogodbe o posredovanju muzejskega gradiva);
- sprotno vrednotenje muzejskih zbirk v skladu s Pravilnikom, redni letni inventurni pregledi muzejskega gradiva;
- nacionalna matičnost: vodenje evidence razstav in pregled nad muzejskim gradivom zunaj muzeja.

5. Naloge in cilji

1. Raziskovanje in predstavitev posamičnih zbirk in razstave

- Antropolog Paul Schebesta in njegova Pigmejska zbirka iz Konga (oktober 2017, v pritličju razstavne hiše SEM) – v okviru mednarodnega muzejskega projekta SWICH.
- 200-letnica rojstva dr. Ignacija Knobleharja (1819–2019): predlog za sklop razstavnih vsebin, ki bi se odvijale skozi vse, t. i. Knobleharjevo leto. Razstave bi spremljali različni dogodki, predavanja, delavnice, koncerti ipd.
- Afriške maske – priprava gradiva in študije za večjo razstavo v SEM: priprave bi potekale v sodelovanju s študenti.
- Tematske razstave v povezavi s posamičnimi predmeti ali z lastniki - donatorji. V tem sklopu je mišljena tudi možnost, da se pripravi predstavitev v sodelovanju s študenti v okviru dodiplomskega oz. podiplomskega študija.

2. Raziskave vsebin za potencialne razstave

- slovenska perspektiva drugih kultur na primeru Afrike in Amerike skozi zbirke, fotografije in arhivsko gradivo;
- slovenske predstave o severnoameriških kulturah od Barage do Karla Maya;
- sveti kraji v mediteranskem prostoru: Jamska svetišča v Sredozemlju - kontinuiteta in sprememba (v sodelovanju z Inštitutom za dediščino Sredozemlja, Univerza na Primorskem);
- Sveti konji – nebeški jezdec: mitološki in simbolni pomen konjev v sredozemskih in afriških kulturah in mitološka bitja na Slovenskem v povezavi z evropskimi in mediteranskimi kulturami.

KUSTODIAT ZA SLOVENSKE IZSELJENCE, ZAMEJCE, PRIPADNIKE NARODNIH MANJŠIN IN DRUGIH ETNIJ V SLOVENIJI (delovno mesto ni zasedeno)

1. Poslanstvo

Delo in naloge kustodiata obsegajo zbiranje in hranjenje materialne in nematerialne dediščine slovenskih izseljencev, ki živijo v tujini, ter izseljencev in povratnikov, ki so se iz tujine vrnili na slovensko etnično ozemlje. Na to področje sodijo tudi obravnave in preučevanje dediščine Slovencev v sosednjih državah in način življenja pripadnikov narodnih manjšin in drugih etničnih skupin v Sloveniji.

K varovanju in hranjenju gradiva slovenskih izseljencev, zamejcev, pripadnikov narodnih manjšin in drugih etničnih skupin v Sloveniji nas kot nacionalni etnografski muzej obvezuje tudi splošna zakonodaja s področja kulturne dediščine in Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski etnografski muzej (3. člen, 5. člen). **Zaposlitev je v sodobnem času migracij in spreminjanj kulturnih identitet in krajin nujna in odgovorna strokovna odločitev.**

2. Historiat

Kustodiat je bil ustanovljen leta 1999. Uspešno je deloval do leta 2011, ko se je invalidsko upokojila prva in edina, danes že pokojna kustosinja dr. Daša Koprivec Hribar. Zaradi splošno sprejetih varčevalnih ukrepov nadomestna zaposlitev ni bila mogoča, delovno mesto v tem kustodiatu pa je od takrat nezasedeno.

V času delovanja oddelka je bilo zbrano raznorodno gradivo: fotografije, pisma, dokumenti, oprema, osebni predmeti, povezani z ohranjanjem narodnostne identitete posameznikov, družin in skupin. Posebno vrednost imajo tematsko zaključene zbirke zbirateljev, npr. zbirka pisanic, ki jo je SEM podaril g. Marko Bajuk iz Mendoze v Argentini leta 2002, zbirka čipk, zbirka ročnih del idr. Pomembni del gradiva so osebne zgodbe, ki v nesnovnem delu dopolnjujejo in zaokrožujejo dediščino ter ohranjajo njen spomin. Izbrani predmeti slovenskih izseljencev (fotografije izseljencev, potna lista, kovček izseljenke povratnice) so na ogled na stalnih razstavah SEM. Gradivo je bilo redno predstavljano v drugih sorodnih ustanovah in občasnih tematskih razstavah. Obsežnejša in poglobljena raziskava ekonomske migracije Aleksandrink je predstavljena na stalni razstavi kot zaokrožen vsebinski sklop, gradivo je bilo razstavljeno tudi v Egiptu, izšla je posebna publikacija. Kustodiat je s to temo partnersko sodeloval z različnimi društvi in ustanovami in prispeval k ozaveščenju pomena in vloge Aleksandrink. Zbrano gradivo je v celoti muzeološko urejeno, zbirke so digitalizirane in deloma dostopne na svetovnem spletu. Kustodiat je organiziral več strokovnih posvetovanj. Leta 2002 je začela izhajati knjižna zbirka *S te ali one strani*, namenjena predstavitvi muzejskih in zasebnih zbirk predmetov v Italiji in Avstriji.

3. Vizija, naloge in cilji

- Ponovna zaposlitev v kustodiatu in izvajanje rednega programa sta dva izmed najpomembnejših ciljev razvoja SEM. Dosedanje reference in načrtovan program utemeljujejo in potrjujejo nujnost – ne samo komuniciranja zbranega gradiva in vedenja, temveč tudi nadaljevanja dela v kustodiatu, ki ob rednem delu načrtuje:
 - o natančnejšo evidenco muzejskega gradiva med slovenskimi izseljenci po svetu in skrb za njihovo nadaljnje ohranjanje, bodisi v SEM ali na terenu;

- evidentiranje in ohranjanje dediščine na celotnem slovenskem etničnem območju in primerjalne kulturne študije, ob tem pa spodbujanje strpnosti, razumevanje in sprejemanje raznovrstnosti;
- sodelovanje z načrtovanim Spominskim centrom Slovencev zunaj Republike Slovenije, za katerega je že pred časom podal pobudo Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

4. Ukrepi

Delovno mesto je sistemizirano, nadomestna zaposlitev kustosa za to področje pa ne povečuje že doseženega skupnega števila zaposlenih v Oddelku kustodiatov. Število zaposlenih v SEM je v potrjenih Kadrovskih načrtih 30, vendar pa je v število prišteto tudi novo oblikovano delovno mesto Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine. Realna številka je torej 29 oziroma 30 s potrditvijo nadomestnega, že sistemiziranega delovnega mesta v Kustodiatu.

KUSTODIAT ZA ETNOGRAFSKI FILM

1. Poslanstvo

Kustodiat za etnografski film povezuje vizualno antropologijo, etnologijo in muzeologijo, pri čemer raziskuje, dokumentira in predstavlja kulturno dediščino, identitete in družbene procese. Vključuje se v poslanstvo muzeja, ki je muzej ljudi, o ljudeh, za ljudi, prostor kulturnih istovetnosti in dialoga med preteklim in sedanjim, med svojo in drugimi kulturami, med naravo in civilizacijo. Muzej dojemamo kot ustanovo učenja (Woolard), družbenega vključevanja in mreženja (Van Mensch).

2. Historiat

Kustodiat za etnografski film je bil ustanovljen leta 2000 zaradi potreb sodobnega muzeja, da svoje vsebine posreduje tudi s filmom oz. avdiovizualnimi mediji, še posebej pa ob takratni pripravi prvih stalnih postavitev v zgodovini muzeja.

Kustodiat za etnografski film programsko pokriva tri tesno povezane trojčke dejavnosti:

- avdiovizualno raziskovanje, produkcija in pridobivanje avdiovizualnega gradiva;
- preučevanje, dokumentiranje in arhiviranje avdiovizualnega gradiva;
- omogočanje dostopnosti avdiovizualnih izdelkov, podatkov o njih in spoznanj ob njih.

Od ustanovitve do leta 2010 smo največ časa namenjali pripravi filmov in vrste drugih oblik avdiovizualnih sporočil za obe stalni in več občasnih razstav (trenutno je na razstavah na ogled 291 filmov in AV sporočil).

Pri drugi stalni razstavi *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta* smo uvedli dvosmerno avdiovizualno komunikacijo in obiskovalce neposredno pritegnili z njihovimi pripovedmi. To je rastoči projekt, ki ga razvijamo skupaj z mediatorjema. Novost je, da v primerjavi z drugimi AV vsebinami na razstavah, ki znanje (enosmerno) posredujejo javnosti, tu v okviru razstave skupaj z našimi obiskovalci ustvarjamo novo znanje.

V prvem desetletju smo odkrivali zgodovino filmskega delovanja v SEM: digitalizirali smo filme dr. Borisa Kuharja iz let 1963–1978, jih zmontirali in javno predstavili (vsi so dostopni na spletni strani SEM). Kot začetnik uporabe filma v slovenskih muzejih je prejel plaketo Nika Kureta za prispevek k razvoju vizualne etnografije v Sloveniji.

Pripravili smo modul za dokumentacijo filmov v dokumentacijskem programu Minok in sodelovali pri nastajanju sorodnega modula v bazi Galis.

Dejavnosti, rezultate in spoznanja smo predstavljali na konferencah in v člankih doma in mednarodnem prostoru, za priročnike, strokovne in znanstvene revije/knjige. SEM smo promovirali z *Etnovideo maratonom*, pozneje pa z mednarodnim festivalom *Dnevi etnografskega filma*.

Kustosinja za etnografski film je svoje muzeološko in interpretacijsko znanje uporabila tudi pri pripravi *Tematske poti Na svoji zemlji* v Baški grapi, kjer je bila posneta večina kadrov prvega slovenskega zvočnega celovečerca. Projekt ohranja spomine domačinov in članov ekipe na snemanje filma (tematska soba, dve medijski točki, spletna stran), tematske table pa interpretirajo najbolj poznane prizore na lokacijah, kjer so bili posneti. Lokalna skupnost je bila dejavno vključena v pripravo in zdaj upravlja tematsko pot. Klasičnim terenskim raziskavam in raziskovanju identitet se je po letu 2011 pridružilo novo polje, ker je SEM postal Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji.

Kustosinja za etnografski film je v projekt vpeta z nalogami vizualne etnografije, kar pomeni izdelavo kratkih filmov za slovenski Register nesnovne KD, presojanje ustreznosti filmov drugih producentov, zahtevalo pa je tudi preučiti strategijo Unesca glede vizualizacije elementov nesnovne kulturne dediščine, ki so sprejeti na enega od njegovih seznamov/registrov, da bi tako lahko (slovenski) prijavitelji pripravljali ustrezne nominacijske filme (monografija je izšla 2015, zdaj bomo spoznanja skušali uveljaviti v praksi).

3. Muzejske zbirke in zbiralna politika

Zbirka avdiovizualnih portretov je najmlajša, zato se ji v strateškem načrtu posveča posebna pozornost.

Način pridobivanja gradiva

- lastna produkcija in koprodukcija s sorodnimi ustanovami;
- namensko pridobivanje od drugih producentov za razstave (redko nakup);
- pridobivanje filmov ob projektih (*Filmi na tirih*, *Tematska pot Na svoji zemlji*, *Carnival King of Europe*), ob *Etnovideo maratonu* in festivalu *Dnevi etnografskega filma*, ob filmskih dogodkih in gostujočih razstavah;
- izmenjava z ustanovami in posamezniki;
- darilo;
- drugo (ni podatkov, predajo kolegi).

Merila za izbor v zbirko

Pri avdiovizualnih zbirkah ne sledimo vedno enakim merilom kakor pri predmetnih. Avdiovizualne raziskave (lastno produkcijo) prvenstveno usmerjamo v teme, ki so vredne raziskave (temeljne raziskave, raziskave za potrebe razstave, projekta) in še niso dokumentirane. Komentirana merila so naslednja:

- provenienca: zanima nas produkcija etnoloških/antropoloških ustanov, TVS, lokalnih televizij, ljubiteljev, pri tem so nujni meta podatki in dovoljenja;
- kontekst: največkrat je vsebina odvisna od razstave ali projekta;
- redkost: posebno za arhivske filme, ki prikazujejo pretekla obdobja in dejavnosti;
- raznovrstnost: na primer za razstavo pustnih šeg po Sloveniji;
- tradicija na obravnavanem območju: velja za vse filme o nesnovni kulturni dediščini;
- razvojnost: primerjalni filmi za prvo stalno razstavo (npr., košnja nekdanj in danes, igra otrok);
- povezanost z drugimi predmeti v zbirki: na razstavah sledimo povezavam posnetkov s predmeti (pogosteje gre za tip predmetov, pri čupi pa je šlo za razstavljenega (zdaj je ponazorilo).

Zaporedje meril je določeno za vsako zbirko posebej.

4. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Prioritete in cilji

- delo v muzejskih zbirkah: inventarizacija, analiza, posredovanje, spremljanje pravnih podlag za področje zbirk (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah);
- vrednotenje muzejskih zbirk;
- skrb za ustrezno hranjenje gradiva;
- matičnosti ne izvajamo, ker je Slovenski filmski arhiv pri Arhivu RS ustanova, ki načrtno hrani slovensko filmsko dediščino. Na področju vizualne etnografije so

dejavne tudi druge znanstvene in strokovne ustanove, tako da je naš cilj (poleg lastne produkcije in zbirke) predvsem pregled nad gradivom v Arhivu RS, na TVS, v Avdiovizualnem laboratoriju ZRC SAZU in v drugih muzejih, ter stike z odgovornimi osebami, ki poznajo zbirke (ali kopije) in omogočajo pogled vanje. Občasno nas zanimajo tudi domači posnetki s terena (za drugo stalno razstavo smo pridobili posnetke Hanzija Reichmana);

- koordinacija, sodelovanje z oddelki: največ sodelujemo s kustosi SEM, tako pri pripravi razstav in v projektih, z informacijami o gradivu in njegovi kakovosti in novih produkcijah; z dokumentacijo največkrat sodelujemo ob raziskavi zgodovine filmov in filmskega delovanja v SEM, da preverjamo časovne in krajevne umestitve (tak primer so Kuharjevi filmi).

Kazalniki

- Izvajanje analiz muzejskega gradiva.
- Razstavnimi programi: Na razstave je vključenih 292 AV enot ali 18,4 % zbirk. Na leto imamo v muzeju še povprečno pet filmskih dogodkov za javnost ali skupine.
- Informatizacija muzejskega gradiva je prvi pogoj za dostopnost muzejskega gradiva: Po letu 2000 so naši posnetki digitalni, starejše gradivo smo doslej digitalizirali po potrebi, skrbimo pa, da imamo predvajalno tehniko za vse formate, razen za filmski trak (filmske zapise smo dali v hrambo v Slovenski filmski arhiv pri Arhivu RS). Za dokumentacijo AV zbirk samostojno skrbi KEF.
- Posredovanje muzejskega gradiva uporabnikom v skladu s Pravilnikom o uporabi gradiva: Nove filme praviloma pokažemo ljudem na terenu, ki so sodelovali pri filmu in jim damo kopijo filma. Drugim uporabnikom posredujemo od 2–5 enot našega gradiva letno za razstave (tega ne zaračunavamo), predstavitve v drugih muzejih potekajo tako, da kustos osebno prinese in predstavi film, potem ga tudi odnese. Tujega gradiva zaradi spoštovanja Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah ne posredujemo, posredujemo jim samo podatke o gradivu in stične podatke avtorja oz. producenta.

Ukrepi

- usklajevanje raziskav avdiovizualnih zbirk v muzeju;
- dostopnost do filmske dediščine na razstavah in na spletni strani muzeja oz. Koordinatorja varstva nesnovne KD; povečanje števila enot na razstavah za 10 %, na spletni strani SEM za 20 %, na strani Koordinatorja pa za 100 %.
- usklajevanje tega razmeroma novega področja v slovenskih muzejih v sodelovanju s Sekcijo za avdiovizualno pri Skupnosti muzejev Slovenije, kjer smo združeni kustosi, ki se ukvarjamo z AV zbirkami in filmskimi reprezentacijami.

5. Naloge in cilji

Večinoma gre za nadaljevanje, ponekod pa za nadgraditev tekočih dejavnosti.

- Raziskovanje identitet: V naslednji petletki se bomo v praksi osredinili na pripovedi in portrete predstavnikov gejev in lezbijk ter tujih etnij in beguncev v Sloveniji, z jasnim ciljem premagovanja nepoznavanja, stereotipov, nelagodja in strahov. V teoriji nas zanimajo prednosti in pomanjkljivosti različnih medijev (AV medij, besedilni zapisi, zvočne pripovedi, razstave), ki omogočajo raziskovanje, dokumentiranje in prikazovanje (večplastnih in dinamičnih) identitet posameznika in ustanove (našega muzeja). Avdiovizualne interpretacije identitet obsegajo predvsem pripovedi, življenjske zgodbe, portrete in vmesne žanre. Cilj je razumeti identitete in njihovo upodabljanje v različnih medijih, da bi spoznanja lahko družbeno odgovorno uporabili v muzeju in širše.

- Preučevanje potencialov avdiovizualnega sporočilnega kanala na razstavah in ob njih: V praksi je še posebej zanimiva dvosmerna komunikacija z vključenostjo obiskovalcev in vseh vrst manjšin ter novi pristopi pri avdiovizualni produkciji znanja. Cilj je še bolj odpreti sporočilne kanale in poskrbeti za pretočnost vsebin muzeja v javnost. Teoretsko podprta spoznanja bodo oblikovana v strokovnoznanstvenem prispevku za mednarodno monografijo o avdiovizualnem sporočanju na etnografskih razstavah. Predvidoma bom kot sourednica monografije lahko usmerjala tudi profil publikacije v celovit pregled filmskega sporočanja na razstavah etnografskih in sorodnih muzejev, ki bo omogočila pogled v filmske težnje in način njihovega vključevanja v najsodobnejše usmeritve teh muzejev. Izhodišče je, da so etnografski muzeji po Evropi v postmodernejši družbi v krizi. Zelo različno se spoprijemajo s kolonialnim izviro svojih zbirk in njihovimi sporočili: nekateri gradijo na etiki, multikulturalnosti, (digitalni) restituciji, sodelovanju z izvirnimi skupnostmi, drugi pa se zatekajo v estetiko. Naš muzej v zbirkah nima takšnih temnih madežev kolonialnega izvira (podobno velja za večino slovanskih držav), poleg tega pa smo uspeli na obeh stalnih razstavah izvirno povezati slovenske in neevropske zbirke.
- Vizualna etnografija nesnovne kulturne dediščine:
 - o nova produkcija in vrednotenje izdelkov drugih producentov za registre;
 - o sodelovanje z nosilci NKD in prijavitelji po Sloveniji, s strokovnjaki in Ministrstvom za kulturo, posebno ob prijavah na Unescove sezname/register. Cilji so promovirati spoznanja iz monografije *Dokumentiranje in predstavljanje NKD s filmom* v prakso, preizkusiti participativni pristop, poiskati medijske izdelke na preseku vizualne etnografije in specifik Unescovih seznamov/registra, razširiti znanje o filmskih predstavah na teren.
- Urejanje avdiovizualnih zbirk: cilj je dostopnost podatkov in gradiva.
- Prenova AV sporočilnega kanala na stalnih razstavah: V naslednjem obdobju bomo zaradi obrabljenosti tehnike in razvoja tehnologij pripravili načrt zamenjave tehnologije na stalnih razstavah, pri čemer bo velik poudarek na dopolnjevanju avdiovizualnih in drugih vsebin in podatkov. Cilj: obiskovalcem prijazna tehnologija in celovitost razstav.
- Povezovanje s sorodnimi ustanovami v Sloveniji in po Evropi, v svetu s ciljem izmenjave izkušenj in znanja.

Posebnosti AV zbirk v primerjavi s predmetnimi

- V Kustodiatu za etnografski film več muzealij izdelamo sami kot zberemo na terenu; teren tudi ni klasični teren kot pri predmetih.
- Javnosti prikazujemo zmontirane filme in urejeno gradivo, redko surove posnetke. Vprašanje originalne muzealije se v kustodiatu pojavi zelo redko, saj pri filmih v digitalni dobi ne ločimo več izvirnika in kopij.
- Vsakih par let se spremenijo formati zapisa, do nedavnega so se spreminjali tudi formati nosilcev in vsak je potreboval ustrezno reprodukcijsko tehniko (z zapisom na kartice, ki jih presnamemo, pa sploh ni več originalnega nosilca).
- Muzeji so film množično začeli uporabljati v digitalni dobi, antropologi pa so o tem prvič razmišljali že leta 1900, ga vključevali po drugi svetovni vojni, pri nas pa leta 1963.
- Pri avdiovizualnem gradivu je zelo pomembno vprašanje avtorskih pravic in dovoljenj za predvajanje.
- V sklopu razstav bolje funkcionirajo kratki filmi, kolaži posnetkov, pripovedi po izbiri. Daljši filmi z zaključeno strukturo so primernejši za program ob razstavi, po možnosti s pogovorom z avtorji.

- Med kolegi, ki se ukvarjajo s filmom v muzejih, prihaja do različnih interpretacij, kateri filmi/avdiovizualni zapisi so muzealije in kaj je samo dokumentacija. Osebno v grobem menim, da so raziskovalni terenski posnetki in zmontirani filmi muzealije, posnetki dogodkov v muzeju pa samo dokumentacija. To je še predmet nadaljnje razprave.

III. KOORDINATOR VARSTVA NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE

1. Poslanstvo Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine

Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine (Koordinator) pripravlja predloge za vpis v nacionalni Register nesnovne kulturne dediščine (Register), predloge za razglasitev nesnovne dediščine za NKD posebnega lokalnega in državnega pomena in sodeluje v delovnih skupinah za pripravo nominacij za vpis na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Pri tem sodeluje z Direktoratom za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo RS (INDOK center), delovno skupino koordinatorja, nosilci, kustodiatom v SEM in drugimi.

Koordinator opravlja naloge, zapisane v 98. členu Zakona o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1 2008; ZVKD-1D 2016):

1. identificira, dokumentira, preučuje, vrednoti in interpretira nesnovno dediščino;
2. usklajuje in samostojno predlaga vpis nesnovne dediščine v register;
3. svetuje nosilcem nesnovne dediščine o njenem celostnem ohranjanju;
4. pripravlja predloge za razglasitev nesnovne dediščine posebnega pomena;
5. usklajuje delo muzejev in zavoda v zvezi z ohranjanjem nesnovne dediščine in z njo povezanih kulturnih prostorov;
6. opravlja druge naloge v zvezi z nesnovno dediščino po naročilu ministrstva.

2. Zgodovina in obseg dela

SEM je leta 2011 po sklepu Ministrstva za kulturo RS prevzel naloge in obveznosti Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine, ki mu jih nalagajo zakonske in pravne podlage s področja kulturne dediščine. Pred letom 2011 je naloge Koordinatorja opravljal Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Leta 2013 je bila izbrana celostna grafična podoba, s katero se predstavlja Koordinator, med drugim tudi zaščitni znak Registra, ki je bil leta 2014 posredovan za uporabo v Register evidentiranim nosilcem nesnovne kulturne dediščine. Nosilci, ki so evidentirani v Registru, lahko od leta 2014 pridobijo potrdilo o vpisu v Register.

Spletno stran Koordinatorja, ki je dostopna v slovenskem in angleškem jeziku (<http://www.nesovnadediscina.si>; <http://www.nesovnadediscina.si/en>), redno dopolnjujemo z aktualnimi informacijami o aktivnostih Koordinatorja, dogodkih s področja nesnovne kulturne dediščine doma in v tujini. Na spletni strani so javnosti dosegljive informacije, ki jih potrebuje za pripravo pobud za vpis v nacionalni Register, za razglasitev za živo mojstrovino lokalnega ali državnega pomena ter za pripravo nominacij za uvrstitev na katerega od Unescovih seznamov ali v register. Med tekočimi obvestili so objavljene novice o novih vpisih v Register, razglasitvah, dodanih novih video zapisih k posamičnim enotam ipd. Pod poljem Publikacije je tekoča bibliografija objavljenih člankov o nesovni kulturni dediščini Slovenije. Dokumentacijski sistem Koordinatorja redno dopolnjujejo pobude, ki jih Koordinator trikrat letno prejme na svoj naslov. Pobude obsegajo opise enot nesnovne kulturne dediščine, ki so predlagane za vpis v Register, foto-, video- in zvočno gradivo in morebitne druge priloge, s katerimi predlagatelji dopolnijo oddano dokumentacijo. Poleg navedenega dokumentacijo Koordinatorja redno dopolnjuje gradivo, ki ga predstavniki Koordinatorja posnamejo na terenu.

3. Prioritete, cilji, kazalniki, ukrepi

Po Unescovi *Konvenciji o varovanju nesnovne kulturne dediščine* nesnovna kulturna dediščina »pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine. Skupnosti in skupine nesnovno kulturno dediščino, preneseno iz roda v rod, nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino, in zagotavlja občutek za identiteto in neprekinjenost s prejšnjimi generacijami, s čimer spodbuja spoštovanje do kulturne raznolikosti in človeške ustvarjalnosti«.

Opredeljene vsebine so deloma že del strategije dela in nalog SEM, zato je povezovanje Oddelkov SEM in Koordinatorja temeljno izhodišče za organizacijo dela. Nesnovna kulturna dediščina je del zbirk SEM in muzejskega gradiva, zbiralne strategije, raziskovalnega dela in dela na terenu, prezentacijskih oblik in popularizacije SEM. Sodelovanje z nosilci nesnovne kulturne dediščine ja za delovanje Koordinatorja bistvenega pomena, zato je terensko delo nujno, s čimer se muzej še intenzivneje in bolj sistematično povezuje s terenom in mrežami različnih skupin, skupnosti in ustanov. Prav tako je nujno uspešno sodelovanje Koordinatorja z drugimi dediščinskimi institucijami in centri, ki pokrivajo to področje, tudi s pristojnimi, ki vodijo register nesnovne KD na MK RS in Slovensko nacionalno komisijo za Unesco.

Delo Koordinatorja opravlja le ena oseba, zato je potrebno mesto Koordinatorja nujno razširiti in poiskati dodatno pomoč V strateškem obdobju je načrtovana zaposlitev še ene osebe. Delo poleg strokovnih priprav zahteva tudi vodenje normalnih in uradnih dokumentov, ki vzame veliko časa. Dodatna zaposlitev bi omogočala hitrejšo in bolj tekoče delo, redno predstavnitvo v različnih organih, ki usmerjajo delovanje in razvoj tega področja (npr. Center za nesnovno KD JV Evrope s sedežem v Sofiji). Prav zaradi pomena, ki ga ima Koordinator v delovanju celotnega muzeja ter nujnosti povezovanja, je cilj, da se služba Koordinatorja razširi. Ob viziji razširjenega modela bi se lahko zgledovali po nekaterih uspešnih evropskih modelih organizacije tega področja.

Cilji

- **dodatna pomoč pri delu in nalogah, ki jih izvaja Koordinator;**
- **izvajanje vseh zakonsko določenih nalog;**
- **usklajeno delovanje in povezovanje z Oddelki SEM;**
- **usklajeno delovanje in sodelovanje z Ministrstvom za kulturo RS – Direktorat za KD, INDOK centrom, Slovensko nacionalno komisijo za Unesco, delovnimi skupinami za vpis na Unescova seznama in Nacionalni Register, mednarodno mreženje;**
- **mednarodno strokovno sodelovanje v okviru različnih organizacijskih enot;**
- **večja prepoznavnost pomena NKD in boljše sodelovanje z nosilci (letna slavnostna podelitev diplom nosilcem, uvrščenih v Register).**

IV. ODDELEK ZA DOKUMENTACIJO IN FOTOGRAFIJO

1. Poslanstvo oddelka

Oddelek za dokumentacijo stalno pridobiva fotografsko in arhivsko gradivo za muzej in omogoča pogled vanj v digitalizirani obliki v prostorih oddelka in na svojih spletnih straneh.

Oddelek zbira, ureja in preučuje fotografsko gradivo, terenske pisne in zvočne zapise kustosov muzeja in drugih raziskovalcev, hrani terenske risbe in albume fotografij, papirno arhivsko gradivo ter vodi dokumentacijo o muzejskih predmetih. Zelo je poudarjeno delo na področju digitalne dokumentacije in digitalizacije analognih gradiv, da bi bile dostopne najširši javnosti. Vse gradivo je na voljo uporabnikom v prostorih dokumentacije, delno pa tudi na spletni strani muzeja. Ker osrednji segment Oddelka predstavlja fotografsko gradivo, strateški načrt predvideva pospešeno delo na tem področju in preimenovanje Oddelka v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo.

2. Historiat oddelka

Temeljni del gradiva Oddelka je fototeka SEM, ki je začela nastajati z ustanovitvijo Kraljevega etnografskega muzeja v zgodnjih dvajsetih letih prejšnjega stoletja z oddvojitvijo etnografsko zanimivih fotografij iz fototeke Kranjskega deželnega muzeja. Fototeka se je sproti dopolnjevala in bogatila, oddelek dokumentacije pa je postal samostojen leta 1978.

3. Gradivo Oddelka

Fototeka: več kot 120.000 enot

Fototeka SEM je začela nastajati z ustanovitvijo Kraljevega etnografskega muzeja v zgodnjih dvajsetih letih prejšnjega stoletja z oddvojitvijo etnografsko zanimivih fotografij iz fototeke Kranjskega deželnega muzeja. Že od začetka je dokumentacija vodena centralno in je eden od osrednjih fondov dokumentacije SEM. Več kot 120.000 enot so fotografski viri:

- terenske fotografije,
- fotografije muzejskih predmetov,
- zbirke fotografov in ustanov
- fototeka ljudske likovne umetnosti,
- reprodukcije fotografij informatorjev,
- albumi terenskih raziskav,
- fototeka dogodkov in dejavnosti muzeja.

Hišni arhiv

SEM hrani obsežno zbirko gradiva na papirju, zbranega v t. i. Hišnem arhivu. Sem sodi gradivo, ki je dokument in/ali rokopis in/ali družinskega ali osebnega značaja:

- stare osebne ali družinske fotografije in albumi;
- pravne listine (pogodbe, rozsodbe, razne pravne določbe in vloge);
- šolski zvezki, učna pisma, spričevala, diplome, plakete;
- delavske knjižice, naročniške knjižice, davčne knjižice, dninarski dnevnik, obračunske listine delavcev, obrtni listi;

- izpiski iz zemljiških knjig, situacije, načrti, zemljevidi, posestne listine;
- razglednice, voščilnice, pisma;
- krstni, poročni, mrliški listi;
- rokopisi pesmi, prerokb, ljudske medicine, vraževerja,
- osebni dnevniki;
- vaške, župnijske, družinske kronike;
- življenjepisi, razne legitimacije;
- spominske knjige;
- tiskane knjige;
- stensko okrasje;
- koledarji, stari bankovci.

Posebnosti fonda

Gradivo t. i. Orlovih terenskih ekip, ki so dobile ime po ravnatelju muzeja dr. Borisu Orlu, je eden najpomembnejših segmentov dokumentacijskega fonda. Pod tem imenom hranimo originalne pretipkane terenske zapiske, risbe in fotografije, ki so jih ustvarjali terenski raziskovalci med letoma 1948 in 1962, ko je Orel umrl. Način sistematičnega, strnjenga terenskega, dela skupine strokovnjakov se je nadaljeval do začetka 80. let 20. stoletja. S posebno pozornostjo smo jih zaradi pričevalnosti digitalizirali in so na ogled najširši javnosti na muzejski spletni strani. Oddelek hrani še več zaokroženih zbirk fotografskih opusov, ki so posebna dragocenost fototeke. Obsegajo dela Frana Vesela, Vekoslava Kramariča, Rada Kregarja, Marka Račiča, Jože Kozaka, Vena Piona, Slavka Smoleja, Matije Murka, Antona Šušteršiča, Jerneja Šušteršiča, Petra Nagliča, Antona Codellija in drugih.

4. Naloge in cilji oddelka

Prioritete in cilji

- **Dostopnost (digitalizacija):** Glavni nalogi Oddelka dokumentacije sta delo s strankami in večanje dostopnosti.
- **Razvoj oddelka v segmentu fotografije in preimenovanje v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo** Velik del bogate fotografske dediščine so zbirke fotografij posameznih avtorjev: Frana Vesela, Vekoslava Kramariča, Rada Kregarja, Marka Račiča, Jože Kozaka, Vena Piona, Slavka Smoleja, Matije Murka, Antona Šušteršiča, Jerneja Šušteršiča, Petra Nagliča, Antona Codellija idr. Nekaj teh zbirk je že bilo predstavljenih na razstavah, večina pa še ne, zato je potrebna raziskava in predstavitev opusov posamičnih avtorjev. Letna fotografska razstava s spremnim katalogom.
- **Postavitev fotografskega ateljeja Karla Holynskega:** V strateškem obdobju bo večja strokovna pozornost usmerjena v predstavljanje bogate fotografske dediščine, ki jo hrani Oddelek. Ena od glavnih nalog je preučitev fotografske zbirke Holynski, ki obsega fotografsko studijsko in laboratorijsko opremo in zbirko negativov na steklu in celulojdnem traku. Fotograf Karl Holynski je začel s fotografsko obrtjo v 30. letih 20. stoletja, pozneje pa so jo vse do 90. let nadaljevali njegovi potomci. Predmeti so trenutno shranjeni v depoju v Zalogu. Opravljena bo inventarizacija, konservacija in restavracija gradiva. Končni cilj je pregled celotnega fotografskega gradiva ter postavitev razstave v obliki interierja fotografskega studia.

- **Prezentacije gradiva na terenu:** Nadaljevanje projekta razstav *Na obisku doma*, s katerim se predstavlja zbrano gradivo Orlovih terenskih ekip v njihovem izvornem okolju. Popularizacija in povezava z raziskavami terena.
- **Ureditev Hišnega arhiva in Arhiva razno ter prenos podatkov v program Galis.**
- **Razširitev delovnega mesta fotografa s pristojnostmi v Oddelku za dokumentacijo in fotografijo.**

V. KNJIŽNICA SEM

1. Poslanstvo in konkretne naloge knjižnice

Poslanstvo knjižnice je podpirati matično dejavnost ustanove in približati gradivo oziroma informacije v zvezi s kulturno dediščino čim večjemu številu uporabnikov, tako zaposlenim v muzeju kot tudi zunanjim uporabnikom.

Naloge knjižnice so gradnja knjižnične zbirke, strokovna obdelava gradiva, hranjenje in zaščita gradiva ter izposoja, izdelovanje osebnih bibliografij zaposlenih, spremljanje razvoja v bibliotekarski stroki, izgradnja in upravljanje spletne strani SEM idr. projektnih strani (Nesnovna kulturna dediščina Slovenije), podpora pri vzdrževanju in načrtovanju informacijske tehnologije v muzeju (predvsem okrepanje sodelovanje z Arnesom), vodenje evidence publikacij SEM, medknjižnična izposoja, izmenjava publikacij s sorodnimi ustanovami v Sloveniji in po svetu, pošiljanje obveznega izvoda v NUK, prijava enotne cene knjige na JAK, spremljanje in arhiviranje objav o SEM v medijih, digitalizacija knjižničnega gradiva, vzdrževanje in nadgrajevanje dosedanjih digitalnih zbirk (digitalni *Etnolog*, digitalni katalogi, Biblos).

2. Historiat knjižnice

Knjižnica SEM se je razvijala z matično ustanovo. Enako kot del muzejskih predmetov je bil tudi del knjižnega fonda izločen iz Narodnega muzeja za Etnografski muzej ob njegovem nastanku. Od prvih nekaj sto enot gradiva je zbirka do leta 1947 narasla na 4500 enot. Za prave začetke knjižnice lahko štejemo leto 1963. Od tedaj so v knjižnici ves čas redno zaposleni ena ali dve strokovno usposobljeni osebi, zbirka pa danes šteje več kot 35.000 enot knjižničnega gradiva.

Knjižnica SEM je javna knjižnica in je del Knjižnično- informacijskega sistema Slovenije, ki ga opredeljuje Zakon o knjižničarstvu. Glede na tip je nesamostojna specialna knjižnica na področju kulture. Knjižnica je vključena v slovenski knjižnično informacijski sistem COBISS.

Muzejske knjižnice se združujejo pri Skupnosti muzejev Slovenije v sekcijo za muzejske knjižnice, pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije pa v Sekciji za specialne knjižnice. Zaposlena v knjižnici se kot posameznika vključujeta tudi v druga strokovna društva (npr. Slovensko etnološko društvo, Društvo bibliotekarjev Ljubljane).

3. Knjižnična zbirka

Obseg

Knjižnična zbirka SEM šteje skupaj 36.000 enot knjižnega gradiva, od tega 20.000 monografij in 15.000 enot serijskih publikacij ter 100 enot neknjižnega gradiva.

Načini pridobivanja knjižničnega gradiva

Nakup, izmenjava, darovi, lastne publikacije.

Merila za gradnjo knjižnične zbirke

Knjižnica zbira gradivo s področja etnologije, slovstvene folklore, etnomuzikologije, domoznanstva, socialne in kulturne antropologije in muzeologije. Gradivo se nanaša pretežno na kulturo in način življenja Slovencev, v manjšem obsegu pa tudi na druge evropske in zunajevropske narode in etnične skupine.

Tematsko je gradivo vezano predvsem na materialno kulturo (stavbarstvo, gospodarstvo, noša, prehrana, obrt itn.), nekoliko manj pa na socialno kulturo (sorodstvene, poklicne in namenske skupnosti, letne, življenjske in delovne šege, pravne in moralne norme, medetnični odnosi idr.) in duhovno kulturo (jezik, slovstvo, likovna umetnost, glasba, ples, verovanje idr.).

Poleg tematskih študij zbira knjižnica tudi teoretično literaturo za omenjene stroke, zbornike kongresov, kataloge razstav, priročnike (strokovni slovarji, leksikoni, bibliografije itn.) in serijske publikacije.

4. Cilji, prioritete in ukrepi

Cilji

- omogočiti uporabnikom še boljši dostop do sodobnih virov informacij;
- izboljšati dostopnost do starejšega knjižničnega gradiva;
- dopolniti zbirko publikacij dr. Nika Zupaniča.

Prioritete

- izboljšati izmenjavo muzejskih publikacij;
- omogočiti dostop do digitalnih zbirk podatkov.

Potrebni ukrepi

- za sodobno gradivo:
 - preveriti izmenjavo muzejskih publikacij s partnerskimi ustanovami in morebiti neustrezne izločiti iz seznama, dodati pa pomembnejše druge;
 - pridobiti dostop do digitalne zbirke revij ali knjig (JSTOR);
- za starejše gradivo:
 - retrospektivna katalogizacija starejšega gradiva v vzajemnem katalogu COBISS (monografij in serijskih publikacij);
 - popis antikvarnega gradiva;
 - digitalizacija nekaterih iskanih gradiv (Sič ipd.), ki so že v javni domeni;
 - digitalizacija starejših katalogov SEM;
 - pridobitev nekaterega starejšega pomembnega gradiva (*Kmetovalec* ipd.);
 - nakup monografskih publikacij Nika Zupaniča (*Ave Illyria*, *Govor ameriškim Slovencem*).

Kazalniki

- povečan obisk,
- statistično spremljanje retrospektivne katalogizacije.

VI. ODDELEK ZA RESTAVRIRANJE IN KONSERVIRANJE

1. Poslanstvo Oddelka

Poslanstvo konservatorsko-restavratorskega oddelka je skrb za fizično stanje vseh muzejskih zbirk, s ciljem, da so muzejski predmeti dobro vzdrževani in ohranjeni na voljo za ogled in raziskovanje. Konservator-restavrator prispeva k razumevanju kulturne dediščine v smislu njenega estetskega in zgodovinskega pomena in njene fizične celovitosti, je odgovoren za diagnostične preiskave, konservatorsko in restavratorsko obdelavo predmetov kulturne dediščine in za dokumentacijo vseh opravljenih postopkov. Ta dokumentacija stalno spremlja predmet in je na primeren način dostopna zainteresiranim z izkazanim strokovnim interesom.

Naloga oddelka je, da spremlja mednarodne težnje v konservatorstvu in restavratorstvu, sledi razvoju stroke in se nenehno izobražuje, svoje znanje in izkušnje pa posreduje tistim, ki tudi upravljajo z dediščino in nimajo ustreznih znanj s tega področja.

2. Historiat

Začetek oddelka sega v leto 1925, ko so v takratnem Kraljevem etnografskem muzeju v Ljubljani ustanovili Tehnični oddelek. Njegov prvi preparator je bil Drago Vahtar, leta 1925 pa se je oddelek razširil z zaposlitvijo slikarja Maksima Gasparija. Leta 1947 se je oddelek razširil – sprva na tri, pozneje na štiri zaposlene; toliko jih je v oddelku tudi zdaj.

Prvi delovni prostor oddelka je bil v kletnih prostorih mizarske delavnice Kranjskega deželne muzeja. Sčasoma so se prostori deloma selili, deloma širili, leta 1997 pa je oddelek s selitvijo muzeja v novo stavbo pridobil nove prostore v upravni hiši.

Delo oddelka od njegove ustanovitve obsega konserviranje in restavriranje predmetov iz tekstila, lesa, usnja, kovine in različnih drugih materialov ter ljudske likovne dediščine. Sodeluje pri postavitvah razstav doma in na terenu, zlasti je bil aktiven v 80. in 90. letih 20. stoletja, ko je sodeloval pri postavljanju razstav v zamejstvu (na avstrijskem Koroškem in v okolici Trsta).

Ves čas je bila med zadolžitvami konservatorsko-restavratorskega oddelka tudi skrb za depo. Kraljevi etnografski muzej ni imel depoja (vsi predmeti so bili na razstavi), prvi depo so dobili leta 1947 na podstrehi muzeja in začasno v Moderni galeriji. Pozneje so se neevropske zbirke preselile na grad Goričane, druge pa so leta 1972 preselili v nekdanji uršulinski samostan v Škofjo Loko. Tu so ostale do leta 2007, ko je bil namensko zgrajen in urejen depo na Metelkovi v Ljubljani. Že ob selitvi se je pokazalo, da so novi depojski prostori premajhni, zato je muzej najel še dodatni prostor v hali bivših blagovnih rezerv v Zalogu.

V novejšem času se poleg rednih opravil oddelek malo nekoliko intenzivneje posveča pridobivanju in širjenju znanja in sodelovanju z izobraževalnimi in raziskovalnimi institucijami.

3. Prioritete in cilji

Skrb za primerno hrambo in razstavljanje

- zagotavljanje primernih klimatskih razmer v depolu in na razstavi;
- spremljanje stanja predmetov na razstavi in v depolu;
- sodelovanje s kustosi in oblikovalci pri izbiri načina razstavljanja predmetov;

- zagotavljanje primernih materialov in načinov hranjenja predmetov v depoju;
- splošna skrb za depo na Metelkovi in v Zalogu.

Delo v muzejskih zbirkah

- redni pregledi vseh zbirk in ukrepanje, če se pojavi nevarnost (vlaga, plesen, insekti idr.);
- sistematična obdelava posamičnih zbirk v dogovoru s kustosi;
- sprejem novih pridobitev in preventivna konservacija;
- restavriranje po načrtu, restavriranje ogroženih predmetov;
- restavriranje, vezano na razstave.

Matičnost in javna služba

- sodelovanje z izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami;
- svetovanje lokalnim muzejem o načinu hranjenja in razstavljanja predmetov;
- publiciranje.

4. Kazalniki in ukrepi

- urejenost zbirk;
- širjenje in poglobljanje znanja vseh zaposlenih;
- izobraževanje s področja konservatorstva, restavriranja in analiz;
- sodelovanje v izobraževalnih procesih (mentorstvo študentom in pripravnikom, svetovanje skrbnikom zasebnih zbirk predmetov, ekomuzejev in muzejev na prostem);
- sodelovanje v pedagoško-andragoškem procesu;
- nadgraditev dosedanjega sodelovanja, povezava z novimi ustanovami, mednarodno sodelovanje, možnost opravljanja pripravništva v SEM.

5. Naloge in cilji oddelka

Delo s predmeti v zbirki in urejanje depoja

- poletne delovne akcije v Zalogu z ekipo študentov (Obrt in trgovina, Notranja oprema, Gospodarstvo in promet);
- ureditev, konserviranje in restavriranje celotnih zbirk: Krbavčič, Holynski, obuvala, predpasniki, spodnja krila, srajce... in ostalo, glede na razstave. - večji red v depojih (urejena komunikacija s kustosi, skupni plani);
- zahtevnejše restavriranje (Krbavčič, Gospodarstvo in promet).

Kadri, izobraževanje

- dvigniti zahtevano izobrazbo dveh restavratorjev na 6. in 7. stopnjo - udeležba na seminarjih, strokovnih srečanjih, ekskurzijah;
- strokovni izpit pripravnice;
- strokovno izobraževanje - izmenjava kadrov med SEM in Narodnim muzejem Slovenije;
- udeležba na šesttedenskem seminarju ICROM o restavriranju lesa.

Javna služba, drugo sodelovanje

- sodelovanje z Višjo strokovno šolo za oblikovanje (mentorstvo praktikantom);
- Akademija za likovno umetnost in oblikovanje, Biotehniška fakulteta, Naravoslovnotehniška fakulteta (analize, seminarske in diplomske naloge).

Dokumentacija

- dosledna uporaba programa Galis za vse postopke, tudi preventivo (npr. dezinfekcijo).

Oprema:

- posodobitev opreme delavnice za les, zamenjava izrabljenih strojev;
- ustrezna oprema v delavnici za kovino (peč, nakovalo idr.);

- priprava načrta in predračuna za prezračevalni sistem;
- priprava projekta za klimo v razstavnih hišah (klima v razstavnih hišah ne dosega minimalnih standardov (zrak je v zimskih mesecih presuh)) in njegova postopna izvedba.

OPREDELITEV INVESTICIJ IN INVESTICIJSKEGA VZDRŽEVANJA

I. PREGLED STANJA, PRIORITETE

SEM upravlja z dvema stavbama – upravno in razstavno hišo na muzejski ploščadi na Metelkovi ulici. Investicijsko vzdrževanje objektov je zahtevno in obsežno, saj stavbi zaradi muzejske dejavnosti hranjenja kulturne dediščine in muzejskih obiskovalcev zahtevata posebne vzdrževalne in investicijske ukrepe, ki zagotavljajo varnost in dostopnost.

Oba objekta sta izpostavljena vandalizmu, v bližini se dogajajo tatvine, tudi v prostore Kavarne SEM (ti so oddani v najem). Zato je nujno izboljšati sistem **tehničnega varovanja**. Nočno varovanje je organizirano v upravni hiši, pregled nad razstavno hišo je mogoč z videonadzorom. Z nadgrajenim tehničnim varovanjem bi nočnemu varnostniku omogočili tudi pregled kamer iz razstavne hiše. Oba sistema bi povezali in kupili dodatne kamere za razstavno hišo. Ob tem opozarjamo tudi na nevezdržane razmere na ploščadi, kjer zlasti ob koncih tedna ob večernih in nočnih urah prihaja do vandalizma, razgrajanja, ploščad pa do ponedeljkovega čiščenja ostaja polna odpadkov in različnih smeti. Nujna bi bila navzočnost varnostnika tudi na ploščadi.

Opozarjamo na problem **zastarelega in neustreznega računalniškega programa za krmiljenje ogrevanja, hlajenja in prezračevanja** v razstavni hiši. Računalniški program je bil kupljen ob investiciji v razstavno hišo v letih 2004–2005. Julija 2016 smo od podjetja Inea d.o.o. prejeli dopis, da vzdrževanje nadzornih sistemov na platformi Factory link s 1. 1. 2017 ukinjajo. Ko smo jih prosili za ponudbo novega sistema, smo prejeli predračun v višini 21.367,70 evrov brez DDV samo za strežnik in programsko opremo. V letu 2017 nameravamo pridobiti strokovno oceno, s kakšno programsko rešitvijo je najustrežnejše nadomestiti nadzorni sistem in kakšna je predvidena doba uporabnosti z njim povezanih elementov. Tako bomo lahko boljše predvideli bodoče stroške vzdrževanja razstavne hiše. Zaradi neustrezne klime se pod suši in dviga, proces bi morda lahko upočasnili s premazom, kar bomo poskusili narediti. Ob tem je treba omeniti, da na delovanje naprav vpliva tudi postavitve v razstavni hiši (preveč zaprte muzejske postavitve ovirajo kroženje zraka v prostorih). Te parametre bomo upoštevali pri bodočih postavitvah.

Upravna hiša je v uporabi 20 let in nekateri prostori v tem času še niso bili pobeljeni, **parket pa je potreben brušenja in ponovnega lakiranja**. Te posege bomo opravili v okviru rednega vzdrževanja. V pritličju se v prostorih restavradorjev in knjižnici pojavlja plesen, ki smo jo skušali zatreti s pleskarskimi posegi, ki v knjižnici niso bili učinkoviti. Trenutno preskušamo sistem s folijo v restavratski delavnici. Če ne bo učinkovit, bo verjetno **treba urediti drenažo vode s ploščadi in izolacijo**. Tudi v kletnih prostorih upravne hiše (garderoba snažilnic in varnostnikov) in na zunanji strani stavbe na vogalih (knjižnica) odpada omet, težave imajo morda skupen izvir.

V upravni hiši predvsem ob dogodkih z večjim številom obiskovalcev opazamo **nezadostno delovanje inštalacij v toaletnih prostorih** v prvem nadstropju, kar je zelo moteče. Podstrešje ni izolirano, je brez podov, v enem delu zaseda prostor klimatska naprava, ki ni več v uporabi in bi jo lahko odstranili. V letu 2016 smo z obnovo strešnega venca dosegli, da na podstrešje ne prihajajo več golobi. SEM ima v edinem izdelanem podstrešnem prostoru hišni arhiv, dostop do njega je zelo neugleden. Žal je potreba po investicijskem vzdrževanju, ki bi preprečilo nadaljnjo škodo, tako velika, da bo podstrešje verjetno ostalo neizkoriščena priložnost.

Zaposlenim SEM želimo omogočati zamenjavo računalnika vsakih 5–6 let in po 20-ih letih nove stole.

Del potrebne opreme (računalniki, stoli, posamični kosi AV opreme, varnostnonadzornega sistema, delovni stroji za restavratorje) lahko s soglasjem sveta zavoda pokrijemo iz lastnih sredstev, vsega investicijskega vzdrževanja, ki bo potrebno v prihodnjih letih, pa ne. Nikakor pa ni mogoče pokriti večjih vlaganj, zamenjave sistemov in celo gradbenih posegov.

Zaradi obrabljenosti, nefunkcionalnosti in neekonomične porabe energije je nujna tudi **tehnična posodobitev razstavne opreme**, predvsem razsvetljave (zamenjava osvetlitvene tehnike – predvidoma LED), avdiovizualne opreme in drugih digitalnih medijev na razstavi. Urediti je treba ustrezne komunikacijske oznake. Razstavna oprema sicer upošteva potrebe obiskovalcev, vendar so se z leti pokazale določene pomanjkljivosti, tudi za varnost obiskovalcev. Po 20-ih letih domovanja SEM na Metelkovi so za kakovostno privabljanje in oskrbo obiskovalcev tehnološke posodobitve zares nujne. Velik problem je sama arhitektura, ki otežuje jasno orientacijo kljub oznakam. Temu moramo nameniti prednostno mesto, ga rešiti celovito v sodelovanju z odgovornimi strokovnjaki. Elemente za počitek in morda za pogovor, branje ipd. v muzeju imamo, vendar ugotavljamo, da niso dovolj udobni in celo ne povsem varni (trinožniki!) ter da jih ni povsod dovolj. Ob spremembah načrtujemo dodatne. Stole bomo postopoma zamenjali za udobnejše in varnejše.

Problematika avdio-vizualne (AV) razstavne opreme

- Razstave dopolnjuje precej AV vsebin (filmi v zanki, na izbiro itn.) in zvočnih ozadij, ki kontekstualizirajo predmete, delovne postopke, druženja, pripovedi ali pa dopolnjujejo čustveno-domišljajske asociacije. Zvoki niso vedno ustrezno nastavljeni, naprave ne delujejo vse – okvare so pogoste. Potrebne so zamenjave. Pri menjavi opreme bomo izbrali takšno, ki bo omogočala kombinacijo trenutnih vsebin z novimi dopolnili in poglobitvami.
- AV vsebine lahko obiskovalci gledajo deloma sede, deloma stoje, zelo malo pa je kotičkov za nemoteče gledanje, ki ne bi oviralo ogledovanja in mimohoda drugih obiskovalcev. Oblikovati želimo nekaj takšnih umaknjenih mest, z uporabo slušalk, saj se zvoki mešajo in motijo druge.
- Nekaj poskusnih zajemov dodatnih vsebin s QR kodo je že bilo pripravljenih, brezžična internetna mreža v hiši omogoča uporabo pametnih telefonov in tablic. Ponudba teh vsebin ni pripravljena in je še nismo načrtovali. Tudi druge oblike za dodatne informacije, ki bi jih z leti lahko poglobljali in povezovali med seboj, še niso določene. Najprej jih načrtujemo učno in tehnično preskusiti na manjšem delu katere od stalnih razstav ali pa na kateri od občasnih tematskih razstav. S tem bi ugotovili, kakšen je optimalni medij, morda pa tudi programska forma, ki bi lajšala aplikacijo posameznih vsebin.

Nujna sta tudi posodobitev in **preoblikovanje celostne grafične podobe muzeja**. Vizualna komunikacija – kakovostna vidna, slikovna in znakovna podoba je nepogrešljiv element za učinkovito komuniciranje muzeja in znamčenje, za njegovo prepoznavnost, dvig ugleda in števila obiskovalcev. Sem sodi tudi vizualna podoba SEM v stavbah in zunaj njih (npr.

signalizacija in komunikacija v razstavni hiši, ki jo mora muzej na novo oblikovati za boljšo orientacijo in varnost obiskovalk in obiskovalcev).

II. NAČRTOVANE VEČJE INVESTICIJE IN INVESTICIJSKA VZDRŽEVANJA

Če so/bodo v proračunu RS razpoložljiva sredstva za investicijsko vzdrževanje in nakup opreme, predlagamo najnujnejša večja investicijska vzdrževanja in nakup opreme:

1. Zamenjava centralnega nadzornega sistema

Za zamenjavo centralnega nadzornega sistema bomo opravili strokovno evalvacijo pridobljenih ponudb in zaprosili za izredna investicijska sredstva (1. faza strežnik in dela krmilnih elementov; zamenjava vseh krmilnih elementov bi stala še 23.900 evrov).

2. Sanacija plesni in odpadajočega ometa v upravni hiši (urejanje drenaže vode s ploščadi in izolacija)

3. Oprema za vzpostavitev in izboljšanja sistema varovanja

Zamenjava kamer na razstavni hiši, pri čemer bi zamenjali se kamere na najpomembnejših lokacijah.

4. Tehnična posodobitev razstavne opreme.

PODLAGE ZA KADROVSKI NAČRT

I. IZHODIŠČA

Izhodišča za opredelitev upravljanja kadrov in človeških virov ter kadrovske zasedbe v SEM izhajajo iz sprejetih aktov (sprejete sistemizacije), določil financerja za dovoljeno števila zaposlenih in utemeljenih razlag za spremembe oz. nujne dopolnitve. Organizacijske in kadrovske usmeritve upoštevajo tudi možnosti za vključevanje dela pripravnikov, prostovoljcev, zaposlovanje prek projekta javnih del, vključevanje invalidnih oseb in študentskega dela, a s predvidenimi viri za zagotavljanje sredstev za stroške dela (lastna sredstva, drugi viri financiranja). V skladu z vizijo, da se SEM vključuje v Evropske projekte, predvidevamo zaposlitve na podlagi posamičnih (evropskih) projektov, vir financiranja so v tem primeru sredstva Evropske unije ali drugi mednarodni viri. Vsako leto bomo kandidirali za vključitev kandidatov iz programa javnih del (1 - 2 delavca), vir financiranja je v tem primeru iz sistema sredstev javnih del.

Z upoštevanjem teh poudarkov je načrtovano število zaposlenih iz državnega proračuna 30, oz. 32 z dodatnimi morebitnimi zaposlitvami v evropskih projektih oz. projektu javnih del (odvisno od uspešnosti prijav). Zaposlovanje je mogoče za nedoločen čas in določen čas. Na stroške plač vplivajo tudi redna napredovanja, ker so ta nekaj let zaradi zamrznitve mirovala. Plačna lestvica se je v letu 2016 vrnila na vrednosti iz leta 2012, kar bo vplivalo na stroške dela v tem strateškem obdobju. V Slovenskem etnografskem muzeju imamo štiri zaposlene starejše od 60 let, v skladu z veljavno zakonodajo (ZUPPJS17) pričakujemo, da se bo kdo izmed njih upokojil že v času veljavnosti strateškega načrta. Pogoje bomo preverili, kakor nalaga 9. člen ZUPPJS17.

Organigram SEM tudi v strateškem obdobju sledi sistemizaciji. Organigram muzeja sestavljajo tri osrednje organizacijske enote:

- **direktorica in administracija:** Upravna in finančna služba (v obeh službah so zaposlene le štiri osebe – Tanja Roženberger, Alenka Dušak, Valenka Adamlje, Irena Pivec), in vzdrževalno-tehnična služba (dva zaposlena – Silvester Lipovšek, Boštjan Marolt);
- **Oddelki:** osrednji Oddelek kustodiatov (10 zaposlenih – Ralf Čeplak Mencin, Andrej Dular, Polona Sketelj, Janja Žagar Grgič, Bojana Rogelj Škafar, Nevenka Židov, Adela Pukl, Marko Frelj, Barbara Sosič, Nadja Valentinčič Furlan), Oddelek za dokumentacijo (le 1 oseba – Miha Špiček), Oddelek za konserviranje in restavriranje (4 zaposleni – Ana Motnikar, Gregor Kos, Jožica Mandlej Novak, Ana Kaker). Posebna oddelka sta Knjižnica SEM (2 zaposlena – Mojca Račič, Gregor Ilaš) in Koordinator za varstvo nesnovne kulturne dediščine (1 zaposlena – Anja Jerin). Kot zunanja sodelavka je za čas EU projekta SWICH zaposlena še Anja Koren. Oddelek za muzejsko pedagogiko in andragogiko (dva zaposlena – Sonja Kogej Rus, Špela Regulj) je povezovalni člen med oddelki, ki delajo z muzejskimi gradivi, in Službo za javne programe in komuniciranje.
- **Služba za javne programe in komuniciranje** (4 zaposleni – Nina Zdravič Polič, Maja Kostric Grubišič, Jure Rus, Marko Habič).

Zaradi spremenjenega načina dela (večji obseg administrativnih zahtev in komunikacije z občinstvom in uporabniki itn.) bi bila nujna dodatna delovna pomoč v oddelku Uprave in finančne službe. Izvajanje del in nalog za vso administracijo, elektronsko poslovanje, računovodstvo, kadrovske zadeve, upravljanje in gospodarjenje, poročanje, spremljanje stroškov po projektih, digitaliziranje dokumentov, izvajanje klasifikacijskega načrta, skrb za trgovino, servisiranje zaposlenih in ostalo, je preobsežno za tako majhno strokovno skupino. **Novih zaposlitev na tem področju zaradi omejitve zaposlenih ne moremo načrtovati, zato bomo poiskali rešitev z razpisi (javna dela) oz. poiskali druge možnosti.**

Spremenjen način dela in nove zahteve sodobne družbe vplivajo tudi na povečan obseg dela **Službe za javne programe in komuniciranje. V tem oddelku so zaposlene štiri osebe, delujejo le tri (fotograf je že dlje časa v bolniškem staležu). Tudi tu bomo ob nespremenjeni zaposlovalni politiki dodatno delovno pomoč, ki je nujna, iskali z razpisi in projekti.**

Nekatere spremembe načrtujemo v okviru sprejete sistemizacije oz. enakega števila zaposlenih. Mesto kurirke ni več nujno potrebno (velik obseg poštnih sporočil in komunikacije poteka prek elektronskih medijev), nujnejši je sodelavec za komunikacijo z javnostjo. Na ta način je muzej še dostopnejši, intenzivnejša je komunikacija z različnimi ciljnimi skupinami, ponudba je kakovostnejša. Namen te spremembe je zagotavljanje rednega dela z obiskovalci, s čimer želimo poudariti pomen tega področja in obenem znižati stroške študentskega dela.

Predlagamo, da se delovno mesto fotografa, katerega obseg dela in nalog je ožje zastavljen in je zaposlen v Službi za komuniciranje in javne programe, smiselno preoblikuje v delovno mesto s širšim obsegom. Tak profil lahko ustreza delu tudi v dokumentaciji, saj je v tem oddelku zaposlena le ena oseba. Fotografska dela je mogoče porazdeliti med nekatere druge zaposlene, ki imajo ustrezno znanje, večje projekte lahko izvedejo zunanji sodelavci. Spremembo bomo lahko izvedli ob upokojitvi sodelavca.

II. NAČRTOVANE SPREMEMBE IN UKREPI in PREDLOG KADROVSKEGA NAČRTA

1. Nadomestna zaposlitev v Oddeleku kustodiatov – Kustodiat za slovenske izseljence, zamejce, pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij v Sloveniji

Kustodiat je bil ustanovljen leta 1999. Delo in naloge kustodiata obsegajo zbiranje in hranjenje materialne in nematerialne dediščine slovenskih izseljencev, ki živijo v tujini, ter izseljencev in povratnikov, ki so se iz tujine vrnili na slovensko etnično ozemlje. Področje obravnave vključuje tudi preučevanje dediščine Slovencev v sosednjih državah in način življenja pripadnikov narodnih manjšin in drugih etničnih skupin v Sloveniji. Kustodiat je uspešno deloval do leta 2011, po upokojitvi zaposlene zaradi splošno sprejetih varčevalnih ukrepov nadomestna zaposlitev ni bila mogoča, delovno mesto v tem kustodiatu pa je od takrat nezasedeno, a sistemizirano.

Utemeljitev in program dela

K varovanju in hranjenju gradiva slovenskih izseljencev, zamejcev, pripadnikov narodnih manjšin in drugih etničnih manjšin v Sloveniji nas kot nacionalni etnografski muzej obvezuje tudi splošna zakonodaja o kulturni dediščini in Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski etnografski muzej (3. in 5. člen).

Navedene reference in program utemljujejo in potrjujejo nujnost, ne samo posredovanja zbranega gradiva in spoznanj, temveč tudi nadaljevanja dela v kustodiatu. Pomemben projekt, ki ga moramo izvesti v tem strateškem obdobju, je natančnejša evidenca muzejskega gradiva med slovenskimi izseljenci po svetu in skrb za njihovo nadaljnje ohranjanje, bodisi v SEM ali na terenu samem. Pomembno je evidentiranje in ohranjanje dediščine na celotnem slovenskem etničnem območju, na tej podlagi pa primerjalne raziskave kulture, spodbujanje strpnosti, razumevanja in sprejemanja raznovrstnosti.

Načrtujemo, da bo del programa obsegal tudi sodelovanje z načrtovanim Spominskim centrom Slovencev zunaj Republike Slovenije, za katerega je že pred časom podal pobudo Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Zaposlitev v kustodiatu je, tudi zaradi nemirnega časa migracij in spreminjanja kulturnih identitet in krajin, nujna in odgovorna strokovna odločitev.

Ukrepi: Delovno mesto je sistemizirano, zaposlitev kustosa ne povečuje števila zaposlenih. V trenutno skupno število 30 zaposlenih je namreč vključeno tudi novo delovno mesto koordinatorja za varstvo nesnovne KD, zato je realno število 29 (+1 koordinator).

2. Prerazporeditev v okviru sistemizacije: Zaposlitev v Oddelku za dokumentacijo in preimenovanje Oddelka za dokumentacijo v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo

Utemeljitev in program dela

Največji del gradiva Oddelka za dokumentacijo je fotografsko gradivo (več kot 120.000 enot), zato v strateškem načrtu predvidevamo pospešeno delo na tem področju in posledično preimenovanje Oddelka v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo. Oddelek hrani tudi izjemno bogastvo drugega dokumentarnega gradiva (gl. strategija Oddelka), v njem pa je le en zaposlen sodelavec. Zato načrtujemo stalno zaposlitev še ene osebe, v delo Oddelka pa se vključujejo tudi prostovoljci in zaposleni za določen čas, financirani iz drugih virov (programi za ranljive skupine, javna dela).

Ukrepi: Prerazporeditev zaposlitve v tem oddelku bomo uresničili v okviru sprejete sistemizacije. Delovno mesto fotografa, katerega obseg dela in nalog je ožje zastavljen, je zasedeno z zaposlenim, ki je na daljšem bolniškem staležu in se želi ob prvi priložnosti upokojiti. Radi bi ga nadomestili s strokovnim sodelavcem, ki bi opravljal širši zbir nalog. V času odsotnosti fotografa smo njegova dela porazdelili med nekatere druge zaposlene z ustreznimi znanjem ali pa smo za določene projekte delo opravili zunanjo izvajalci. Delo kljub spremembi poteka tekoče. Opremljeni fotografski atelje je v uporabi za notranje delo oz. po naročilu ali najemu.

3. Dodatna pomoč pri delu Koordinatorja za nesovno kulturno dediščino

Na delovnem mestu Koordinatorja je od začetka (2011) zaposlena le ena oseba, ki opravlja obsežna in kompleksna, strokovna in upravna dela in naloge Koordinatorja. Ob delu se povezuje z Oddelki muzeja in zunanjimi strokovnjaki, a vendar je zaradi obsežnosti vsebin redno delo nemogoče izvajati v polnem obsegu in tekoče. Posledično je zaradi dodatnih obremenitev oteženo tudi delo kustosinj v drugih oddelkih oz. kustodiatih. Nujno je, da se v delo Koordinatorja vključi še ena strokovna oseba. Na ta način bi omogočili hitrejše in bolj tekoče delo, redno predstavništvo strokovnjaka v različnih organih, ki usmerjajo delovanje in razvoj tega področja, tudi na mednarodni ravni (npr. Center za nesovno KD JV Evrope s sedežem v Sofiji). Vizija razširjenega modela se lahko zgleduje po nekaterih uspešnih evropskih modelih organizacije tega področja.

Ukrepi

Dodatna zaposlitev na področju koordiniranja nesovne kulturne dediščine je nujna za izvajanje vseh zakonsko določenih nalog na tem področju. Uspešno izvajanje dela, usklajeno delovanje in sodelovanje z Ministrstvom za kulturo RS (Direktorat za kulturno dediščino), Slovensko nacionalno komisijo za Unesco, delovno skupino Koordinatorja, mednarodno mreženje in oblikovanje ciljev so del nacionalne kulturne politike. Zato ukrep predvideva dodatno zaposlitev, financirano iz sredstev ustanovitelja.

Predlog kadrovskega načrta:

Vir financiranja	Število zaposlenih na dan 1. januarja 2017	ocenjeno število zaposlenih na dan 1. januarja 2021
1. Državni proračun	30	32 (Nadomestna zaposlitev v Oddelku za izseljence... in dodatna zaposlitev za področje Koordinatorja NKD).
2. Proračun občin		
3. ZZS in ZPIZ		
4. Druga javna sredstva za opravljanje javne službe (npr. takse, pristojbine, koncesnine, RTV- prispevek)		
5. Sredstva od prodaje blaga in storitev na trgu		
6. Nejavna sredstva za opravljanje javne službe		
7. Sredstva prejetih donacij		
8. Sredstva Evropske unije ali drugih mednarodnih virov, vključno s sredstvi sofinanciranja iz državnega proračuna	1	1

9. Sredstva ZZS za zdravnike pripravnike in specializante, zdravstvene delavce pripravnike, zdravstvene sodelavce pripravnike		
10. Sredstva iz sistema javnih del		1
11. Sredstva raziskovalnih projektov in programov ter sredstev za projekte in programe namenjenih za internacionalizacijo in kakovost v izobraževanju in znanosti		
12. Sredstva za zaposlene na podlagi Zakona o ukrepih za odpravo posledic žleda med 30. januarjem in 10. februarjem 2014 (Uradni list RS, št. 17/14), ne glede na vir, iz katerega se financirajo njihove plače)		
Skupno število vseh zaposlenih od 1. do 4. točke	30	32
Skupno število zaposlenih pod točkami od 5. do 12. točke	1	2
Skupno število vseh zaposlenih	31	34

URESNIČEVANJE PROGRAMSKIH in ORGANIZACIJSKIH NALOG IN CILJEV MUZEJA PO LETIH

PROGRAMSKE in ORGANIZACIJSKE NALOGE	2017	2018	2019	2020	2021
Prednostne naloge in cilji SEM	2017	2018	2019	2020	2021
Dosledno uresničevanje poslanstva in matičnosti: evidentiranje gradiva na terenu v sodelovanju z ustanovami, skupnostmi in posamezniki, evidenca gradiva tudi v diaspori.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Urejena dokumentacija in digitalizacija muzejskega gradiva, v celoti izvedena inventura muzejskega gradiva in njegovo vrednotenje, v celoti izvedena inventarizacija, višji odstotek digitaliziranega gradiva s posebnim poudarkom na fototeki.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	V celoti izvedena prednostna naloga.
Razvoj Oddelkov in služb SEM (znanstvenoraz., publicistična in vzgojno - izobraževalna dejavnost in komuniciranje z javnostjo). Obnovitev Kustodiata za slovenske izseljence, zamejce in pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij v Sloveniji, dodatna pomoč v službi Koordinatorja NKD.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	V celoti izvedena prednostna naloga.
Zagotavljanje dostopnosti, mobilnosti in sporočilnosti muzejskega gradiva (tudi ranljivim skupinam).	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Nadgrajevanje stalnih razstav in tehnična prenova	Celo leto	Dopolnitev stalne	Dopolnitev stalne	Dopolnitev stalne	Končana tehnična

razstavnih prostorov. Dopolnitev stalne razstave s predstavitevijo izbranih obrtnih ambientov (Krbavčičeva svečarska in medičarska delavnica, fotografski atelje Holynski in Plečnikova Lectarija).		razstave s predstavitevijo izbranih obrtnih ambientov.	razstave s predstavitevijo izbranih obrtnih ambientov.	razstave s predstavitevijo izbranih obrtnih ambientov.	prenova stalnih razstav v najnujnejšem obsegu
Nadgrajevanje komunikacijskih programov in druge muzejske dejavnosti, razširitev ponudbe in povečanje števila obiskovalcev (tudi med tujimi obiskovalci).	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Urejeni in ustrezno opremljeni kabinetni prostori, depojski prostori in prostori za konservacijo in restavriranje gradiva.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Povezovanje med oddelki in službami muzeja, oblikovanje prepoznavnosti in identitete muzeja (nova celostna grafična podoba - cgp).	Celo leto	Celo leto, Nova cgp 1. del (notranja komunikacija po razstavnih prostorih, predstavitevna zgibanka muzeja).	Celo leto, Nova cgp 2. del (zunanja komunikacija - oznake)	Celo leto, Nova cgp 3. del (drugo gradivo)	Celo leto, dopolnitve
Partnersko sodelovanje v mednarodni in nacionalni muzejski mreži, sodelovanje s partnerji iz drugih resorjev, vključevanje v evropske projekte.	Celo leto, sodelovanje v enem EU projektu.	Celo leto, sodelovanje v enem EU projektu.	Celo leto, sodelovanje v enem EU projektu.	Celo leto, sodelovanje v enem EU projektu.	Celo leto, sodelovanje v enem EU projektu.
	2017	2018	2019	2020	2021
Programske naloge KUSTODIATOV					
Redna inventura zbirk kustodiatov ob njej natančnejši pregled vrednotenja cele zbirke.			Redna inventura I. 2019		
Inventure treh zbirk, kjer dokončna inventura še ni	Celo leto	Celo leto	Celo leto. Zaključek		

bila izvedena.			programske naloge.		
Inventarizacija muzejskih predmetov za predmete z možnostjo identifikacije njihovega izvira.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto. Zaključek programske naloge.
Za tretjino znižati delež predmetov v zbirki, ki je nepopolno dokumentirana (pri vhodu in akcesiji).	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto. Zaključek programske naloge.
Sistematično fotografiranje še ne fotografiranih predmetov.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Zvišanje dostopnosti zbirk za 10 %.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto. Zaključek programske naloge.
Rast muzejskega gradiva v skladu z zbiralno politiko.	5%	5%	10%	10%	10%rast
Kontekstualizacija zbirk v evropskem okviru – iskanje vzporednic v evropskih muzejih.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Projekt Načrt zbirk in zbiranja v SEM.	Celo leto	Celo leto	Celo leto. Zaključek programske naloge.		
	2017	2018	2019	2020	2021
Programske naloge koordinatorja varstva NKD					
Pomoč v službi Koordinatorja NKD za 1 osebo					Zaključek programske naloge
Izvajanje vseh zakonsko določenih nalog.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Usklajeno delovanje in povezovanje z vsemi Oddelki SEM. Usklajeno delovanje in sodelovanje z Ministrstvom za kulturo RS – Direktorat za KD, Slovensko nacionalno komisijo za	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto

Unesco, delovnimi skupinami za vpis na Unescova seznama in Nacionalni Register, mednarodno mreženje.					
število registriranih in ovrednotenih enot nesnovne kulturne dediščine 2016 - 56	65	69	73	77	80
število prireditev, projektov, in publikacij s področja nesnovne dediščine	6	6	6	6	6
Letna slavnostna podelitev diplom nosilcem, uvrščenih v Register.		Prvič izvedena podelitev	Izvedena podelitev	Izvedena podelitev	Izvedena podelitev
	2017	2018	2019		2020
Programske naloge Oddelka za dokumentacijo					
Dostopnost (digitalizacija)	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Razvoj oddelka v segmentu fotografije in preimenovanje v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo.			Izvedena programska naloga		
Postavitev fotografskega ateljeja Karla Holynskega.		Izvedena programska naloga			
Ureditev Hišnega arhiva in Arhiva razno ter prenos podatkov v program Galis.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Prerazporeditev zaposlitve v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo (dopolnitev nalog obstoječega delovnega mesta fotografa)			Izvedena programska naloga		
	2017	2018	2019	2020	2021

Programske naloge knjižnice SEM					
Dostopnost knjižničnega gradiva in digitalnih zbirk podatkov	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Dopolnjevanje zbirke publikacij dr. Nika Zupaniča	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Pridobiti dostop do digitalne zbirke revij ali knjig (JSTOR)		Izvedba programske naloge			
Retrospektivna katalogizacija starejšega gradiva v vzajemnem katalogu COBISS (monografij in serijskih publikacij) in popis antikvarnega gradiva.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto Do polovice gradiva izvedena programska naloga.
	2017	2018	2019	2020	2021
Programske naloge Oddelka za restavriranje in konserviranje					
Skrb za primerno hrambo in razstavljanje	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Matičnost in javna služba, delo v muzejskih zbirkah.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Število konservatorsko-restavratorskih del na poškodovanih predmetih	10 % rast	10 % rast	10 % rast	10 % rast	10 % rast
Sodelovanja:Višja strokovna šola za oblikovanje, Akademija za likovno umetnost in oblikovanje, Biotehniška fakulteta, Naravoslovnotehniška fakulteta...	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Dokumentacija v programu Galis in zmanjševanje zaostanka.	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto. Do polovice zmanjšan zaostanek

					vpisov.
Priprava načrta za prezračevalni sistem		Izvedena programska naloga			
Priprava projekta za klimo v razstavnih hiši in njegova postopna izvedba.	Priprava	Izvedena programska naloga-priprava projekta za klimo.	Postopna izvedba v obsegu razpoložljivih sredstev.	Postopna izvedba v obsegu razpoložljivih sredstev.	Postopna izvedba v obsegu razpoložljivih sredstev.
	2017	2018	2019	2020	2021
Programske naloge za razstavno dejavnost					
Muzeografske in oblikovne izboljšave stalnih razstav: Označevanje za učinkovitejšo orientacijo po razstavi in v stavbi; pregled podnapisov k predmetom in slikam – poenotenje in dokončanje; ureditev mest za počitek (udobnejši stoli) in »didaktične točke« (dodatne informacije (dotikalni ekrani, knjige, interaktivnost);	Celo leto	Dokončanje programske naloge			
Zamenjava preopaznih vodil za slabovidne in slepe (Stalna razstava Med naravo in kulturo)		Dokončanje programske naloge			
Dopolnjevanje vsebin za različne ciljne publike	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
<i>Afganistan – slovenski pogledi</i> , občasna razstava	x	x			
Stalne ambientalne obrtne delavnice: Foto K. Holynski medičarska in svečarska delavnica Krbavčič Plečnikova Lectarija		x	x	x	x

Moje otroštvo, občasna razstava		x	x		
Obuvala kot del identitete, avtorska občasna razstava			x	x	
Smučī, krpje in sani – prometna in transportna sredstva, namenjena premikanju po snegu			x	x	
Postavitev stalne spominske sobe o ustanovitelju SEM, svetovljanu iz Gribelj, dr. Niku Zupaniču.					x
Slikovni in likovni viri. Sveti konji – nebeški jezdeci: mitološki in simbolni pomen konjev v sredozemskih in afriških kulturah... ali Telo – izkušnja sveta (še v dogovorih).				x	x
Dom – med javnim in zasebnim prostorom.					x
	2017	2018	2019	2020	2021
Programske naloge za razvoj občinstva					
višanje števila obiskovalcev leto 2016: 24.370	5%	5%-10%	5%-10%	5%-10%	10%
višanje št. tujih obisovalcev	5%	5%	5%	5%	10%
višnje št. obiskov pedagoških programov leto 2016: 5.043	5%	5%	5%	5%	10%
urejena prodaja vstopnic in elektronsko štetje obiskovalcev			Dokončanje programske naloge		
urejena in sprotno ažurirana adrema uporabnikov vsebin SEM		Dokončanje programske naloge			
analiza vizualne pojavnosti					Dokonč. pr. naloge
obuditev Sklada Muzejski čebelnjak in vzpostavitev Liste vlagateljev.					Dokonč. pr. naloge

razvoj Oddelka za pedagogiko in andragogiko in Službe za javne programe in komuniciranje					Dokonč. pr. naloge
razvoj muzejske trgovine in oblikovanje blagovne znamke izdelkov SEM					Dokonč. pr. naloge

IZHODIŠČA ZA KADROVSKI NAČRT MUZEJA PO LETIH

	2017	2018	2019	2020	2021
Kadrovske naloge					
Iskanje rešitev za dodatno zaposlitev v Upravni in finančni službi in v Službi za javne programe in komuniciranje (v okviru razpisov, javna dela).	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto	Celo leto
Nadomestna zaposlitev v Oddeleku kustodiatov: Kustodiat za slovenske izseljence, zamejce, pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij v Sloveniji.			Dokončanje naloge		
Prerazporeditev zaposlitve v okviru sistemizacije: zaposlitev v Oddelku za dokumentacijo in preimenovanje Oddelka v Oddelek za dokumentacijo in fotografijo.			Dokončanje naloge		
Dodatna pomoč pri delu koordinatorja za NKD.					Dokončanje naloge

OPREDELITEV VEČJIH INVESTICIJ IN INVESTICIJSKEGA VZDRŽEVANJA MUZEJA PO POSAMEZNIH LETIH¹³

	2017	2018	2019	2020	2021
zamenjava centralnega nadzornega sistema	Delno	Delno	Delno	Delno	Dokončanje naloge
sanacija plesni in odpadajočega ometa v upravni hiši (morda potrebno urejanje drenaže vode s ploščadi in izolacija)	delno	Dokončanje naloge			
oprema za vzpostavitev in izboljšanja sistema varovanja	Delno	delno	Dokončanje naloge		
tehnična posodobitev razstavne opreme	Delno	Delno	Delno	Delno	Dokončanje naloge

¹³ Če bodo v proračunu RS razpoložljiva sredstva za investicijsko vzdrževanje in nakup.

VIRI IN LITERATURA

- Ana Motnikar, Strateški načrt 2016-2020, marec 2016 in december 2016.
- Barbara Sosič, Strateški načrt 2016-2020, marec 2016.
- dr. Bojana Rogelj Škafar, Strateški načrt 2016–2020.
- dr. Bojana Rogelj Škafar, Strateški načrt Slovenskega etnografskega muzeja 2005–2010.
- dr. Bojana Rogelj Škafar, Strateški načrt Slovenskega etnografskega muzeja 2010–2015.
- dr. Marko Freljih, Strateški načrt 2016–2020, 9. 3. 2016.
- dr. Nena Židov, Strateški načrt 2016–2020, 15. 3. 2016.
- dr. Janja Žagar, Interni dokument Stanje in obseg zbirk SEM, december 2016.
- dr. Janja Žagar, Strateški načrt 2016–2020, Kustodiat za oblačilno kulturo in tekstil, 14. 2. 2016.
- Evalvacija, skupni dokument evalvacijske skupine: Maja Kostric Grubišič, Gregor Ilaš, Sonja Kogej Rus, Jožica Mandelj, Polona Sketelj, Nadja Valentinčič Furlan, Janja Žagar, november 2016.
- mag. Maja Kostric Grubišič, Evalvacija - skupni dokument (zbrala in zapisala), oktober 2016.
- Letna poročila in Programi dela SEM, 2015, 2016, 2017.
- mag. Adela Pukl, Strateški načrt 2016–2020, 9. 3. 2016.
- mag. Alenka Dušak, Organigram – človeški viri – dopolnila in pregled.
- mag. Alenka Dušak, Investicije in investicijsko vzdrževanje v strateškem obdobju.
- mag. Alenka Dušak, *Merjenje uspešnosti poslovanja v muzeju s pomočjo uravnoveženega sistema kazalnikov*, magistrsko delo, Ljubljana, februar 2015.
- mag. Andrej Dular, Strategija oddelka, 15. 3. 2016.
- mag. Anja Jerin, Letni programi dela in Letna poročila Živa (nesnovna dediščina) 2015, 2016, 2017. Strateški načrt Koordinatorja varstva NKD.
- mag. Polona Sketelj, Strateški načrt 2016–2020, 12. 2. 2016
- mag. Polona Sketelj, Strateški načrt Oddelka kustodiatov, november 2016.
- mag. Ralf Čeplak Mencin, Strateški načrt 2016–2020, 11. 3. 2016.
- Miha Špiček, Strateški načrt 2016–2020 Oddelka za dokumentacijo, november 2016.
- Mojca Račič, Gregor Ilaš, Strateški načrt Knjižnice SEM 2016–2020, november 2016.
- Nadja Valentinčič Furlan, AV oprema na stalni razstavi, november 2016.
- Nadja Valentinčič Furlan, Strateški načrt 2016–2020, 3. 3. 2016.
- Nina Zdravič Polič, Javni programi SEM, Program dela 2016, 2017.
- Nina Zdravič Polič, *Marketing muzejev: Priročnik*, 2013.
- Sonja Kogej Rus, Javni programi SEM, Program dela 2016, 2017.
- Sonja Kogej Rus, Špela Regulj, program SEM za ranljive skupine, december 2016.

Kolofon

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

Strateški načrt Slovenskega etnografskega muzeja 2017–2021

Uredili:

dr. Tanja Roženberger, direktorica

mag. Polona Sketelj, vodja Oddelka kustodiatov

Svet zavoda SEM je Strateški načrt potrdil na izredni seji dne 17.4.2017, dopolnjen z upoštevanimi popravki na korepondenčni seji dne 23. 6. 2017.

Junij 2017